SFÂNTUL NECTARIE

DE EGHINA

DESPRE

PREOȚIE

Sfântul Nectarie de Eghina

DESPRE PREOȚIE

Traducere din limba neogreacă de
Parascheva Grigoriu

editura Σοφία

București

Redactor: Elena Marinescu

Coperta: Mona Velciov

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Traducerea a fost făcută după originalul în limba greacă: Ιερατικόν Εγκόλπιον. Περί ιεροσύνης, Athena, 1907.

Părintelui Constantin Chirilă,
povățuitor de suflete, cu recunoștință.
Parascheva Grigoriu

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NECTARIE, st.
Despre preoție/Sfântul Nectarie de Eghina; trad. din lb. greacă de Parascheva Grigoriu. - București: Editura Sophia, 2008
ISBN 978-973-136-072-0

I. Grigoriu, Parascheva (trad.)

254

Nota ediției

Sfântul Nectarie Kefalas, Mitropolit al Pentapolisului, cunoscut drept Sfântul Nectarie de Eghina, este, alături de Sfântul Ioan Maximovici și Ioan Hozevitul, unul dintre cei mai populari sfinți ai veacului al XX-lea. Activitatea scriitoricească a Sfântului Nectarie debutează în perioada șederii sale în Egipt, în Cairo și Alexandria între anii 1881-1890. Scriitor prolific și talentat, Sfântul Nectarie are o operă bogată și variată, care cuprinde lucrări omiletice (*Cuvântări pastorale*), tratate de dogmatică (*Fiul Omului, Hristologia, Istoria Schismei, Despre Preoție*), numeroase articole polemice și apologetice, poezii, precum și o *Culegere de Canoane închinate Maicii Domnului.* Scrierile sale s-au bucurat de apreciere încă din timpul vieții.

Cuvântările duhovnicești, publicate între 1895--1896, cuprind o serie de predici consacrate perioadei Postului Mare, *Zece Cuvântări bisericești la Postul Mare* și o altă serie, în directă legătură cu prima, intitulată *Despre îngrijirea sufletului.* Prin intermediul scrierilor și predicilor sale, Sfântul Nectarie a încercat, mai întâi ca preot și apoi ca episcop, să-și povățuiască și să-și întărească duhovnicește turma încredințată lui spre păstorire.

Tratatul *Despre preoție* (*Ieratikon Engolpion*) este o lucrare începută în Egipt și continuată mai târziu, ca predicator la Evia (Halkida, Karistia, Skirou și Fthio-

tidofokida), între anii 1891-1894. Scrierea cercetează Taina sfințirii preoțești, așa cum ne apare ea în vechile practici ale Bisericii primare. În tratat, în afară de capitolul intitulat *Despre Preoție*, sunt incluse și alte două: *Despre primat în ierarhie* și *Despre egalitate în ierarhie*. Se tratează aici problemele privitoare la temeiul preoției și al arhieriei, la treptele ierarhice, însușirile morale ale preotului și episcopului, precum și unele teme – de interes încă actual – primatul papal și cârmuirea Bisericii, chestiunea autorității bisericești și lumești. Tratatul are un pronunțat caracter polemic, vizând mai ales pe adepții primatului papal. Bogăția surselor patristice citate, argumentația solidă sprijinită, ca pe o piatră de temelie, pe Sfintele Scripturi și Canoanele Apostolice înscriu acest nou *Tratat despre preoție* în tradiția Sfinților Părinți Ioan Gură de Aur, Grigorie de Nazianz și Vasile cel Mare.

Deși umbrită până acum de imaginea Sfântului taumaturg Nectarie, opera lui ne apare astăzi ca fiind insuflată de Duhul Sfânt și purtând energiile harului întocmai ca și sfintele sale moaște și mărturisind împreună cu ele pentru Adevărul veșnic, neînfruntat și netăgăduit al credinței ortodoxe.

CAPITOLUL I

Despre preoție

1. Taina preoției ca slujire sfântă

Preoția, ca sfântă slujire, este aleasă și înaltă atât prin temeiul său dumnezeiesc, cât și prin lucrarea ei apostolească.

Preoția este slujire aleasă și înaltă din pricina temeiului ei dumnezeiesc, fiindcă acest temei este Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, Care, aducându-Se pe Sine pentru noi jertfă și prinos lui Dumnezeu-Tatăl, „spre miros de bună mireasmă"[1], a devenit Mare Arhiereu, fiind uns arhiereu de Dumnezeu, „după rânduiala lui Melchisedec"[2], și „Care a și stătut în ceruri de-a dreapta Tronului măririi, ca liturghisitor al celor sfinte și al cortului adevăratei mărturii, pe care l-a întemeiat Domnul, iar nu omul". Acest Mare Arhiereu a predat sfinților Lui ucenici și apostoli Taina sfinți-

[1] Ef. 5:2.
[2] Evr. 8: 1-2.

rii, ca să rămână până în veac, şi i-a arătat sfinţi(ţi) pe aceşti liturghisitori ai dumnezeieştilor Taine, „trimiţându-le lor Duhul Sfânt"[1]. Iar ei au predat-o mai departe ucenicilor lor, de la care şi noi am primit-o, prin harul şi prin lucrarea Duhului Sfânt. Preoţia este Taină mare şi sfântă şi prin lucrarea apostoliei, care şi ea este mare şi sfântă, fiindcă scopul preoţiei este acela de a sfinţi şi a mântui întreaga omenitate, prin transmiterea harului mântuirii la toate generaţiile ce vor veni până la săvârşirea veacului, după cum întreaga omenitate se mântuie prin jertfa Mântuitorului omenirii, Iisus Hristos. Sfântul Dionisie Areopagitul numeşte preoţia diaconie sfântă, chip al ierarhiei celei mai presus de lume şi Împărăţie dumnezeiască şi sfântă.[2] Iar părintele nostru Ioan Gură de Aur, mărturisind şi el acestea, adaugă: „este săvârşită aici, pe pământ, dar îşi are rânduiala şi temeiul de la cetele cele cereşti."[3]

Dar preoţia nu este numai slujire mare şi înaltă şi sfântă diaconie, ci şi o mare Taină, sfântă şi dumnezeiască, prin temeiul ei dumnezeiesc, prin scopul pe care îl urmăreşte, prin caracterul ei dumnezeiesc şi prin cele săvârşite de ea mai presus de înţelegere.

Este Taină, fiindcă, prin slujirea preoţiei, oamenii, care sunt pământeşti, primesc rânduiala cetelor cereşti şi devin „duhuri" liturghisitoare şi mădulare ale

[1] *Slujba Duminicii Rusaliilor*, „Penticostar", Ed. Slujirii Apostolice a Bisericii Greciei, Atena, 1959, 202.

[2] Dionysie Areopagitul, *Despre ierarhia bisericească*, I, 2, PG 3 372C 373B.

[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre preoţie*, III, 4, PG 48, 642.

ierarhiei celei mai presus de lume şi, ca nişte îngeri ai lui Dumnezeu, slujesc Liturghia. Este Taină, fiindcă, prin preoție, pământul devine una cu cerul, iar cele din ceruri se desăvârşesc pe pământ. Căci sus, în ceruri, este tronul şi jertfelnicul cel adevărat, iar Serafimii, care stau în cerc, zboară jur-împrejur, înălțând întreita cântare: „Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin e cerul şi pământul de mărirea Ta."[1] Aici, pe pământ, este un chip corespunzător (*antitupon*) al jertfelnicului celui din ceruri şi în jurul acestuia preoții, ca nişte îngeri, cântă *Trisagionul*. Acolo este cărbune aprins pe jertfelnic şi cleşte, iar Serafimii oferă cu cleştele cărbunele de pe jertfelnic.[2] Aici este cărbunele cel viu, „cleştele" (aici, potirul – *n.n.*), şi preotul care împărtăşeşte Trupul şi Sângele Mântuitorului Hristos. Acolo îngerii săvârşesc întru adevăr pe jertfelnic dumnezeiasca Liturghie. Aici preoții aduc înainte pe jertfelnic jertfa cea fără de sânge.

Este Taină, fiindcă prin preoție cele pământeşti se împodobesc, pământul este ridicat la cer, şi cerul se pleacă la pământ. Îngerii cu oamenii se unesc în cântare şi oamenii cu îngerii dimpreună Îl preamăresc pe Dumnezeu. Preoția este asemenea cu o scară care uneşte cerul şi pământul şi toată făptura o conduce de pe pământ la cer. Dumnezeiescul nostru părinte Ioan Gură de Aur spune despre preoție: „Vezi cât de mare este puterea preoților! Gândeşte-te la Botez, care este iertarea păcatelor şi înfierea, gândeşte-te la Sfintele Taine, la miile de bunătăți, cele care îți vin ție prin

[1] Is. 6:3.

[2] Is. 6:6.

punerea mâinilor preoților și prin rugăciunea săvârșită de ei."[1]

Într-adevăr, este cel mai înalt dintre darurile cele dumnezeiești, din câte a hărăzit Dumnezeu oamenilor, și izvorul, ca să spunem așa, al tuturor darurilor lui Dumnezeu către om, fiindcă prin puterea preoției, ca dintr-un izvor îmbelșugat, se revarsă toate bunătățile trimise din cer către oameni. Despre mărimea Tainei Preoției și Sfântul Teodor Studitul spune: „Aceste două daruri mai cu osebire le-a dat Dumnezeu oamenilor, preoția și Împărăția, prin care se slujesc Sfintele Taine, și cele pământești se împodobesc precum în ceruri."[2] Pe Taina Preoției se întemeiază Biserica dreptcredincioșilor creștini: „preoție împărătească, neam sfânt."[3] Căci cu adevărat ce este mai măreț, mai înalt, mai sfânt sau mai slăvit între vredniciile de pe pământ decât preoția? Nimic, într-adevăr; fiindcă preotul, fiind luat dintre oameni, prin preoție mijlocește către Dumnezeu pentru oameni cele privitoare la viața și mântuirea lumii. Gândindu-se la cinstea aceasta mai presus de minte dată omului prin preoție, dumnezeiescul Ioan Gură de Aur, minunându-se de puterea dumnezeiască pusă în lucrare prin preot și de înfricoșătoarele Taine săvârșite, spune: „Gândește-te la Botez!" Ce vrea oare să arate prin aceasta? Ce altceva decât Marea Taină săvârșită prin mâinile preoților, prin care se naște din nou omul cel omorât

[1] Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Epistola către Romani, Omilia* 11, PG 60, 484.

[2] *Epistola către Împăratul Nichifor*, PG 99, 961 A.

[3] Petru, 2:9.

prin păcat? Ce altceva vrea să spună decât minunea ce se săvârșește prin învierea din morți a celui botezat în Hristos? Oare nu prin păcat este moartea? Căci oricine se naște în păcat se naște întru moarte, dar, unindu-se cu Hristos prin Botez, învia iarăși spre viața veșnică...[1] Și cu adevărat, cât de mult sunt mai presus de fire cele săvârșite prin această Taină! Dar, iată, dumnezeiescul părinte arată și o altă putere, la fel de minunată, a preoției. „Privește, zice, iertarea păcatelor!" Iată cu adevărat ceva măreț și necuprins cu mintea! „Cine poate ierta păcatele afară numai de Dumnezeu?"[2] spuneau iudeii. Și iată, oameni smeriți, care au îmbrăcat veșmântul preoțesc, pot ierta păcatele celor care sunt oameni asemenea cu ei, fiindcă prin dumnezeiasca preoție s-au îmbrăcat întru putere și s-au încins[3]. Puterea încredințată lor de a lega și dezlega păcatele i-a arătat pe preoți înaintea oamenilor, îndrăznesc să spun, dumnezei pe pământ, fiindcă „cele pe care le lucrează preoții pe pământ, pe aceleași și Dumnezeu le împlinește în ceruri și iertarea săvârșită aici de robii Lui Stăpânul o întărește"[4], spune dumnezeiescul Gură de Aur. Ce mare putere! Ce mare este Taina săvârșită! Oameni pământești, prin preoție, dobândesc putere dumnezeiască! Deși se petrec pe pământ, energiile cuvintelor lor au săvârșirea și plinirea în ceruri. Și fapta urmează îndată cuvintelor, cerul desăvârșește lucrul săvârșit pe pământ. Cu

[1] Rom. 6:2-5; Col. 2: 12-13.

[2] Marcu, 2:7.

[3] Ps. 92:1.

[4] Ioan Gură de Aur, *Despre preoție*, III, 3, PG, 48, 643.

adevărat mare şi necuprinsă este taina împlinită prin preoţie! Dar iată că dumnezeiescul părinte ne arată nouă şi un alt lucru minunat. „Vezi, zice, înfierea!" Care înfiere? Înfierea care vine de la Preasfântul Duh. Fiindcă duh de înfiere[1] primesc cei ce se nasc iarăşi din Duhul Sfânt, ca să devină fii ai lui Dumnezeu şi împreună-moştenitori cu Hristos[2] ai Împărăţiei Cerurilor, şi aceasta, prin Taina Preoţiei. Dar iarăşi, încă şi alte lucruri – arată dumnezeiescul nostru părinte – care se săvârşesc prin puterea preoţiei. „Vezi, zice, Sfintele Taine!" Toate cele Şapte Taine le arată ca pe o unică, minunată putere a preoţiei. Prin ce cuvinte voi exprima măreţia acestor Şapte Taine? Vor fi de ajuns cuvintele ca să descriu întreagă măreţia Tainelor? Fiindcă cele plinite prin Sfintele Taine covârşesc minte şi cuvânt. Pentru aceea, socotesc firesc să spun că Tainele sunt dumnezeieşti şi că dumnezeiesc este ceea ce se lucrează prin preoţi, organe simţitoare ale unor lucruri săvârşite mai presus de simţire, acestea fiind statornicite prin mila dumnezeiască. Mi se pare potrivit să spun că aceştia sunt slujitorii lui Dumnezeu. În această numire se cuprinde întreaga măreţie a Tainei Preoţeşti şi se concentrează întregul scop al raţiunilor ei întemeietoare. Şi nesecat este izvorul harurilor preoţiei „Vezi, zice, miile de bunătăţi care îţi izvorăsc ţie din punerea mâinilor preoţilor şi prin rugăciunea făcută de aceştia? Care sunt bunătăţile revărsate prin punerea mâinilor asupra celor ce vin la preoţi? Care

[1] Rom. 8:15.
[2] Rom: 16-17.

sunt deci aceste bunătăți? Timpul nu mi-ar ajunge dacă m-aș apuca să le înșir[1] pe fiecare în parte și după nume. Fiindcă toate bunătățile, atât duhovnicești, cele pe care le primim din cer, cât și trupești, ne vin nouă prin punerea mâinilor sfințite. Cugetă ce mulțime de bunătăți este dată cu adevărat celor credincioși prin binecuvântarea preoților. Prin punerea mâinilor preoților, pogoară harul Preasfântului Duh. Prin punerea mâinilor, bolile se izgonesc; se îndepărtează cele demonice; se dezleagă legăturile păcatelor; prin mâinile preoților se dau binecuvântările și toate celelalte bunătăți. Să audă rugăciunile încordate ale preoților și să cunoască cel ce voiește câte bunătăți se revarsă lumii prin rugăciunile făcute de ei. Acești mijlocitori trezvitori stau neîncetat între Dumnezeu și om, rugând pe Dumnezeu ziua și noaptea pentru viața și mântuirea lumii. „Mijlocitor între Dumnezeu și firea omenească" – spune dumnezeiescul Ioan Gură de Aur – „a stat preotul, aducându-ne nouă cinstirile de acolo și ducând acolo rugăciunile de la noi."[2] Și îl roagă pe El ca să primească jertfa noastră și rugăciunile poporului și să dăruiască milă, iertare, mântuire și ascultare în toate. Prin rugăciunile preoților vine harul lui Dumnezeu asupra poporului și sunt împărțite îmbelșugatele daruri ale Preasfântului Duh. Prin rugăciunile lor, sufletele și trupurile credincioșilor se sfințesc și paraclisele lor aduc vindecare fără a cere vreo plată. Profetul Isaia îl numește dumnezeu pe preot, zicând: „pe Judecă-

[1] Evr. 11:32.

[2] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia 5*, 1, PG 56, 131.

tori să nu-i grăieşti de rău, iar pe căpetenia poporului tău să nu o huleşti!"[1] Tâlcuind acest cuvânt profetic, dumnezeiescul Gură de Aur spune că profetul, când a spus Judecători, se referea la preoţii lui Dumnezeu, la cei sfinţiţi cu harul preoţiei, fiindcă pe aceştia Legea îi numeşte dumnezei[2]. Dumnezeu Însuşi îl numeşte pe Moise dumnezeu înaintea lui Faraon, zicând: „Iată, Eu fac din tine un dumnezeu pentru Faraon, iar Aaron, fratele tău, îţi va fi proroc."[3]

2. Despre necesitatea arhieriei în Biserică

Dionisie, Patriarhul Constantinopolului (1672), arată despre necesitatea arhieriei: „Cu privire la arhierie spunem că este necesară în Biserică, fiindcă Însuşi Acela, fiind Mare Arhiereu în ceruri, a rânduit în Biserică «păstori şi dascăli», după cum spune Apostolul, «spre desăvârşirea celor sfinţiţi» şi spre zidirea trupului Bisericii"[4].

Aşadar pe cât este de necesară zidirea trupului lui Hristos, pe atât de necesară ne apare arhieria prin care se desăvârşeşte această zidire. Că Hristos este arhiereul în veac, după rânduiala lui Melchisedec[5], nimic altceva nu vrea să spună prin „până în veac" decât fap-

[1] Ex. 22:27. *LXX îi numeşte pe Judecători, care erau mijlocitorii poporului înaintea lui Dumnezeu, θεούς*, dumnezei.

[2] Ioan Gură de Aur, *Omilia la Facere*, 65, PG, 54, 565.

[3] Ex. 7:1.

[4] Ef. 4:12.

[5] Evr. 5:5-6.

tul că, prin preoții Lui [care sunt preoți de la El], prin intermediul lor deci, El Însuși sfințește și este sfințit până în veac. Dar temeiul pricinuitor și desăvârșitor al preoților nu este nimeni altul decât arhiereul, după cum spune și Sfântul Dionisie: „Dar nici preotul nu va fi el însuși preot de la sine, afară numai prin desăvârșirea care vine de la puterea ierarhică moștenită de la El"[1]. Pentru aceasta Tit și Timotei au fost, în chip necesar, învredniciți de arhierie de către apostolii înșiși, ca să rânduiască în cetăți preoți și diaconi și pe ceilalți slujitori ai dumnezeiștilor rânduieli[2], pentru împlinirea în Biserica lui Hristos a sfintei ierarhii. Din acestea provine și cealaltă problemă, că arhiereul este dreptarul pentru preoți, care sunt învredniciți de către acesta prin dumnezeiescul har și împlinesc rânduiala impusă de el. Căci „cel mai mic se binecuvântează de către cel mai mare și este supus acestuia întru toate"[3]. (Acestea au fost spuse de către Patriarhul Dionisie, în Sinodul reunit în Constantinopol în 1672, și au constituit cel mai însemnat capitol al întregului sinod).

3. Superioritatea preoției în Noul Testament față de preoția Vechiului Testament

Diferența majoră dintre preoția Noului Testament de preoția Vechiului Testament este de aceeași natu-

[1] Sf. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia bisericească*, 5, PG 3, 505C.

[2] Tit, 1:5.

[3] Mansi, 34B, 1784B-D și 37, 457-459.

ră cu diferența dintre cele două testamente, cel vechi și cel nou, anume cu diferența stabilită între umbră și întrupare, între chip și adevăr. Fiindcă vechiul cult și vechea preoție erau chipul și umbra Noului Testament, iar jertfele și diferitele ierurgii ale Vechiului Testament erau chipul și umbra tainelor viitoare[1].

Superioritatea preoției neotestamentare față de cea din Vechiul Testament se arată și din temeiul ei. Preoția vechiului cult îl avea drept temei pe Aaron, un om supus păcatelor, arătat de către Moise ca preot al lui Dumnezeu[2], iar preoția Noului Testament Îl are temei pe cel mai înalt Arhiereu, pe Însuși Dumnezeul-Om, pe Domnul nostru Iisus Hristos[3], Care i-a arătat pe apostolii Lui, prin pogorârea Duhului Sfânt, arhierei mistagogi și liturghisitori ai dumnezeieștilor Lui Taine.

Dar și diferența de jertfă adusă lui Dumnezeu marchează superioritatea preoției Noului Testament. Fiindcă Aaron a adus jertfă sângeroasă, el jertfind boi și tauri, țapi, viței și junci, iar preotul Noului Testament aduce jertfa cea fără de sânge, jertfa cea duhovnicească a Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu, Care S-a jertfit pe Sine pentru viața și mântuirea lumii.

4. Despre rânduiala preoției

Preoția este o rânduială a dumnezeieștii taine celei simțitoare, având putere duhovnicească, săvârșită de

[1] Col. 2:17; Evr. 8:5; 10:1.

[2] Ex. 28:1 et passim.

[3] Evr. 4:15; 5:7, 26-28; 8:1; 9:11.

către bărbați pentru mântuirea și ajutorul oamenilor, „Taină încredințată nouă de către Domnul Dumnezeul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos."[1]

Preoția ca Taină îl arată pe preot organ al Duhului Sfânt, mistagog și liturghisitor al dumnezeieștilor ierurgii; prin preoție, un om din rândul oamenilor săvârșește pentru oameni cele către Dumnezeu. Sfântul Grigorie de Nyssa spune: „Aceasta este puterea Cuvântului care pe preot îl face cuvios și prețuit prin reînnoirea binecuvântării, deosebindu-l de restul comunității. Căci ieri și mai înainte vreme, fiind unul singur între mai mulți, era arătat în chip străin conducător al poporului, înainte mergător, învățătorul evlaviei, mistagog al tainelor nepătrunse. Și acestea le face nefiind în legătură cu nimic din cele ale trupului sau ale materiei, ci, fiind, după toate aparențele, același care era, printr-o putere nevăzută și prin har, își schimbă sufletul cel nevăzut la o stare mai îmbunătățită."[2] „Taina sfințirii preoțești este desemnată prin diferite numiri: *hirotonia*[3], *hirotonire taini-*

[1] Gavriil, Mitropolitul Filadelfiei, al Monemvasiei Sevirului, *Rânduiala cu privire la Sfintele Taine,* în Preafericitul Hrisant, Patriarhul Ierusalimului, *Rânduieli*, editată de Sfânta Mitropolie a Târgoviștei a Ungrovlahiei, 1715 (v. Penelopi Stathi, Hrisant Notaras, *Patriarhul Ierusalimului, Înainte Mergător al iluminismului neoelenic*, Atena, 1999, pp. 186-189.

[2] Sf. Grigorie de Nyssa, *Cuvânt la sărbătoarea Luminilor*, PG 46, 58 D 584A.

[3] Sf. Ignatie Teoforul, *Către locuitorii Filadelfiei*, 10 PG 5 837. A. *Rânduieli apostolești*, Cartea a 7-a, 16, 17, PG 1113B-1116B. Ioan Gură de Aur, *Comentarii la Faptele Apostolilor*. Omilia 14, 3, PG, 60, 116.

că[1], *treapta preoției* (*ordinatio*)[2], *binecuvântare preoțească* (*benedictio presbyterii*)[3], *taină a sfințirii preoțești*[4] (*sacramentum antistitis*)."[5] Sfântul Ignatie, în *Epistola către Tralieni*, 2, 3, spune: „În afara păstorilor Bisericii, nu există alegere, nici adunare a sfinților, nici adunare a cuvioșilor"[6].

5. Despre temeiul preoției în Biserică

În Biserica lui Hristos, preoția își are începutul de la pogorârea Sfântului Duh peste sfinții ucenici și apostoli ai Mântuitorului Hristos.[7] Apostolii mai înainte de pogorârea Duhului Sfânt nu aveau vrednicia preoției, fiindcă Duhul Sfânt, Cel Ce dăruiește toate și Care îi desăvârșește pe preoți, încă nu venise la aceștia. Era așadar necesară pogorârea, ca să fie unși prin Sfântul Duh. De aceea Domnul le poruncește de mai înainte apostolilor: „Din Ierusalim să nu vă de-

[1] Theodoret al Cyrului, *Istoria Bisericească*, I, 9, PG, 82, 932C-937A: χειροτονία μυστικωτέρα.

[2] Ciprian al Cartaginei, *Epistola XXVII*, I, PL, 4, 298B.

[3] Aurelianus Arelatensis, *Regula ad virgines. Ordinem etiam quomodo psallere de beatis, in hoc libello judicavimus inserendum*, PL 68, 404 C.

[4] Pacianus, *Sermo de Baptismo*, VI, PG, 13 1093B.

[5] Vezi și Makarios, Arhiepiscopul Lithuaniei, *Teologia dogmatică*, capitolul despre Taine, tradus de Vasileion Filippidou, Atena, 1875, p. 294.

[6] Sf. Ignatie Teoforul, *Epistola către Tralieni*. 2, 3, PG 5, 780 A-B.

[7] Vezi Zoirnikaviou Voroussou, Adam, *Despre purcederea Sfântului Duh numai de la Tatăl*. Lucrările teologice IX și X, traduse din limba latină, tom 2, în Roma, 1797. p. 75.

părtați, ci să așteptați făgăduința Tatălui, pe care ați auzit-o de la Mine, că Ioan a botezat cu apă, iar voi veți fi botezați cu Duhul Sfânt nu mult după aceste zile.[1]" „[...] ci veți lua putere, venind Duhul Sfânt peste voi"[2]. Darul Cinei celei de Taină a fost gândit ca temei al Tainei Sfintei Euharistii, aceea pe care o vor săvârși apostolii care devin preoți și slujitori ai Tainelor lui Hristos, după venirea Duhului Sfânt. Mai înainte de pogorârea Duhului Sfânt, Sfinții Apostoli nu au săvârșit Taina Sfintei Euharistii și nicăieri nu se mărturisește că ar fi săvârșit-o. Nici nu a spus vreodată vreunul dintre Sfinții Părinți din vechime ceva despre aceasta, nici nu există vreo mărturie sau dovadă că această Taină s-ar fi săvârșit mai înainte de pogorârea Duhului Sfânt. Apostolii sunt atestați săvârșind pentru prima dată Taina dumnezeieștii Euharistii după pogorârea Sfântului Duh.[3] Aici se relatează că apostolii, după pogorârea Sfântului Duh, au frânt pâinea. Frângerea pâinii închipuie Taina Sfintei Euharistii. Aceasta se mărturisește și în cuvintele Sfântului Apostol Pavel, în *Epistola I către Corinteni*, în care zice: „Paharul binecuvântării pe care-l binecuvântăm nu este oare împărtășirea cu Sângele lui Hristos? Pâinea pe care o frângem nu este oare împărtășirea cu Trupul lui Hristos?"[4]. Mai înainte de pogorârea Duhului Sfânt se adunaseră toți, „dăruindu-se rugăciunii și cererii, împreună cu femeile și cu Maria, maica lui

[1] Fapte, 1:4-5.
[2] Fapte, 1, 4-8.
[3] Fapte, 2, 42, 46; 20, :7:11; 27:35.
[4] I Cor. 10:16.

Iisus şi împreună cu fraţii", fără a frânge pâinea.[1] Duhul Sfânt S-a pogorât peste cei doisprezece şi peste cei şaptezeci, fiindcă Duhul Sfânt S-a pogorât peste toţi, dar nu i-a arătat pe toţi deopotrivă liturghisitori ai Tainelor şi Apostoli ai Evangheliei, ci pe fiecare l-a arătat vrednic de chemarea şi misiunea lui, pe care o avea potrivit chemării lui de la Domnul. Prin pogorârea Duhului Sfânt, nu au fost echivalaţi cei 70 de apostoli cu cei doisprezece, fiindcă, după cum reiese din Capitolul al 8-lea al *Faptelor Apostolilor*, cei 70 nu au putut transmite şi altora Duhul Sfânt. De aceea Filip, fiind unul dintre cei 70 şi dintre cei şapte diaconi, propovăduind în Samaria şi botezând pe cei care au crezut în Hristos, nu a dat acestora şi Duhul Sfânt, ci Biserica din Ierusalim, auzind că „şi Samaria a primit cuvântul lui Dumnezeu, a trimis la aceştia pe Petru şi Ioan, care, pogorându-se acolo, s-au rugat pentru ei ca să primească şi ei Duhul Sfânt (căci nu Se pogorâse peste nici unul dintre ei, ci erau doar botezaţi în numele Domnului Iisus Hristos). Atunci numai şi-au pus mâinile şi au primit Duhul Sfânt."[2]

---

[1] Fapte, 1:14. Mai înainte de venirea Duhului Sfânt nici n-ar fi putut să frângă pâinea, deci să săvârşească Taina Dumnezeieştii Euharistii, fiindcă numai Duhul Sfânt, pogorându-Se, săvârşeşte prefacerea pâinii şi vinului în Trupul şi Sângele lui Hristos.

[2] Vezi Faptele, 8: 14-17. Filip a botezat şi un eunuc, dar nu şi-a pus mâinile peste el. Sfântul Isidor Pelusiotul spune că „mai târziu, un altul dintre cei doisprezece apostoli a pus mâinile şi a venit Duhul Sfânt asupra lui. Dar poate că a pogorât Duhul Sfânt peste eunucul botezat în acelaşi fel în care a pogorât peste toţi cei ce ascultau cuvântul lui Petru în casa lui Corneliu şi care i-a uimit pe credincioşii tăiaţi împrejur care veniseră cu Petru.

Din aceasta reiese limpede că ierarhia bisericească se întemeiază pe pogorârea Duhului Sfânt și fiecare și-a primit treapta în ierarhie, după măsura darului lui Hristos. Cei doisprezece apostoli au cea mai înaltă treaptă în ierarhia bisericească, deci pe cea a episcopilor, iar cei 70 pe cea a ucenicilor. Constantin Iconomul, în *Culegerea epistolară despre cele trei trepte ale preoției,* spune: „Dar preoții din adunarea de la Ierusalim, cei care au fost deosebiți în mod atât de evident de apostoli, cine erau? Cine alții, dacă nu cei care urmau îndată după cei doisprezece apostoli, adică cei șaptezeci de apostoli, aleși de Mântuitorul atât după timp, cât și după rang și trimiși la propovăduire? Aceștia sunt numiți *ucenici*, pentru a-i diferenția de cei doisprezece apostoli. Între aceștia se aflau și Matia, socotit cu cei unsprezece, și Barnabas, cel hirotonit împreună cu Sf. Pavel, care mai apoi a fost ridicat la vrednicia apostoliei precum am spus mai înainte, și alții pe care îi menționează istoria bisericească și Biserica Apostolească, cinstindu-le pomenirea an de an. Erau așadar preoți, preoți în toată puterea cuvântului, adică preoți liturghisit ori, după cum îi numește sugestiv vechiul *Synodicon*, „Sinodul dumnezeiesc și sfânt adunat în Ierusalim, format din sfinții învățători și apostoli, din preoții liturghisitori și din frații dimpreună cu aceștia."[1]

Și aceasta în mod sigur era înainte de Botez, cf. Fapte 10:45. (Faptele, 10:44; Isidor Pelusiotul, *Epistola XXI, Către Antioh*, PG 78, 429 C)

[1] K. Oikonomou, *Despre cele trei trepte sfințite ale Bisericii. Culegere epistolară. În care se tratează și despre autenticita-*

Diferența dintre episcopi și preoți constă în faptul că episcopii dobândesc harul de a transmite Duhul Sfânt și de a întemeia și a sfinți biserici, iar preoții primesc de la episcopi harul de a aduce jertfă lui Dumnezeu și de a săvârși Tainele în lipsa episcopului. Sfântul Ignatie Teoforul, în *Epistola* lui *către Tralieni*, în Capitolul al 10-lea, spune că episcopul are locul Domnului, iar preotul urmează după tronul serafimilor[1]. Cei șaptezeci de apostoli, care s-au împrăștiat în toată lumea spre propovăduire și care au întemeiat Biserica, au primit mai întâi harul de la Biserică, fiindcă, odată cu desemnarea lor, Biserica și-a primit îndată organizarea și împlinirea canonică a lucrării ei apostolești. Biserica s-a arătat chiar de la început ca un trup ale cărui mădulare erau strâns unite, având drept cap pe Domnul nostru Iisus Hristos și a fost călăuzită de Duhul Sfânt pentru continuarea în lume a lucrării apostolești a Mântuitorului, Care a încredin-

tea Canoanelor Apostolice, Nauplia, pp. 77-78. Subliniind, scrie acestea: Lc., 10: 1:17:24. Despre care a spus și Eusebie: „Doisprezece Apostoli, dar 70 de Ucenici" (*Istoria Bisericească III, 24*). Domnul nostru Iisus Hristos a ales doisprezece apostoli, de același număr cu cele doisprezece neamuri ale lui Israel, dar șaptezeci de ucenici, după Sinedriul Adunării, format din cei șaptezeci de bărbați și preoți ai lui Israel chemați la această vrednicie (*Fapte*, 4, 5). Vezi Eusebiu al Cezareii, *Istoria Bisericească*, I, 12 și *Mineiul pe ianuarie*, 4, p. 79; Valsamon, *Tâlcuire la Canonul al 14-lea al Sinodului Neocezareii și despre episcopii bisericilor locale, în chipul celor 70*, zice canonul al 14-lea al Sinodului din Neocezareea „că nu ei înșiși hirotonesc". La fel și Canonul I al Sinodului din Antiohia și al 13-la din Ankira.

[1] V. Ghelasie Kyzic, *Actele lucrărilor Sinodului din Niceea*, tomul al II-lea, cap. L, PG, 85, 1316C.

țat mai departe Bisericii lucrarea Sa apostolească. Biserica i-a trimis pe ei la propovăduire, dându-le harul pe care l-au avut și cei 12 Apostoli mai înaintea lor, în același fel în care și apostolii au transmis harul lor episcopilor din bisericile locale (Vezi Canonul al 14-lea al Sinodului local din Neocezareea[1]).

Cei doisprezece apostoli trebuie să fie considerați continuatorii și păstrătorii lucrării Mântuitorului Hristos și ai Sfintelor Taine, cei doisprezece stâlpi de susținere care au fost clădiți pe piatra care este Mântuitorul nostru Iisus Hristos, pe care s-a construit Biserica Lui, ca să rămână până în veac.[2]

---

[1] *Pidalionul sau cârma Arcei celei înțelegătoare, Una sfântă, sobornicească și Apostolească Biserică Ortodoxă, adică toate sfintele și dumnezeieștile canoane ale sfinților și vestiților Apostoli ai Bisericii Ortodoxe, ale sfintelor Sinoade Ecumenice și locale Orthodoxe, și parțial ale Sfinților Părinți greci, învredniciți de har, reuniți și tâlcuiți în graiul nostru comun, pentru înțelegerea celor mai simpli, de către ieromonahul Nicodim*, editat acum a doua oară de către Constantin Karpola al Olimpiei, în Atena 1841, p. 228. Stahis I, episcop al Bizantionului, a fost prohirisit de către Sf. Apostol Andrei; Apellis I, episcopul Iracliei, prohirisit de către Sf. Ap. Andrei; Amblias I, episcopul Odisoupolei, prohirisit de către Sf. Andrei; Urban I, episcopul Macedoniei, prohirisit de către Sf. Andrei; Narcis, ep. Atenei, prohirisit de către Sf. Andrei; Aristoboulos I, episcopul Bretaniei, fratele lui Varnava, prohirisit de Sf. Apostol Andrei. La aceștia face referire Sf. Pavel, în *Epistola către Romani* (Rom. 16: 8-10). Tertius, episcopul Ikoniei, al doilea după Sosipatru, cel care a transcris *Epistola către Romani* a lui Pavel (Rom. 16:22), Marcu, episcopul Apoloniei, Iustus, al Elefteropolis, Artemas, al Lustrei, au fost prohirisiți episcopi de Sf. Pavel.

[2] Sf. Dionisie Areopagitul spune că: „Apoi, la vremea potrivită, au fost învățați Sfinții Apostoli prin inspirația Duhului Sfânt

Biserica, prin Sfinții Apostoli, l-a desemnat pe Iacob, ruda Domnului, episcop al Bisericii din Ierusalim.[1] Desemnarea unei persoane ca episcop al Bisericii se putea săvârși, fiindcă cei doisprezece apostoli erau ei înșiși episcopi, iar apostolia lor îi covârșește pe episcopi prin har și fiindcă fiecare biserică se cuvine să fie încredințată unui episcop, ceea ce observăm că s-a respectat pretutindeni.

6. Despre lucrarea de căpătâi a preotului

Lucrarea de căpătâi a preotului este aceea de a aduce jertfă lui Dumnezeu pe sfântul jertfelnic. Dar aceasta devine evident din momentul învestiturii preotului de către arhiereu și numai prin predanie, când zice: „Primește odorul acesta și-l păstrează pe el până la a Doua Venire a Domnului nostru Iisus Hristos, când iarăși se va cere de la tine![2]"

---

chipul săvârșirii Tainei Sfântului Botez și a Sfintei Mirungeri și a preoției și toate celelalte care ne-au fost predate nouă în afara Scripturilor" (*Despre ierarhia bisericească*, 7, PG 3, col. 72).

[1] Există și alte păreri: din acest motiv îl menționăm în același loc.

[2] v. *Evhologionul cel Mare*, Astir, Athena 1980. p. 165. Preasfințitul Iov, în cartea lui despre Taine, spune: „Preoților li s-a dat puterea de către cei care i-au hirotonit de a sluji toate Tainele cele fără de prihană și de a le împărtăși pe acestea credincioșilor după rânduiala și slujba sfintei Biserici " (Gavriil, Mitropolitul Filadelfiei și Monemvasiei Sevirului, *op.cit.*, p. 111.) Sfântul Simeon al Tessalonicului zice că preoții nu au în puterea lor nici hirotonirea și nici puterea de a lega și a dezlega, ci numai episcopii. Dar la îndemnul și prin delegarea episcopilor sau la nevoie pot și ei să lucreze aceasta (v. *Răspuns* 11, PG

Preoților le sunt rânduite și celelalte slujiri de către arhiereu: a boteza și a unge cu Sfântul și Marele Mir pe cei botezați, a săvârși Taina Nunții, a mărturisi și a ierta păcatele celor ce se pocăiesc, a înmormânta morții, a mirui, a citi rugăciuni pentru cei aflați în neputințe, pentru cei posedați și tulburați de duhuri necurate, a povățui și a învăța turma[1]. Propovăduirea în Biserică a fost și este lucrarea și vrednicia episcopului, pe care acesta o încredințează, după voia lui, preoților, dacă vor fi vrednici de aceasta. Sfântul Ioan Gură de Aur, ca episcop, alcătuia predica și despre aceasta mărturisește după cum urmează: „Iar acum vom încredința aceasta (săvârșirea botezului) celor mai simpli dintre preoți, iar cuvântul învățăturii, celor

155, 861). *Canonul al XX-lea* al Sinodului din Cartagina spune: „Mirungerea și sfințirea să nu se facă de către preoți și nici nu este îngăduit preotului să schimbe ceva din liturghia publică. (PG 138, 41B). Sfântul Ignatie Teoforul spune: „Ce este așadar episcopul? Oare nu e ceva dincolo de toată începătoria și puterea? Căci preoții sunt sfătuitorii și însoțitorii episcopilor, iar diaconii sunt slujitorii episcopilor (v. *Epistola către Tralieni*, 7, PG 5, 785-788A). „Arhiereului sunt încredințate slujiri proprii, iar preoților le este rânduit locul lor propriu și leviților le sunt rânduite slujiri proprii (Clement Romanul, *Epistola I către Corinteni* 40, PG 1, 289A). Sfântul Ghelasie zice: „Episcopul ține locul Domnului, preotul locul serafimilor, iar diaconul pe al heruvimilor" (PG 85, 1316C).

[1] Dionisie Areopagitul scrie către Demofil: „Iar ție îți hotărăsc diaconii dumnezeiești și acestora le poruncesc preoții, iar ierarhii preoților și ierarhilor apostolii și urmașii apostolilor", *Epistola a VIII-a către Demofil terapeutul*, IV, PG, 3, 1093C. Arhiereii au locul celor doisprezece apostoli, iar preoții au locul celor șaptezeci.

mai înțelepți."[1] Iar Possidius, „*eidem presbytero potestatem dedit (episcopus) coram se in ecclesia evangelium praedicandi ac frequentissimi tractandi contra usum quidem et consuetudine affricanarum ecclesiarum... Postea bono praecedente exemplo, accepta ab episcopis potestate, presbyteri nonnuli coram episcopis populis tractare coeperunt verbum dei*"[2]. Aceluiași preot (lui Augustin, adică) episcopul i-a încredințat puterea de a predica și de a tâlcui Scripturile și aceasta foarte des, în prezența episcopului în biserică, în ciuda uzului și obiceiului bisericilor africane. După aceea, luând bun exemplu din cel precedent, prin puterea primită de la episcopi, toți preoții au început să tâlcuiască Cuvântul lui Dumnezeu în fața episcopilor și a poporului."

Aceste sfinte rânduieli nu sunt asociate în mod esențial preoției, nici hirotoniei, fiindcă, precum s-a spus, lucrarea proprie preotului este aceea de a jertfi, adică de a aduce jertfa cea fără de sânge lui Dumnezeu, și totuși slujirile mai sus amintite sunt încredințate și preoților de către arhierei, potrivit cu sfințenia Tainelor slujite și pe măsura potrivirii preoților cu sfințenia celor slujite. De aici vin și încredințarea acestor Taine preoților potrivit cu vârsta, experiența, petrecerea, sporirea duhovnicească, educația, vrednicia și celelalte, precum și deosebirea slujirilor între ele.

---

[1] Ioan Gură de Aur, *Omilia a 3-a*, având ca subiect *Epistola Întâia către Corinteni*, 3, PG 61,26.

[2] Possidius Calamensis, *Vita Sancti Aurelii Augustini*, V, PL 32, 37.

Săvârșirea uneia dintre aceste Taine fără învestitura episcopului este anulată *per se*, fiind săvârșită de o persoană lipsită de puterea împlinirii lucrării.

Dar există și alte Taine pe care numai episcopii înșiși le săvârșesc și nu pot fi încredințate preoților în nici un chip. Aceste slujiri sunt următoarele: a) a transmite harul preoției, adică a hirotoni în Biserică preoți și diaconi; b) a binecuvânta și a sfinți Sfântul și Marele Mir; c) a sfinți biserici; și d) a sfinți antimise.

7. Despre succesiunea vredniciei apostolești

Vrednicia apostolească nu este limitată numai la persoana apostolilor, ci este succesorală, fiindcă *apostolia* Sfinților Apostoli este veșnică, din pricina caracterului veșnic al lucrării mântuitoare a Bisericii pe care a întemeiat-o Mântuitorul omenirii. De aceea este necesar ca lucrarea Bisericii să fie dăinuitoare, pentru rezidirea neîncetată a întregii umanități pe care Biserica este chemată să o reînnoiască și să o mântuiască. Și, așa cum lucrarea Bisericii se întinde până în veac, la fel se va menține și va dăinui și succesiunea vredniciei apostolești. Tot astfel, câtă vreme vor dura comuniunea oamenilor pe pământ și propășirea neamului omenesc, tot atât va dura și succesiunea vredniciei apostolești prin puterea arhieriei.

Cei dintâi urmași ai vredniciei apostolești au fost și cei dintâi episcopi ai Bisericilor, hirotoniți de către Sfinții Apostoli Iacob, Marcu, Linos, Timotei, Tit, Stahus și toți ceilalți.

Prin aceasta, suntem toți reuniți laolaltă în Biserică, prin puterea și autoritatea tuturor apostolilor, fiindcă toți apostolii au avut în chip desăvârșit puterea de a aduna laolaltă[1] și de a ridica Biserici, pe care de la început le-au întemeiat neatârnate și autocefale. Prin urmare, pretențiile pe care le ridică Biserica Apuseană sprijinindu-se pe faptul că episcopul Romei este urmașul corifeului apostolilor, Petru, sunt dintre cele mai ciudate, ca unele care neagă implicit celorlalți apostoli vrednicia apostolească, și, odată cu aceasta, le neagă și puterea și harul Duhului Sfânt, și hirotonirea lor ca arhierei și liturghisitori ai Sfintelor Taine ale Bisericii, și harul mântuitor pe care îl au prin puterea de a întemeia Biserici – toate acestea sunt negate odată cu contestarea vredniciei lor arhierești. E limpede tuturor cât de multe lucruri ciudate rezultă de aici prin această neobișnuită contestare a apostoliei de la cei care o dețin de drept.

Căci toți episcopii sunt de aceeași cinste unii față de alții, ca egali și ca urmași ai uneia și aceleiași vrednicii apostolești.

Înseși treptele preoților, ale diaconilor și ipodiaconilor decurg tocmai din treapta episcopală, fiindcă, precum ziceam, episcopul este urmașul vredniciei apostolești, dar una este Biserica și una este și preoția care își are întemeierea din treapta apostolească și arhierească, fiindcă numai de la episcop decurg toate treptele și rangurile, fiindcă numai episcopul este cel care stabilește în Biserică preoții, diaconii, ipodiaco-

[1] Sensul etimologic al cuvântului *ecclesia* este cel de *adunare, comuniune*.

nii și restul ierarhiei rangurilor Bisericii și le dă lor, odată cu vrednicia preoției, și toate harurile câte socotește că este necesar să li le încredințeze.

8. Despre episcop

Cuvântul „episcop" desemnează supravegherea și cercetarea pe care arhiereul o exercită asupra întregii Biserici[1].

În Sfintele Scripturi, Dumnezeu este numit episcop, ca Unul Care ține și veghează toate. El este numit *episkopos* de Iov: „Aceasta este partea hărăzită de Dumnezeu omului nelegiut și aceasta este moștenirea pe care o primește de la *Veghetorul* (id est, *LXX* Episkopos, adică Dumnezeu[2]). Și iarăși: „Și purtarea

[1] La Împărații Leon și Constantin episcopul este definit astfel: Episcopul este veghetorul și purtătorul de grijă al tuturor sufletelor îmbisericite, al celor din eparhia lui, având putere desăvârșită asupra preotului, diaconului, psaltului și monahului. Propriu episcopului este faptul de a-i ocroti pe cei smeriți și de a-i înfrunta pe cei mândri și de a-și pune sufletul pentru turma lui, și strâmtorarea ei să devină propria lui preocupare (*Alegerea titulaturii*, 8, 1-2, PG 113, 477D).

[2] Iov, 20:29. Tâlcuind acest cuvânt din Scriptură, înțeleptul Olimpiodor zice: Dar auzind episcopii că Dumnezeu este numit de Sfânta Scriptură prin această numire, să se străduiască să păstreze vrednicia numirii și, veghind cele privitoare la turmă cu trezvie și preamărindu-L prin credință, printr-o viață fără prihană și prin învățătură, să afle de aici cine este adevăratul *episcopos* și să aspire să poarte în tot chipul icoana Aceluia. Căci, precum cel ce imită icoana împărătească este cinstit pentru a o fi imitat bine, dar este cinstit și pentru faptul de a o fi înfrumusețat, tot așa fericit este și episcopul cel ce își înalță cugetul la adevăratul episcop

Ta de grijă (episkopi) a ținut vie suflarea mea"[1]. Tot *episkopos* este numit Domnul nostru Iisus Hristos de către corifeul apostolilor, Petru, în Prima lui Epistolă, în care zice: „Căci erați ca niște oi rătăcite și v-ați întors acum la *Păstorul* și la *Păzitorul* (ἐπίσκοπον) sufletelor voastre."[2] Tot *episkopoi* erau numiți după har și cei aleși de Dumnezeu, precum spune cu privire la Eleazar Însuși Dumnezeu: „Eleazar, fiul preotului Aaron, va fi *supraveghetor* (*id est*, ἐπίσκοπος).[3] Episcopi în Vechiul Testament sunt numiți *supraveghetorii* și *păzitorii* odoarelor altarului și administrației de la Templu, precum este scris despre Eleazar că avea în supravegherea lui „întreg cortul mărturiei"[4] și cu privire la Iodae, că a pus *supraveghetori* (episkopous) peste lăcașul Domnului.[5] Episcopi erau numiți, de asemenea, și căpeteniile treburilor politice și exterioare, când „s-a mâniat Moise pe căpeteniile (episkopous) oștirii, pe căpeteniile miilor și pe sutași"[6]. În sfârșit, tot episcopi sunt numiți și apostolii înșiși, precum și

---

și râvnindu-l pe el și fiind între oameni ca Dumnezeu și având drept episcop pe cel ce l-a făcut pe el episcop în Iisus Hristos, întru adevăr (Olimpiodor, *Tâlcuire la Fericitul Iov*, cap. 20, PG, 93, 220D-221A). Pentru aceasta și dumnezeiescul Isidor Pelusiotul, scriind episcopului Tribounian, zice: „Episcopul de la însăși numirea sa trebuie să cunoască propria rânduială/ iconomie și cele ce are de făcut" (*Epistola 149*, PG 78, 281D-284A).

[1] Iov, 10:12.

[2] I Petru, 2:25.

[3] Num. 4:16.

[4] Num. 4:16.

[5] IV Regi 11:18.

[6] Num. 31: 14.

urmașii direcți ai acestora, împreună cu întreg șirul celorlalți, după cum întăresc Sfinții Părinți ai Bisericii.

9. Mărturii istorice despre treapta și vrednicia episcopului și deosebirea treptelor episcopilor și preoților

Episcopii apar devreme în Biserică, încă din perioada Sfinților Apostoli, ca cei mai vechi întâistătători ai Bisericii, sub supravegherea directă a apostolilor. Superioritatea lor față de preoți – și din aceasta decurge deosebirea lor față de aceștia, ca persoane de rang superior care împlinesc aceeași rânduială în clerul Bisericii – devine limpede încă de la întemeierea Bisericii.

Vedem deja din vremurile apostolice delimitându-se clar această deosebire dintre episcopi și preoți, fiindcă, potrivit dumnezeieștii rânduieli a Mântuitorului, fiecare Biserică locală avea un întâistătător (ἐπίσκοπος), împreună cu mai mulți preoți (*presbiteri*) și diaconi, preoții neavând aceleași rânduieli și așezăminte cuvenite episcopilor[1]. Astfel, în primele

[1] Sf. Ignatie Teoforul, *Către Filadelfieni*, cap. 4, zice: „Un episcop împreună cu preotul și diaconii" (PG 5, 824A) „Nu este cu neputință nouă, dacă voim acest lucru pentru numele lui Dumnezeu, ca cele mai apropiate Biserici să trimită episcopi, unele preoți, altele diaconi." (837A). *Idem*, *Către Smirneni*, cap. 8: „Toți ascultați de episcop așa cum Iisus Hristos a ascultat de Tatăl, iar de preot ascultați ca de Sfinții Apostoli, iar pe diaconi să-i respectați ca porunca lui Dumnezeu. (852A). *Idem*, *Epistola către Tralieni*, cap. 12: „Se cuvine nouă fiecăruia în parte, și

capitole ale *Apocalipsei* lui Ioan sunt amintiți, în ordinea vredniciei, cei șapte îngeri, adică întâistătătorii (ἐπίσκοποι) Bisericilor din Efes, Smirna și celelalte[1], în care se certifică istoric faptul că fiecare din aceste Biserici aveau mai mulți preoți în același timp. Tot astfel și apostolii, care răspândeau cuvântul lui Dumnezeu din cetate în cetate și întemeiau pretutindeni comunități creștine, au așezat în acestea, ca urmași[2] ai episcopiei lor, alți episcopi ca întâistătători ai celorlalți păstori și preoți. În mod sigur, în multe locuri din Sfânta Scriptură aceștia sunt numiți episcopi și preoți. Și aceasta se arată în multe alte locuri, precum rezultă și din următorul pasaj din Sfântul Apostol Pavel: „tuturor sfinților în Iisus Hristos (ceea ce înseamnă toți credincioșii creștini, adică mirenii), împreună cu episcopii și diaconii"[3], unde tagma preoților, întru care se și află întreg temeiul comuniunii creștinești, nu mai este specificată după nume, ea fiind cuprinsă în cea a episcopilor. Dar faptul că Apostolul, la începutul epistolei sale, transmite salutul său către toată comunitatea creștinilor din neamul Filipenilor, fără să pomenească în special numele de preoți, tocmai fiindcă atunci era comună numirea între preoți și episcopul lor (în speță, cea de ἐπίσκοπος), ilustrează pe deplin

preoților în special, să despovăreze pe episcop." (684B). Clement Alexandrinul, *Stromateis*, Cartea a VI-a, 13: „Și aceste trepte ierarhice ale episcopilor, preoților, diaconilor sunt, cred, chipul slavei îngerești." (PG 9, 328).

[1] Apoc. 1:11,1:20-2:22.

[2] Tit. 1:5.

[3] Filip. 1:1.

concepția epistolei cu privire la aceasta și, totodată, confirmă absoluta ei vechime.[1]

Tot dintre episcopi, citim și în Faptele Apostolilor, că Sfântul Apostol Pavel a trimis din Milet în Efes și i-a chemat pe preoții acestei Biserici, pe care, învățându-i și sfătuindu-i, îi numește tot episcopi.[2] Din cele spuse se vădește, așadar, în modul cel mai limpede că identitatea numelor (de episcopi și preoți) arată identitatea în ansamblu a lucrărilor lor, fiindcă atât episcopii, cât și preoții sunt veghetorii, supraveghetorii, purtătorii de grijă și păzitorii turmei creștinești, dar nu dețin în ierarhie și identitatea treptelor[3]. Dar

[1] Sfântul Ioan Gură de Aur, tâlcuind locul din Apostol citat mai sus, „împreună cu episcopii și diaconii", zice: „Ce oare? Era o singură cetate și mai mulți episcopi? Nicidecum. Ci i-a numit astfel pe preoți. Căci atunci, în acea vreme, erau desemnați cu aceeași numire. (*Comentariu la Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel, Omilia* 1, 1, PG 62 183). Iar Teofilact, în tâlcuirea aceluiași loc: „Căci nicidecum nu erau deosebite numele lor, ci episcopii erau numiți preoți și diaconi." (*Comentariu la Epistola Sfântului Pavel către Filipeni*, cap. 1, PG 124, 1141C).

[2] Fapte, 20:28 *et passim*: „Drept aceea, luați aminte de voi înșivă și de toată turma întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstrați Biserica lui Dumnezeu.".

[3] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Comentariu la Epistola I către Timotei, Omilia 11*, zice: „Sfântul Pavel, vorbind despre episcopi și caracterizându-i pe ei, arată pe cine trebuie să primim și de cine trebuie să ne ferim, și apoi, lăsând tagma preoților, trece la diaconi. De ce oare? Căci nu este mare distanța dintre aceștia și episcopi. Căci și aceștia au primit ca slujire învățătura și chivernisirea Bisericii, și cele pe care le-a grăit cu privire la episcop aceleași se potrivesc și preoților. Căci episcopii numai prin hirotonie îi depășesc și numai prin aceasta se pare că sunt superiori preoților (v. PG 62, 553).

chiar şi în afara acestora, rânduiala episcopilor nu se identifică cu cea a preoţilor, iar faptul că de la bun început a fost deosebire de treaptă între cele două stări reiese limpede din obiceiul păstrat în vechime în bisericile locale de a scrie în pomelnice separat şi evidenţiat numele episcopilor şi de a le păstra cu scrupulozitate în arhive, precum şi din faptul că episcopii au fost reţinuţi de istorie ca adevăraţii cârmuitori ai bisericilor locale şi ca urmaşi ai Sfinţilor Apostoli. Dar poate judeca oricine limpede că, dacă lucrurile ar sta altfel, adică dacă episcopii şi preoţii ar fi de aceeaşi treaptă şi nu s-ar deosebi unii de alţii în ierarhie[1], istoria, în preocuparea care îi este proprie sau în strădania ei caracteristică de a rememora, nu s-ar fi îngrijit niciodată în mod special de a reţine numele episcopilor. Este de remarcat în această privinţă că notarea minuţioasă a numelor episcopilor încă din primele veacuri ale Bisericii şi păstrarea lor consecventă în arhivele bisericeşti s-au făcut nu doar din dorinţa exactităţii, nici de dragul memoriei istorice şi arhivistice, ci dintr-o raţiune cu mult mai înaltă şi mai profund esenţială, şi anume, ca fiecare biserică locală să poată în orice împrejurare ilustra neîntrerupta succesiune apostolică, precum şi să adeverească noblețea şi autoritatea descendenţei ei apostolice.[2]

Fiindcă Biserica din Ierusalim avea mai mulţi preoţi, după cât se pare, toţi scriitorii vechi bisericeşti îl

[1] lit. κατ' ἀξίωμα – *după vrednicie, după rang.*

[2] „Habemus ennumerare eos, qui ab apostolis instituti sunt episcopi, et successores eorum usque ad nos" (Irinaeus, *Contra haereses* III, 3, PG 7, 848A).

menționează drept cel dintâi episcop pe Iacob, ruda Domnului. Ieronim și Eusebie spun că el a fost hirotonit îndată după patima Domnului, de către apostoli[1], dar Canoanele Sfinților Apostoli, Sfântul Ioan Gură de Aur, Epifanie și alții întăresc faptul că a primit episcopia de la Însuși Domnul[2].

Iar pe Iacob, care a răbdat moarte mucenicească, l-a urmat Simeon al lui Cleopa, care este pomenit în Evanghelie.[3] Iar cel dintâi episcop al Antiohiei se spune că a fost Euodios și împreună cu el, Ignatie, ambii primind harul arhieriei de la Sfinții Apostoli[4] și ambii

---

[1] Hieronymus, *De viris illustribus*, 2: „Post passionem Domini stati ab apostolis Hierosolymorum episcopus ordinatus." (PL 23, 639A); „revenind la Iacob, ruda Domnului, căruia i s-a încredințat scaunul episcopal din Ierusalim de la Sfinții Apostoli după patima Domnului..." (Eusebiu al Cezareii, *Istoria Bisericească*, II, 23, PG 20, 196B).

[2] *Canoanele Sfinților Apostoli*, VIII, 35, „Și eu, Iacob, rudă după trup a lui Hristos, episcop hirotonit de Însuși Domnul și de către apostoli, zic așa..." PG 1, 1137B). Ioan Gură de Aur, *Omilia la Epistola I către Corinteni*, cap. 15, 38, 4: *Căci însuși despre sine spune că a fost hirotonit și a fost cel dintâi făcut episcop în Ierusalim* (PG 61, 326); Epifanie al Ciprului, *Panarion*, 78, 7: Cel dintâi acesta a primit scaunul episcopiei și lui cel dintâi i-a încredințat Domnul scaunul Său pe pământ." (PG 42, 709A).

[3] Cu privire la episcopii hirotoniți în timpul vieții noastre, ne este cunoscut că aceștia sunt: în Ierusalim, Iacob, ruda Domnului, și după ce a murit el, al doilea, Simeon al lui Cleopa", (*Canoanele Sfinților Apostoli*, 7, PG 1, 1048B). V. și Eusebiu al Cezareii, *Istoria Bisericească*, III, 11, PG 20, 245B.

[4] Teodoret al Cirului, *Culegere sau felurite dialoguri*, PG 83, 81A și Marele Athanasie, *Epistolie cu privire la cele petrecute în Ariminos în Italia și în Seleucia al 47-lea Sinod al*

fiind numiți, pare-se, episcopi ai Antiohiei în același timp. Dar pentru ca lucrarea lor episcopală să nu întâmpine conflicte, Sfinții Apostoli au avut grijă ca pe unul dintre ei să îl pună episcop al comunității creștine dintre iudei, iar pe celălalt din neamuri.[1] Cu toate acestea însă, această părere a criticilor, care, de altminteri, era inteligentă și plină de bun simț, este contrazisă ca falsă și neîntemeiată de către Eusebie, care afirmă în mod explicit că unul l-a urmat pe celălalt, unul primind cea dintâi episcopie, iar celălalt pe cea de-a doua în șirul episcopilor, și tocmai în aceasta constă ordinea succesorală a Bisericii.[2]

Iar cât privește Biserica Romei, potrivit mărturiilor scriitorilor bisericești din vechime, cel dintâi a fost Linos[3], iar pe acesta l-a urmat Clement, și pe acesta iarăși Anaclet[4]. În același mod, ar putea cineva să enumere și multe alte biserici locale, ale căror succesiuni episcopale istoria le-a consemnat cu gri-

---

Isauriei: „Sfântul Ignatie care a fost rânduit episcop după Sfinții Apostoli în Antiohia și care a fost mucenic al lui Hristos...". (PG 26, 776C).

[1] C. Baronius, *Annales Ecclesiastici*, vol. 14, Roma, 1878.

[2] „Dar și pe scaunul celor din Antiohia, după Euodie, care a stat cel dintâi, al doilea între cei arătați de noi mai sus este știut a fi fost Ignatie." (Eusebiu al Cezareii, *Istoria Bisericească*, III, 22, PG 20, 256C).

[3] Ioan Gură de Aur, *Omilii la Epistola a II-a către Timotei*, omiliile 10, 3. „Pe acest Linos istorisesc unii că a fost episcop al Bisericii Romei, al doilea după Sfântul Petru." (PG 62, 659. V. Eusebiu al Cezareii, *Istoria Bisericească*, III, 4, PG 20, 220C-221A).

[4] Augustinus Hipponensis, *Epistola* LIII, 2: „Petro enim successit Linus, Lino Clemens, Clementi Anacletus."; (PL 33,196).

jă.[1] Acestea toate, precum am spus mai sus, nu se întâmplă şi în cazul preoților. Aşadar din însăşi natura şi constituția Bisericii rezultă că în ierarhie alta era treapta episcopilor şi alta treapta preoților. Şi totuşi din mărturiile amintite şi din multe altele adunate din sinoadele locale şi eparhiale ale veacului al doilea şi al treilea avem Sfânta Tradiție, a cărei autenticitate în Biserica noastră este absolută şi care are aceeaşi autoritate precum cea a Sfintei Evanghelii: Sfânta Tradiție a Uneia, Sfintei, Sobornicești Biserici Apostolice ne-a transmis nouă ierarhia, ceea ce este suficient pentru noi.

10. Întâmpinare împotriva celor ce neagă temeiul preoției

Dumnezeiescul Gură de Aur, în tratatul său *Despre Preoție*, Cartea a III-a, cap. 5, spune despre cei care ignoră temeiul preoției următoarele: „Este vădită nebunie a trece cu vederea un astfel de temei, fără de care nici mântuire nu putem dobândi, nici vreuna dintre făgăduitele bunătăți. Căci «nu poate nimeni intra în Împărăția cerurilor», fără a se naşte iarăşi «din apă

[1] Despre acestea vezi Constantin Iconomos, *„Despre cele trei trepte ierarhice*, Nauplia, 1835, pp. 100-107. Despre succesiunile ierarhilor Bisericii din Roma în special, vezi Filoteu Bruennios, Mitropolit al Seriei, *Tâlcuirea celor două epistole ale celui întru sfinți Părintelui nostru* Clement al Romei (Clement al Romei, *Cele două Epistole către Corinteni* dintr-un Mss. aflat în Biblioteca constantinopolitană, publicat pentru prima dată complet, cu prolegomene şi note, în Constantinopol, 1875, p. 50 şi urm., §14.

şi din duh»[1], şi cel ce nu mănâncă Trupul Domnului şi nu bea Sângele Lui este lepădat din viaţa veşnică[2]. Dar toate aceste Taine nu se pot săvârşi prin nimic altceva decât numai prin mâinile sfinţilor acelora, adică ale preoţilor. Cum oare cineva ar putea, fără aceştia, scăpa din focul gheenei[3]? Sau cum ar putea să dobândească cununile cele făgăduite[4]?"[5] Iar în *Omilia a III-a la Epistola către Filipeni* zice următoarele: „Plângi pe cei necredincioşi, plângi pe cei care nu primesc nimic din Sfintele Taine, pe cei care sunt alungaţi în afara luminii, pe cei care sunt în afara pecetluirii Duhului Sfânt!"[6] Şi în *Omilia a III-a la Epistola I către Corinteni* zice: „mare este Taina Botezului şi fără botez este cu neputinţă a dobândi Împărăţia!"[7]

11. Răspuns celor care neagă diferenţa esenţială dintre treapta de episcop şi cea de preot

Fericitul Arhelau, episcopul Kasharului Mesopotamiei (a murit în jurul anului 280 d.Hr.), în epilogul lucrării lui *Dialoguri contra Maniheilor*, zi-

[1] In 3:5.

[2] In. 6:53-54.

[3] Mt. 5:22. 18:9. Mc. 9:43, 47.

[4] II Tim. 4:8.

[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre preoţie*, II, 5, PG 48, 643.

[6] *Idem*, *Comentariu la Epistola către Filipeni*, omilia a III-a, 4, PG 62, 203.

[7] *Idem*, *Comentariu la Epistola I către Corinteni*, omilia a III-a, 2, PG 61, 25.

ce despre importanța ierarhiei: „Ne numim creștini, cu voia Mântuitorului, cum dă mărturie Biserica și cum învață Sfinții Apostoli.[1] Și cel mai bun arhitect care este Sfântul Pavel a pus temelia noastră, adică a Bisericii, și a pus rânduială, stabilind în aceasta diaconi și preoți și episcopi[2], statornicind pe cei care trebuie să fie slujitori[3]. Dar acestea toate, bine rânduite și cu dreptate, își păstrează până acum temeiul lor inițial, și rânduiala din această ierarhie rămâne cu noi neschimbată."[4] Cuvintele acestui fericit părinte al Bisericii sunt foarte semnificative, deoarece el însuși se numește pe sine episcop[5] în lucrarea sa *Dialoguri contra lui Manens*, referindu-se la cererea adresată lui de către Manens ereticul, care cerea să vorbească cu presbiterul Diodor, iar nu cu el, fiindcă Diodor era

[1] Fapte, 11:26.

[2] Filip. 1:1; 1Tim. 3:2, 8:12; 1Tim. 5:17-19; Tit. 1:5-7.

[3] 1 Tim. 3:8-13.

[4] Arhelaos, *Acta disputationis cum Manente haeresiarcha*, LI, PG 10, 1517AB. De numele de *diakonos* se foloseau cei mai vechi părinți cu privire la toate treptele preoțești inferioare. Tot așa Clement Alexandrinul (*Stromateis*, Cartea a VI-a, 13, PG 9, 328C).

[5] Arhelau nu era episcop, ci preot, dar se numește pe sine episcop, fiindcă în vechime, uneori, și preoții erau numiți cu numele generic de episcopi; și invers, Diodor era numit presbiter, ca rang fiind episcop. Tocmai aceasta arată și cuvintele ereticului Manens, citate de Arhelau, că, deși numirile se foloseau nediferențiat, totuși distincția rangului și a vredniciei în ierarhie era evidentă. Astfel, citatul este foarte elocvent pentru ceea ce susținea mai sus Sfântul Nectarie, și anume, că în vechime exista o confuzie la nivelul termenilor, al denumirilor între *presbiter* și *episcop*, rangul în ierarhie al celor două trepte fiind însă clar diferențiat.

episcop. „Îngăduie să vorbim cu Diodor, căci depăşeşte rangul tău, pentru că el este episcop."[1] Din acestea rezultă că vrednicia episcopului în Biserică a existat încă de la întemeierea ei şi în Biserică se distingea de treapta preoţiei, iar această distincţie nu era cunoscută numai celor din Biserică, ci şi celor din afara ei, precum se dovedeşte din cuvintele lui Manens. Iar cei care nu voiesc să îl deosebească pe episcop de *presbiter*, aceia se fac vinovaţi fie de o completă ignoranţă, fie de rea voinţă. În Biserică, treapta de episcop era, prin natură, superioară treptei de preot, precum se dovedeşte din Sfânta Tradiţie apostolică, păstrată de Biserica sobornicească, şi din istoria bisericească.

Sfântul Policarp a fost prohirisit episcop de către însuşi Sfântul Apostol şi Evanghelist Ioan. Fericitul Ieronim spune: „Policarp era ucenicul Sfântului Apostol Ioan şi a fost prohirisit de către el episcop al Smirnei."[2] Acelaşi lucru spun şi Tertulian şi Eusebie, că i-a fost încredinţată de către înşişi ucenicii Domnului episcopia Bisericii Smirnei[3]. Iar că această episcopie era treapta cea mai înaltă a sfinţeniei mărturiseşte şi Sfântul Ieronim: „Totius Asiae princeps fuit".[4] A fost episcop deci al întregii Asii. Iar acest fapt s-a petrecut îndată după moartea martirică a Sfântului Ignatie. Astfel încât Policarp a primit chivernisirea şi grija bisericilor de pe tot cuprinsul Asiei. Era deci arhiepiscop şi patriarh al bisericilor din Asia.

---

[1] Arhelau, *Acta disputationis cum Manente haeresiarcha* XL, PG 10, 1492A.

[2] Hieronymus, *De viris illustribus*, 17, PL 23 668B.

[3] Eusebiu al Cezareii, *Istoria Bisericească*, III, 36, PG 20, 288B.

[4] Hieronymus, *op.cit.*

12. Numirile episcopilor

Superioritatea treptei episcopale și distanțarea ei de treapta preoților sunt întărite prin cele spuse mai sus și prin înseși numirile care au fost atribuite episcopilor din vechime fie în semn de prețuire, fie pentru a sublinia înălțimea rangului lor. Dar din mulțimea acestor numiri am adunat aici pe cele îndeobște mai folosite, mai obișnuite sau pe cele mai evidente:

1. *Apostoli.* Fiindcă numirea de *episcop* o aveau preoții în comun cu episcopii, în vechime, spre a-i deosebi, episcopii erau numiți în mod obișnuit *apostoli.*[1]

2. *Următori ai apostolilor* (*Successores, Vicarii Apostolorum*). Acest titlu de cinste atribuit episcopilor, în care se concentrează învățătura fundamentală a Bisericii cu privire la permanenta și neîntrerupta succesiune a vredniciei episcopale și descendența ei directă din vrednicia apostolilor, se identifică practic cu cel general de episcop, dar prin autoritatea celor care au fost puși pe scaunele episcopale întemeiate nemijlocit de către Sfinții Apostoli.[2] Este de menționat totodată faptul că atât Biserica Romană, cât și așa-numita Înalta Biserică Anglicană consideră și apreciază favo-

[1] Teodoret al Cirului, *Tâlcuire la Epistola I către Timotei*, III, 1, PG 82, 804B. „Pe aceștia îi numeau odinioară presbiteri și episcopi, iar pe cei care acum sunt episcopi îi numeau apostoli."

[2] Hieronymus, *Epistola CXLVI Ad Evangelium*, 1, PL 22, 1194: „Ubicumque fuerit Episcopus, sive Romae, sive Eugubii, sive Constantinopoli, sive Rhegii, sive Alexandriae, sive Tanis, ...eiusdem est Sacerdotii ...Omnes Apostolorum successores sunt." v. și Augustinus Hipponensis, *Epistola 142*, PL 33 1025-1029.

rabil învățătura Bisericii noastre cu privire la succesiunea/moștenirea apostolică în persoana episcopilor.

3. *Întâistătători sau Proestoși* (*Praepositi*)[1]. Sunt numiți astfel pentru a se evidenția superioritatea lor absolută între toate celelalte trepte clericale. De asemenea, de obicei se adaugă la aceste două numiri despre care vorbim acum și termenul de „duhovnicesc", pentru a le deosebi de rangurile laice.

4. *Proedroi*[2] (*Praesides, Praesidentes*). Această numire le-a revenit episcopilor în adunările ecleziastice ale comunităților creștine și, în special, de la locurile înalte (*πρωτοκαθεδρίας*)[3] pe care le ocupau în sinoadele bisericești eparhiale convocate.

5. *Eforoi* (*Inspectores*)[4]. Astfel sunt numiți episcopii, ca unii cărora li s-a încredințat întru toate paza și supravegherea întregii comunități creștine.

6. *Îngerii Bisericii* (*Angeli Ecclesiae*)[5]. Numirea aceasta a fost dată evident în Cartea *Apocalipsei*, aco-

---

[1] Aflând așadar mai târziu Dimitrios (Episcopul Alexandriei) cele din dioceza sa, întâistătător *(proestos)* fiind..." (Eusebiu al Cezareii, *Istoria Bisericească*, VI, 8, PG 20, 536C, *Istoria Bisericească* VI, 3, PG 20, 529A).

[2] Inițial, termenul se referea numai la episcopi, din secolul al V-lea se referă la capul Bisericii întregi, la patriarh (v. Lampe, *A Greek-English Patristic Lexicon*, Clarendon Press, 1961).

[3] Eusebiu al Cezareii, *op. cit.*, VIII, 2, PG 20, 743A: „Împreună cu care, multă vreme, alte scrisori venind, a adăugat pe toți *proedrii* bisericilor..."

[4] Filostorgios, *Istoria bisericească*, III, 15, PG 65, 504A: „S-a auzit mai întâi de Paulin, care a fost mutat din eforia Tirului în cea a Antiohiei."

[5] Socrates, *Istoria bisericească*, Cartea a IV-a, 23, PG 67, 520C: „Îngerul Bisericii din Thmuis Sarapion."; Hieronymus,

lo unde episcopii celor șapte biserici sunt numiți îngeri: „cele șapte stele sunt îngerii celor șapte biserici"[1]. Și, fiindcă, potrivit învățăturii apostolilor, îngerii sunt „duhuri liturghisitoare trimise spre slujire pentru a împărți mântuire celor ce vor veni"[2], de aceea și episcopii, fiind și ei rânduiți spre slujirea Evangheliei și a sfinților, sunt părtași aceleiași numiri de îngeri.

7. *Locțiitori* (*topotiritai*) și *epitropi ai lui Hristos* (*Legati, Vicarii Christi*). Pe de o parte, treapta episcopală a fost întotdeauna cunoscută ca fiind sfințită și consfințită de către Însuși Hristos, iar episcopii erau priviți ca niște ocârmuitori legiuiți ai Bisericii, pe care erau datori să o chiverniséască în numele lui Iisus Hristos. Așadar, potrivit aceleiași gândiri, episcopii erau socotiți locțiitori (*topotiritai*) și administratori (*epitropi*) ai lui Hristos și toți erau datori, potrivit învățăturii Sfântului Apostol Ignatie, să le arate lor aceeași supunere ca Însuși Domnului[3], iar potrivit *Canoanelor Sfinților Apostoli*, să le acorde lor cinstea cuvenită, ca și cum ar întruchipa însăși Persoana lui Hristos pe pământ[4]. Dar că toți episcopii

---

Commentarius in primam epistolam ad Timotheum 3: „Quanto magis sacerdos legem exquiret, quia angelus Dei omnipotentis est" (PL 30, 879C).

[1] Apoc. 1:20

[2] Evr. 1:14.

[3] Sf. Ignatie Teoforul, *Epistola către Tralieni* 2, PG 5, 777C: „Episcopului să vă supuneți ca Domnului."

[4] *Canoanele Sfinților Apostoli*, Cartea a II-a, cap. 26, PG 1, 668A: „Acesta este pentru voi un dumnezeu pe pământ. După Dumnezeu, care trebuie să se bucure de cinste din partea voastră."

din vechime erau numiți *locțiitori* și *epitropi* ai lui Hristos, o mărturisește o mulțime de bărbați vrednici de crezare din Hesperias[1] mai cu seamă. Și numai scaunul papal, în mândria sa, a îndrăznit să-și însușească deplin și exclusiv, și drept urmare, ca pe un privilegiu al său special, ceea ce conștiința creștină primară a atribuit tuturor episcopilor de obște, ca pe un titlu de cinste.

8. *Papa* (παπας). Această denumire fiind în mod evident mai îndrăgită din pricina respectului și a dragostei pe care le implică, fiind sinonimă cu denumirea de *tată*, *părinte*, *avva* etc., s-a potrivit de la început tuturor treptelor, atât episcopilor, cât și preoților lor. Dar, în vremurile ulterioare, coborând accentul pe finală (παπας), cuvântul a fost folosit la popoarele din regiunile răsăritene în special ca o numire rezervată preoților. Dar grafia inițială corectă, cu accentul pe inițială (παπας), a rămas ca titlu propriu numai pentru episcopi, care erau numiți, spre deosebire de ceilalți, și „părinții părinților" (*patres patrum*)[2] sau părinții episcopilor (*patres episcoporum*)[3].

---

[1] Ambrosius Mediolanensis, *Commentarium in epistolam B. Pauli ad Corinthios primam*, XI, 10, PL 17, 253D-254A: „Episcopus personam habet Christi ...vicarius Domini est."; Augustinus Hipponensis, *Quaestiones Veteris et Novi Testamenti*, cap. 127, PL 35, 2386: „Antistitem eius puriorem caeteris esse opportet... est enim vicarius eius."

[2] Sf. Grigorie Teologul, *Epitaf pentru părintele, Vasile fiind de față*, Cuvântul 18, 40, PG 35, 1040B „Toți arhiereii al căror părinte vestit..."

[3] Hieronymus, *Contra Ioannem Hierosolymitanum*, 12: „Licet ipse nominis tui extenues dignitatem, cum patrem pene

Totuşi, înaintând în timp, folosirea acestui nume a fost restrânsă într-atât, încât, în cele din urmă, a ajuns un titlu de cinste pentru Arhiepiscopul Bisericii din Alexandria[1]. Dar cei ce susțin insistent că acest titlu a fost atribuit pentru prima dată Patriarhului Chiril al Alexandriei la Sinodul din Efes, ca reprezentant în sinod al Papei de la Roma, Celestin, afirmă aceasta în mod cu totul neconvingător, arbitrar şi necunoscând istoria, fiindcă uită că aproape în acelaşi timp, Dionisie, părintele Bisericii Alexandrine, alcătuind un cuvânt despre Iraclie, episcopul Alexandriei, care era mai vârstnic decât Chiril, îl numeşte pe el papă.[2]

Dar că acest nume a fost atribuit în vechime tuturor episcopilor de obşte, precum s-a arătat mai sus, şi nu numai episcopilor Romei, reiese limpede din multe locuri ale corespondenței vechilor scriitori. Astfel, în asemenea epistole cei care erau clerici în Biserica din Roma, trimițând scrisori altor episcopi din alte părți, se adresau acestora cu numirea de papa.[3]

---

omnium episcoporum, et antiquae reliquias sanctitatis et opere et sermone despicias" (PL 23, 381BC).

[1] Sf. Teodoret al Cirului, *Istoria Bisericească*, I, 4, PG 82, 909C; Epifanie al Ciprului, *Panarion*, 156, 18, PG 42, 209C, *et passim*, citând dintr-o scrisoare a lui Arie către Eusebie din Nicomidia, scrisoare care a ajuns în mâinile lui Epifanie, Κυρίῳ ποθεινοτάτῳ ἀνθρώπῳ θεοῦ πιστῷ ὀρθοδόξῳ Εὐσεβίῳ, τῷ ἐν Νικομηδείᾳ, Ἄρειος ὁ διωκόμενος ὑπὸ Ἀλεξάνδρου πάππα ἀδίκως διὰ τὴν πάντα νικῶσαν ἀλήθειαν, ἧς καὶ σὺ ὑπερασπίζεις, ἐν κυρίῳ χαίρειν.

[2] *Epistolă către Filemon* de către Eusebie al Cezareii, Istoria Bisericească 7, 7, PG 20, 648C „Acest canon şi acest tipic le-am primit de la fericitul nostru papă (Patriarhul Alexandriei) Iraclie".

[3] Ciprianus Carthaginensis, *Corespondență, Epistola III*: „Cipriano papae, presbyteri et diacones Romae consistentes sa-

Dar cel dintâi dintre episcopii Romei care şi-a luat numele de papă pare a fi fost Siricius[1]. Cel mai cunoscut care şi-a însuşit numele acesta ca pe o vrednicie proprie sau rang propriu este reţinut Leon, supranumit cel Mare (440-461) şi, după acesta, îndeosebi, cel mai iubitor de slavă dintre toţi papii, Grigorie VII (1046-1073), care în unele dintre decretele sale a decis că numai el însuşi în lume, ca episcop al Romei, este îndreptăţit să fie numit papă[2].

9. *Arhonţii Bisericilor* (*Principes Ecclesiae*)[3]. *Mai marii preoţilor* (*Principes Sacerdotorum*)[4] şi celelalte.

---

lutem..." (PL 4, 228B) şi *Epistola XXV*: Cipriano papae Moises, et Maximus presbiteri Romae salutem etc..." (PL 4, 288A).

[1] Siricius, *Epistula VI ad diversos episcopos*, PL, 13, 1164A.

[2] V. C. Baronius, *Annales Ecclesiastici*, an. 1076, vol. 3, Roma, 1867.

[3] Eusebiu al Caezareii, *op.cit.* 8, 3, PG, 20, 748A. „Atunci aşadar cei mai mulţi câţi erau ocârmuitori (*arhontes)*, nevoindu-se cu râvnă în chinuri înfricoşătoare, s-au arătat prilej istorisirilor marilor lupte."; Hieronymus, *Commentarium in Psalmum 45: „Principes ecclesiae, id est episcopi", PL 26, 960B.*

[4] Ambrosius Mediolanensis, *Commentarium in Epistulam ad Ephesios*, 4, PL, 17, 409D-410A: „în episcopo omnes ordines sunt : quia primus sacerdos est, hoc est principes sacerdotum" şi Hieronymus, *Breviarium in Psalmum 44*: „Principes Ecclesiae, id est, episcopoi" (PL 26 1018A).

13. Despre lucrările liturgice ale treptei episcopale și despre celelalte rânduieli prin care episcopii se deosebesc de preoți

De la început, în Biserică a prevalat stăruitor ideea că episcopul este persoana cea mai înaltă a clerului și mai marele sfintei ierarhii din propria lui eparhie (în calitatea lui de ierarh). Aceasta explică în mod distinct numirea de *arhontes ai bisericilor* dată episcopilor, precum am văzut mai sus. Din aceste pricini, de la episcop, ca de la capul însuși sau de la centru, trebuie să fie chivernisite și ocârmuite toate cele ale Bisericii[1]. De la el, de la episcop, trebuie să fie împărtășit harul duhovnicesc al tuturor lucrărilor ierurgice ale cultului divin. Tot de la el sau prin autoritatea lui trebuie să se săvârșească lucrarea învățăturii creștine și lucrarea tuturor Tainelor, rânduielilor și slujbelor bisericești și a întregii mistagogii[2]. Adevărul celor spuse reiese limpede din cele ce urmează.

---

[1] Sfântul Ignatie Teoforul, *Către Smirneni*, 8, PG 5, 852A „Nimeni fără îngăduința episcopului să nu facă ceva din cele nerânduite în Biserică." „Să nu se facă nimic fără ca acesta să știe" (*Epistola Către Policarp*, episcopul Smirnei, 4, PG 5, 865A).

[2] *Canonul Apostolic 39*: „Preoții și diaconii, fără cunoștința episcopului, nimic să nu săvârșească, căci el este cel ce ocârmuiește poporul Domnului și de la el se va cere răspuns pentru sufletele lor" (PG 137, 120B).

14. Dreptul episcopilor în hirotesire

Printre activitățile pur duhovnicești, de săvârșire a Sfintelor Taine, sau cele administrative sunt multe despre a căror îndeplinire am spus că, în lipsa episcopului, dar totdeauna numai cu binecuvântarea acestuia, a fost încredințată preoților și diaconilor. Dar ceea ce constituie din capul locului trăsătura distinctivă a episcopiei apostolice și caracterizează fundamental treapta episcopului este hirotonirea sau transmiterea prin punerea mâinilor episcopului (*heirothesia*)[1] a harului Duhului Sfânt, prin care se săvârșesc Sfintele Taine. Iar dacă uneori găsim în vechile izvoare că, la hirotonie, și preoții care slujeau împreună cu episcopul își puneau mâinile pe capul celui hirotonit[2], acest fapt trebuie gândit ca petrecându-se în virtutea participării și împreună-lucrării cu episcopul, ca și în cazul celorlalte slujbe. Așadar vechea concepție a Bisericii, exprimată cu claritate, care, ca dogmă, a dăinuit neclintită în decursul timpului, este următoarea: că nu-

[1] Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Epistola I către Timotei, Omilia 11*, 1, PG 62, 553: „Nu este mare distanța dintre ei (adică dintre preoți și episcopi). Căci și aceștia au primit desăvârșit învățătura și grija Bisericii. Și cele ce le-am spus cu privire la episcopi se potrivesc și preoților. Numai prin dreptul de hirotonire sunt superiori și numai prin aceasta par să se deosebească de preoți." „Quid enim facit excepta ordinatione Episcopus, quod presbiter non faciat?" (Hieronymus, *Ad Evangelum, Epistola CXLVI*, PL, 22, 1194).

[2] „Presbiter cum ordinatur, episcopo eum benedicente super caput eius manum tenente, etiam omnes presbiteri qui praesentes sunt, manus suas juxta manum episcopi super caput illius teneant". (*Concilio Carthaginensis*, Can. 3, Mansi 3, 951A).

mai episcopul este săvârșitorul canonic, prin funcția cu care a fost învestit, al *hirothesirii* (*solus episcopus est minister ordinarius et ex officio ordinationis*).

Și potrivit acestui canon, dintre cele mai reprezentativ ortodoxe, numai episcopii sunt îndreptățiți să hirotonească episcopi, preoți și diaconi (v. Canonul al II-lea al Sfinților Apostoli)[1]. Astfel încât, dacă vreodată, împotriva oricărei rânduieli bisericești, unii preoți ar îndrăzni să-și depășească atribuțiile hirotonind, Biserica i-ar caterisi pe ei și aceasta dintotdeauna, ca fiind anticanonici și nesupuși[2].

15. Despre îndatoririle preotului

Păstorul trebuie să fie sarea pământului[3], pentru ca pământul să se săreze, trebuie să fie frământătura care să dospească întreaga făptură[4] aflată în grija lui, trebuie să fie lumina[5] care luminează întunericul.

Cu privire la această apostolie, Mântuitorul zice către apostolii Lui: „Voi sunteți sarea pământului!

[1] PG 137, 37C.

[2] Acesta (Ishiras) nu este preot. Căci a fost făcut preot de către Kollouthos, care a fost crezut episcop, și mai apoi i s-a poruncit, de către Sfântul Sinod și episcopii dimpreună cu dânsul, să fie preot, cum era și mai întâi: și, după rânduială, toți cei care fuseseră făcuți preoți de Kollouthos au fost alungați din acest loc în care erau mai înainte, precum și acest Ishiras, care era văzut ca un laic." (Sfântul Athanasie cel Mare, *Apologia împotriva Arienilor*, 75, PG 25, 385B).

[3] Mt. 5:13.

[4] I Cor. 5, 6:7.

[5] Mt.5:14.

Dacă sarea se va strica, cu ce se va mai săra? De nimic nu mai este bună decât să fie aruncată afară şi călcată în picioare de către oameni. Voi însă sunteţi lumina lumii. Şi nu poate să rămână ascunsă cetatea care stă în vârful muntelui."[1] Vezi înălţimea rangului: ca o cetate care stă pe vârful muntelui şi care se vede de pretutindeni, aşa este caracterizat de Mântuitorul păstorul duhovnicesc: „Nici nu aprind făclie şi o pun sub obroc, ci în sfeşnic şi luminează tuturor celor din casă[2]". Dar vezi şi cum le porunceşte acestora: „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre bune şi să Îl slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri."[3]

Păstorul trebuie să petreacă asemenea unui înger pe pământ, ca să aibă aceeaşi petrecere, la îndemnul Domnului şi urmând pildei Lui. El trebuie nu numai turma lui să o povăţuiască, ci şi pe cei aflaţi în afara ei, fiindcă pentru aceasta a fost rânduit episcop. Pentru împlinirea acestui scop se cuvine să se facă următor al Sfinţilor Apostoli. Păstorul trebuie să călăuzească bine turma oilor celor cuvântătoare încredinţată lui de Hristos şi să îndrume bine Biserica printr-o conştiinţă curată, spre dobândirea mântuirii căutate şi râvnite de fiii ei. Pentru aceasta, cei ce râvnesc episcopia[4] trebuie mai întâi să se cerceteze pe ei înşişi dacă într-adevăr sunt potriviţi pentru aceasta. Trebuie să vadă dacă într-adevăr au fost dobândite toate cele

[1] Mt. 5:13-14.
[2] Mt. 5:15
[3] Mt. 5:16.
[4] I Tim. 3, 1.

cerute și țintite de această vrednicie spre împlinirea neabătută a celor mai înalte îndatoriri impuse de activitatea de păstorire duhovnicească. Trebuie să vadă dacă ei mai întâi s-au învrednicit de darul îndumnezeirii, potrivit cu cele spuse de Sfântul Dionisie Areopagitul[1]: „și unii ca aceștia s-au făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, așa cum Sfântul Pavel îl descrie pe episcop."[2]

16. Despre cuviința preotului

Cuviința preoțească este forma vieții particulare și comunitare a păstorului duhovnicesc prin limitele impuse de însăși demnitatea, rangul și petrecerea lui preoțească. Potrivit acestor limite, trebuie ca păstorul duhovnicesc, și acasă, și la biserică, și în comunitate și oriunde ar fi, să păzească pretutindeni chipul cuviinței preoțești. Este necesar ca bună-cuviința să îl împodobească pe el în altar și în timpul săvârșirii îndatoririlor lui sfinte, în cetate, pe cale, în călătorii, plimbări și în tot locul, precum și acasă la el. Iar pricina pentru acestea sunt însăși înălțimea chemării cinului său și marea lui apostolie. Chemat a fi preot al Dumnezeului Celui Preaînalt și învățător al comunității, el trebuie să fie demn de rangul lui și să dea exemplu de desăvârșire creștină turmei sale pe care este chemat să o păstorească, fiindcă ea își ațintește privirile asu-

[1] V. Dionisie Areopagitul, *Despre ierarhia bisericească*, V, 5, PG 3, 505AC.

[2] I Tim. 3:1-7. V. Nikiforos Kalogera, *Păstorirea duhovnicească*, Atena, 1883, p.188.

pra lui ca asupra unui model de desăvârşire. Preotul care nu se întemeiază pe acest canon[1] şi urmează unei petreceri străine de acesta şi doar maimuţăreşte cuviosia se osteneşte în zadar să cultive în cei păstoriţi de el evlavia şi cuvioşia. E ca şi cum ar voi să umple un ulcior găurit[2], fiindcă cei care iau aminte la el sunt cei mai severi judecători ai lui, gata oricând să proclame cea de pe urmă osândă împotriva lui; şi aceasta o fac nu numai cei mai austeri, ci şi cei mai binevoitori. Şi pe bună dreptate, fiindcă petrecerea lui este potrivnică cinului său. Iată ce spune dumnezeiescul Gură de Aur: „Pe preoţi atunci mai cu seamă trebuie să îi cinstim când sunt vrednici de cinste şi prin purtarea lor."[3] Dar pricina unei astfel de austerităţi a purtării neabătute sunt sfinţenia demnităţii lor şi apostolia lor înaltă. Căci preotul stă în biserică înaintea poporului îmbisericit, ca propovăduitor al celor sfinte şi învăţător al dumnezeieştilor porunci şi al sfintelor canoane şi toţi cer de la învăţătorul dumnezeieştilor cuvinte şi porunci să se arate el însuşi pildă, fiind un model şi un exemplu de virtute şi desăvârşire, despre care vorbeşte şi Sfântul Petru zicând: „Căci la aceasta aţi fost chemaţi, fiindcă şi Hristos a pătimit pentru voi, lăsându-vă vouă pildă ca să umblaţi pe urmele Lui"[4] şi i-a învrednicit pentru ca învăţătura lor să fie întărită

[1] Gal. 6:16; Filip. 3:16.

[2] E. L. a Leutsch, F.G. Schneidewin, *Paroemiographi Graeci*, Corpus Paroemiographi Graecorum, tom.1, Gottingae 1839, pp. 343, 4.

[3] Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Psalmul 7*, PG 55, 399.

[4] I Petru 2:21.

de fapte, spre pilda și spre întărirea lor", fiindcă toți cunosc ceea ce înseamnă sfânta spusă: „a povățui și a săvârși cele povățuite altora"[1], și nu se gândesc nici o clipă că ei înșiși trebuie să fie păzitori ai poruncilor, iar învățătorii lor să le lase deoparte, fiindcă e cu neputință ca cineva să conceapă această idee în minte, că ei ca mireni trebuie să petreacă potrivit poruncilor, iar învățătorii lor nu sunt datori la aceasta sau că celor păstoriți li se impune îndreptarea, rânduiala, desăvârșirea și chiar sfințenia, iar preoților și propovăduitorilor nu li se impun acestea. De aceea și sunt gata să zică unui astfel de învățător și predicator: „Doctore, vindecă-te pe tine însuți!"[2] și versul acela din Euripide: „Doctor pentru alții, dar el însuși spumegând de răni."[3]

Învinuirea unui astfel de păstor se face și mai aspră când lipsa modelului dă naștere la îndoieli în cei slăbiți în credință, din pricina necredinței păstorului. Un astfel de păstor va stârni neîncredere cu privire la dreptatea principiilor religioase învățate de el, fiindcă principiul potrivit căruia din fapte se arată credința este prin fire recunoscut de toți. Despre aceasta zice și Sfântul Apostol Iacob: „Arată-mi credința ta din faptele tale și eu îți voi arăta credința mea din faptele mele."[4] Un astfel de cuvânt răspunde turma păstorului **care cere de la ea arătarea din fapte a credinței ei.**

---

[1] Fapte, 1:1.

[2] Lc. 4:23.

[3] *Proverb al lui Euripide*, în Suidae Lexicon, ex recognitione Imm. Bekkeri, Berolini, 1854, p. 444.

[4] Iac. 2:18.

17. Despre sfinţenia preotului

Sfinţenia pentru preot este adevăratul lui veşmânt care îl împodobeşte mai presus de toată lumea, cel care îl face pe el recunoscut tuturor, în toată vremea şi în tot locul, cel care îl arată pe el tuturor vrednic de respect şi atrăgând evlavia tuturor. Preotul sfânt odihneşte inimile credincioşilor, aduce pace conştiinţei lor, se face pildă şi model al vieţii creştineşti şi întruchipează icoana vie şi perceptibilă a cultului creştin, icoană care este tuturor vădită, potrivit căreia se judecă sfinţenia principiilor evanghelice şi de către cei din afara bisericii, care, admirând această icoană vie, admiră în fapt dumnezeiasca noastră credinţă, zicând: „Iată ce păstori ai poporului a dat creştinismul."

Sfinţenia risipeşte atacurile, înfrânează limba cea nestrunită, îl păzeşte pe preot în tot locul şi îl face neclătit. Aceasta mărturiseşte şi dumnezeiescul Ioan Gură de Aur zicând: „Dacă viaţa preotului ar fi întru totul armonizată cu faptele credinţei, ea ar fi neclătită în faţa capcanelor diavolului."[1] Aşadar este necesar şi cu totul inevitabil ca păstorul duhovnicesc să-şi păzească cu grijă rânduiala lui, astfel încât şi propriul lui cin să fie vrednic de cinste şi ca să dea turmei păstorite un bun exemplu de urmat şi să poată astfel zădărnici asalturile demonice; altminteri, mai devreme sau mai târziu, va stârni împotrivă-i din toate părţile tot felul de învinuiri şi osânde şi îşi va atrage multe întristări asupra-şi, fiind pentru alţii „piatră de potic-

[1] Ioan Gură de Aur, *Despre Preoţie*, III, 14, PG 48, 651.

nire și piatră de sminteală."[1] O desăvârșită cuviosie sau sfințenie trebuie să împodobească precum un veșmânt cinul preotului și al învățătorului credinței. Dar să vedem și felul în care prestanța cuviosiei se impune acestuia.

18. Despre desăvârșirea morală a preoților

Prestanța cuviosiei le vine preoților din desăvârșirea felului lor de viață. Adevărata cuviosie care îl împodobește pe om ca o purpură și, cu atât mai mult, pe preot își are temeiurile în omul lăuntric. Ea este ecoul strălucirii podoabei sufletești interioare. Iar aceasta, izvorând dinlăuntru către în afară, face strălucitor și plin de har chipul exterior al preotului. Potrivit acestora, cuviosia este icoana vieţuirii și manifestarea dispozițiilor sufletești și a cuviosiei lăuntrice. Aceasta este neafectată, necăutată, simplă și smerită. Are un caracter statornic și neschimbător, niciodată schimbându-se sau abătându-se sau căzând din cele cuvioase la cele necuvioase, ci este necontenită și statornică.

Pretinsa, prefăcuta și înșelătoarea cuviosie este atât de departe de a fi vrednică de numele de cuviosie, încât trebuie văzută ca spurcată fățărnicie, cu totul nepotrivită sfântului cler, ca un chip spoit, care s-ar pretinde persoană față de cineva, spre înșelarea oamenilor. Fiindcă, lăuntric, omul acela este, fără podoaba spoielii, cu totul necuvios și plin de răutate. El se stră-

[1] I Petru, 2:8.

duieşte să se arate pe dinafară cuvios prin vreo spoială prefăcută a felului său de a fi mânios şi mândru, a caracterului tiranic, ca să ascundă, printr-o minciună meşteşugită, chipul urâţit al omului dinlăuntru.

19. Expresii ale adevăratei cuviinţe a preotului

Expresiile adevăratei cuviinţe sunt următoarele: aşezarea cuviincioasă a trupului şi cu bună rânduială, neavând nimic care să iasă în evidenţă, expresia naturală şi neprefăcută a chipului, privirea nevinovată, neabătută şi necurioasă. Clement Alexandrinul zice despre aceasta: „Să fie chipul tău curat, genele să nu fie plecate în jos, nici capul să nu fie aplecat în jos, nici pe spate, nici gâtul dat pe spate, nici celelalte mădulare ale trupului să nu fie destinse"[1]. Gesticulaţia să fie simplă şi liniştită, umbletul ordonat şi măsurat, pentru ca nu cumva un mers prea lent să trădeze trândăvie şi frivolitate sau o prea mare slobozenie a sufletului şi nici un pas prea întins şi grăbit să vădească un avânt nestăpânit.[2] Despre umblet iată ce scrie Sfântul Fotie: „Dar se cuvine preotului buna rânduială a umbletului, nici să maimuţărească mişcarea slobodă femeiască, nici, precum tinerii, să facă mişcări tumultuoase, agitate şi neregulate, ci orice mişcare să fie

[1] Clement Alexandrinul, *Paedagogus*, III, 11, PG 8649C-652A.

[2] Sf. Vasile cel Mare, *Epistola a II-a către Grigorie*, 6, PG 32, 232B; Simeon Metafrastul, *Despre smerenie şi slavă deşartă*, Cuvântul 20, PG 32, 1353C.

împodobită de rânduială și ordine. Trebuie să se vadă ordinea și buna-cuviință până și în expresia feței, în aranjarea părului și în încingerea veșmântului. Nu trebuie nici să ducă această preocupare la exces până la prostie, nici invers, să se lase într-o neglijență peste măsură. Căci fiecare dintre aceste două extreme este deopotrivă necuvenită și vrednică de dispreț și străină cu totul de petrecerea preoțească."[1] Îmbrăcămintea să fie potrivită pentru iarnă și pentru vară, nici jerpelită și neîngrijită și nici invers, împestrițată cu mii de culori, scumpă și împodobită, fiindcă acestea sunt găteli femeiești. Cu privire la îmbrăcămintea preotului, Marele Vasile zicea scriind Sfântului Grigorie Teologul: „Scopul îmbrăcămintei este unul singur, acela de a fi acoperământ îndestulător trupului pentru iarnă sau pentru vară, fără să caute dinadins veșminte colorate, nici făcute dintr-un material moale sau luxos. Căci faptul de a căuta la veșminte este același lucru cu a căuta la găteli și podoabe femeiești, pentru care numai ele se străduiesc. Mantia să încingă trupul cu centura. Iar centura să nu fie mai sus de șolduri, căci aceasta este femeiesc, nici prea slobodă ca să iasă dulama pe deasupra, căci aceasta este prostesc. De asemenea, mersul să nu fie nici greoi, ca să nu fii învinuit de slobozenia sufletului. Iarăși, nici să nu fie un mers năvalnic și zvăpăiat, care ar vădi impulsuri nebunești în suflet."[2] Și iarăși zice Marele Vasile: „Este de folos ca prin fiecare trăsătură a îmbrăcămintei să propo-

[1] Fotie, *Epistola 8*, 34, PG 102, 665D-668A.

[2] Sf. Vasile cel Mare, *Epistola 2 către Grigorie*, 6, PG 32, 232B.

văduiască şi să mărturisească făgăduinţa vieţii celei după Dumnezeu, aşa încât trebuie şi noi să cerem urmarea cu fapta din partea celor ce primesc de la noi cuvântul făgăduinţei. Căci nu la fel de necuviincios şi ruşinos se arată la cei ce au dobândit doar făgăduinţa pe cât se arată astfel la cei care au primit deplin făgăduinţele cele mari, la preoţi adică."[1]

„Aşadar, aşa cum una este ţinuta ostaşului, alta cea a senatorilor şi alta este îmbrăcămintea altei clase prin care se aseamănă între ei, se identifică şi se deosebesc de alţii, şi aşa cum se disting mai ales în rang, la fel trebuie să existe o caracteristică specifică şi creştinului în îmbrăcăminte, ceva cuviincios şi decent, care să păstreze buna-cuviinţă predată nouă de către Sf. Apostol Pavel (care într-un loc impune episcopului să fie împodobit prin buna-cuviinţă[2], iar în alt loc rânduieşte femeilor bună-cuviinţa[3] în îmbrăcăminte).[4]" Model credincioşilor[5], „adică arhetipul vieţii însuţi fii, ca şi cum ai avea o icoană înainte, ca o lege însufleţită, ca un canon şi un dreptar al vieţii desăvârşite."[6]

Trebuie, aşadar, să petrecem în chip sfânt şi să umblăm drept în Biserică noi, cei aleşi, adică cei chemaţi la preoţie. Căci aceştia trebuie să fie ca un model al

---

[1] *Idem*, *Delimitări împotriva înşelării*, Întrebarea 22, 3, PG 31, 980B.

[2] I Tim. 3:2.

[3] I Tim 2:9

[4] Sf. Vasile cel Mare, *Delimitări împotriva înşelării*, Întrebarea 22, 3, PG, 31, 980CD.

[5] I Tim. 4:12.

[6] Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Epistola I către Timotei*, Omilia 13, 1, PG 62 565.

bunei cuviințe și a toată virtutea pentru poporul aflat sub îndrumarea lor, iar noi, cei ce slujim pe Dumnezeul tuturor, trebuie să urmăm frumusețea luminoasă și aleasă a petrecerii desăvârșite a sfinților... Căci, așa cum oamenii se smintesc ușor din traiul necuvenit al celor aleși, tot așa, cât de mare și bogat și deplin nu le va fi câștigul dacă îi vor vedea pe ei săvârșind toată fapta bună?"[1]

În așa fel să trăim, încât să nu fie hulit numele lui Dumnezeu. Așadar nici să nu râvnim slava omenească, nici să primim părerea de sine cea rea înlăuntrul nostru, ci în ambele privințe să prețuim smerenia. „Întru care arătați-vă, zice, luminători în lume"[2]. Căci spre aceasta ne-a trimis pe noi, să fim ca niște luminători și învățători pentru alții, [...] ca să umblăm ca niște îngeri printre oameni."[3] Or, toate câte a zis pentru episcop, și pentru preoți le zice. Fiindcă „nu mare este diferența acestora de episcopi. Că și ei au primit harul de a învăța, precum și pe cel de păzitori ai Bisericii. Și cele pe care le-a grăit cu privire la episcopi, acelea se potrivesc și preoților. Căci numai prin puterea de a hirotoni îi depășesc pe ei și numai prin aceasta par să îi întreacă pe preoți.[4]

---

[1] Chiril al Alexandriei, *Exegeză lămuritoare la Profetul Maleahi*, tom 2, 31, PG 72328D-329A.

[2] Filip. 2:15.

[3] Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Epistola I către Timotei*, Omilia I, 3, PG 62, 551.

[4] *Ibidem*.

20. În ce mod păstorul duhovnicesc își păzește rânduiala

Rânduiala păstorului duhovnicesc este păzită de acesta atunci când: 1) ia aminte la sine să nu lase să se manifeste prin căderi oarecare patimi naturale, în care se declanșează unele simțiri neplăcute și se stârnesc acestea în neorânduială, cum ar fi mânia și aprinderea, care șterg cu totul caracteristicile cuviinței și cuviosiei: 2) când cugetă neîncetat la petrecerea lui și se conformează cu principiile morale ale Evangheliei ca la piatra lydiană[1] și își încearcă faptele sale cu ea sau mai mult, cu austeritatea ei, prin care le încearcă și pe cele ale altora și alții pe ale lui și când se cercetează pe sine astfel în fiecare zi: „Cum am petrecut? Ce am făcut rău? Ce mi se cuvenea să fac și nu am făcut?"[2] Și aleargă în preîntâmpinarea răului și în prevenirea lui. Cercetarea neîncetată a stării morale proprii și a faptelor proprii înseamnă testarea vredniciei sau a nevredniciei lor, de care depinde și vrednicia lui preoțească. Fiindcă trebuie ca preotul, păzitorul bunei-cuviințe, niciodată să nu se odihnească sau să se sprijine pe virtuțile lui, dar nici să le neglijeze, fiindcă merge prin mijlocul a multe curse, fiindcă este alunecos terenul pe unde merge și, fiind om, are slăbiciune. De aceea trebuie să evite să se expună mereu fără vreo anume trebuință privirilor obștii, ca nu cumva neînce-

[1] E. L. Leutsch, *op.cit.*, p. 357.

[2] Pithagora, *Fragmente*, în *Suidae Lexicon*, 3123, Oxonii, 1834.

tata vedere a unui păstor duhovnicesc amestecat cu mulțimea credincioșilor, mergând prin piețe și locuri publice, să-l facă să piardă cuviosia și cuviința și să înjosească în ochii celor păstoriți imaginea lui ca față sfințită, preoțească, bisericească. Turma păstorită pretinde de la păstorul ei să fie foarte sporit duhovnicește și să se și prezinte așa cum și-l închipuie ea. De aceea, ori de câte ori îl vede pe preot că este altfel decât și l-a închipuit, devine cel mai aspru judecător și mustrător al lui. Iar uneori merge atât de departe, încât îl vede chiar inferior vredniciei lui, și aceasta chiar când este încins cu sfintele veșminte și săvârșește cele sfinte cuvenite lui.

Prin urmare, este imperios necesar ca cel ce își păzește cuviința preoțească să fie foarte atent și grijuliu și să se ferească de orice prilej de condamnare și judecată din partea celor din jur și de înjosire a prestigiului cuviosiei preoției sale. Dar acestea sunt spuse pentru cei cu adevărat cuvioși, fiindcă pentru cei care nu sunt astfel nu este nici un cuvânt. Pentru că aceștia, pierzând toate virtuțile, nu mai riscă nici un pericol de a pierde vreo cuviosie, fiindcă nu mai au ce să păzească. Aceștia sunt straje prădate și căzute. Iar cuvântul de aici este pentru păzirea adevăratei cuviosii a celor care au dobândit-o și care o au cu adevărat.

21. Despre cum trebuie să fie păstorul duhovnicesc în relațiile sale

La întrebarea aceasta răspunsul va fi simplu. Păstorul duhovnicesc va trebui să arate în toate bună-rânduială. Fiindcă în bună-cuviință stau toate chipurile unei purtări frumoase. Păstorul duhovnicesc își păzește buna-cuviință în relațiile sale când: 1) nu își neglijează îndatoririle sfinte și apostolia sa; 2) când își amintește că trebuie să fie, oriunde și oricând, un model creștin, când vorbește și când tace; 3) când se conformează el însuși responsabilităților care decurg din grija pentru conștiința turmei sale. Păstorul duhovnicesc care nu se neglijează și își amintește cele ce se cuvin lui, aflându-se într-o adunare, nicidecum nu va lepăda caracterul cuviincios, fiindcă acesta este cu neputință de îndepărtat de la el, fiindcă nu îi îngăduie aceasta însăși vrednicia preoțească, care este nedespărțită de cuviosie. Chipul preoțesc de neschimbat îl constrânge pe preot să se armonizeze cu multă luare-aminte și atenție cu relațiile din obștea lui și să își facă aceste relații cu multă prevedere. Mai întâi și mai presus de toate, se armonizează caracterului sfânt ce i se impune. Trebuie să nu se arate în adunări fără vreo pricină impusă de slujirea lui, sau să le caute pe acestea cu tot dinadinsul, sau să se facă plăcut acestora. Trebuie să își facă relațiile cu multă chibzuință și după o îndelungă și atentă cercetare a petrecerii și caracterului și a cugetului persoanelor cu care urmează să aibă relații. Dacă acestea sunt în așa fel încât prietenia și relația cu ele să îi aducă lui cinste și bun renume,

atunci poate să se împrietenească şi să intre în relație cu ele. Dar dacă, dimpotrivă, reputația acestora nu este bună sau sunt socotite de o moralitate îndoielnică, sau de un cuget stricat, sau de o petrecere şi viețuire rău famate, atunci prietenia față de acestea şi relația cu ele cu cât este mai apropiată, cu atât este mai vătămătoare şi mai insultătoare. Aceasta ne învață pe noi Sfântul Apostol Pavel când zice: „Nu vă înşelați, căci vorbirile rele strică obiceiurile bune."[1] Asemenea relații îl vatămă foarte mult mai ales pe preot, fiindcă, în împreună-petrecerea cu persoanele prost văzute din punct de vedere moral, pe nesimțite, se depărtează cuviosia lui şi este prădată puțin câte puțin bogăția bunei-cuviințe preoțeşti, şi la urmă se va afla şi el gol de toată cinstea şi respectul din partea celor păstoriți de el. Despre acest preot se poate spune, în chip foarte potrivit, cuvântul profetului Osea: „Şi alții au mâncat puterea lui, iar el nu a ştiut."[2]

22. Despre îndatoririle morale ale păstorilor duhovniceşti

Apostolul Pavel, în *Epistola I către Timotei*, zice: „Se cuvine dar ca episcopul să fie fără de prihană, bărbat al unei singure femei, veghetor, înțelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic să învețe pe alții, nebețiv, nedeprins să bată, neagonisitor de câştig urât"[3].

[1] I Cor. 15:33.
[2] Os. 7:9.
[3] I Tim. 3:2-3.

Sfântul Ioan Gură de Aur, referindu-se la fragmentul în care se cere ca episcopul să fie fără prihană, zice: „Când acesta este fără prihană întru toate, atunci va putea cu toată autoritatea şi să mustre, să pedepsească şi să aline pe toţi cei care sunt subîndrumarea lui. Mai înainte de a deveni fără prihană nu va putea cu uşurinţă face aceasta"[1]. Episcopul trebuie să fie fără de prihană, fiindcă ochii tuturor sunt aţintiţi către el, ca spre un sfeşnic luminos şi ca spre o icoană a desăvârşirii morale, în care se caută toată virtutea, fiindcă toţi privesc la preoţi şi la episcopi ca spre modelul însuşi al desăvârşirii, ca spre nişte învăţători duhovniceşti, ca mistagogi şi slujitori ai celor sfinte, ca spre nişte mijlocitori între ei şi Dumnezeu şi ca unii ce poartă nepătat chipul dumnezeiesc din om. Pentru aceasta şi în chip vădit, se învrednicesc ca faptele lor şi lucrările lor să se armonizeze cu sfinţenia şi cuviosia sfintei lor făgăduinţe şi cu înalta lor menire, iar întreaga lor viaţă să strălucească de curăţie şi înţelepciune. Pentru aceasta, mirenii se fac severi judecători, aspri şi netăgăduiţi ai faptelor preoţilor, fiindcă aşa cum spune Ioan Gură de Aur: „nu ca şi cum ar fi în trup, nici ca şi cum ar avea fire omenească, ci ca un înger înstrăinat de orice slăbiciune omenească, aşa vor toţi să judece pe preot"[2].

Dacă, aşadar, preotul este judecat cu o asemenea judecată, şi dacă de-abia episcopul care este cu adevărat fără de prihană şi fără de pată izbuteşte să scape de atacurile aduse asupra lui, oare nu va fi cu neputinţă

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre Preoţie* 5, 3, PG 48, 673.
[2] *Idem*, *ibidem*, 3, 14, PG 48, 651.

să scape de aceste atacuri cel care își întinează viața cu fapte de ruşine? Cum dar va reuşi să se ferească de astfel de atacuri şi condamnări ale unor astfel de judecători neînduraţi? Fiindcă nimic nu se trâmbiţează mai repede şi nimic nu se divulgă mai iute decât greşeala unui păstor duhovnicesc, fiindcă impresia lăsată de o greşeală devine neaşteptat de vie. Pentru aceasta zice dumnezeiescul Gură de Aur: „Dacă viaţa preotului este frumos tocmită până în cele mai mici, atunci ea va fi neatinsă de nici un atac. Dar dacă se întâmplă, ca om, să treacă cu vederea ceva mic, străbătând marea înşelătoare a vieţii acesteia, nimic dintre celelalte fapte ale lui nu îi va fi de folos pentru a putea scăpa de gurile care îl învinuiesc, ci tot restul va fi umbrit de acea mică şi neînsemnată scădere a lui."[1] Urmările unei astfel de conduite sunt înfricoşătoare: mai întâi, se ia de la păstor îndrăzneala pentru învăţătura turmei şi îl încinge cu o îndrăzneală faţă de cele sfinte, îl face pe el bănuitor întru toate şi se ia de la el vrednicia păstorească de căpătâi, fiindcă unul ca acesta se teme şi de cei ce-l dojenesc, şi pe cei care îl laudă îi bănuieşte.

Păstorul duhovnicesc care şchiopătează în privinţa sfinţeniei şi înfrânării vieţii sale duhovniceşti, la care ne-am referit, simte pururea cum un zid tare şi o prăpastie de netrecut sunt între el şi altar[2].

Sobrietatea, înfrânarea şi buna-cuviinţă sunt socotite ca ţinând de sfinţenia preotului şi de prestanţa lui preoţească. Înfrânarea este puterea dinamică a sufle-

[1] *Ibidem.*

[2] Cf. Nikiforos Kalogera, *op. cit.*, p. 116 *et passim.*

tului, prin care sufletul şi trupul sunt păzite fără de pată şi curate. Ca virtute socotită bărbătească, înfrânarea se arată mai deosebită şi mai strălucită dintre toate celelalte virtuţi şi, ca să spunem aşa, este doamna şi stăpâna virtuţilor, fiindcă prin aceasta înfloreşte toată floarea cea aleasă a cuviosiei şi ea dăruieşte toată strălucirea sufletului şi trupului. Ea păzeşte, ca o purtătoare de grijă, toate puterile duhovniceşti, morale şi trupeşti ale omului cele întăritoare şi statornice şi pregăteşte omului cărunteţi cinstite şi preţuite.[1]

Cele ce ţin de iubirea de străini le cere Sfântul Pavel ca pildă pentru iubirea aproapelui, iar cele ce ţin de învăţătură privesc pe conducătorul bisericesc, ca fiind cea mai proprie virtute a lui[2].

Cele mai mici de care aminteşte Pavel când zice: „nici beţiv, nici bătăuş, nici iubitor de câştig urât"[3] sunt acelea care pot atrage cea mai mare judecată şi osândă din partea turmei şi lepădarea desăvârşită a preotului de către episcop, în vreme ce „blând, făcător de pace şi neiubitor de argint"[4] sunt virtuţile cele elementare cerute, care păzesc pe episcop de orice respingere şi de orice condamnare din partea turmei sale.

Iar acel „episcopul trebuie să fie bărbat al unei singure femei"[5] a fost spus în sensul în care îl tâlcuieşte Eftimie Zigabenul: „nu ca pe o lege a statornicit

[1] Cf. Nectarie de Eghina, *Cunoaşte-te pe tine însuţi*, Atena, 1905, p. 137.

[2] I Tim. 3:2.

[3] *Ibidem.*

[4] *Ibidem.*

[5] *Ibidem.*

aceasta, ci de se va întâmpla ca, după ce a fost căsătorit sau a avut și copii, să devină episcop.[1]"

23. Despre îndatoririle religioase ale păstorilor duhovnicești

Îndatoririle religioase cerute de la episcop sunt următoarele patru:

1) Dragoste fierbinte pentru Domnul nostru Iisus Hristos.

2) Râvnă sfântă și dumnezeiască.

3) Frică sfântă de Dumnezeu.

4) Credință vie și statornică.

Dragostea fierbinte, aprinsă, pentru Domnul nostru Iisus Hristos trebuie să fie privită drept cea mai importantă datorie a păstorului duhovnicesc, fiindcă în orice înfăptuire și lucrare pastorală trebuie să fie mișcată inima lui din dragoste față de Dumnezeu, față de sfânta Lui Biserică, pentru descoperirea adevărurilor dumnezeiești ale Sfintei Evanghelii, față de turma lui Hristos încredințată lui. Numai cel ce are o asemenea dragoste poate să își jertfească sufletul pentru dragostea lui Hristos, pentru sfânta Biserică, pentru adevărurile Evangheliei și pentru propria turmă.[2] Dragostea păstorului înfierbântă inimile credincioșilor spre dragostea lui Hristos și sporește simțirea Lui în suflet cucernică și dreptmăritoare. Dragostea păstorului stă

[1] Eftimie Zigabenul, *Tâlcuire la cele 14 epistole ale Sfântului Apostol Pavel...*, Nikiforos Kalogeras ed., Atena, 1887, p. 233.

[2] In. 10:11-15.

ca un model al iubirii hristice în desăvârşirea ei. Dar dragostea, potrivit cuvântului Domnului, este aproape de păzirea poruncilor: „Dacă Mă iubiţi pe Mine, păziţi poruncile Mele!"[1] Prin iubire ne unim cu ceea ce este dumnezeiesc[2]. De asemenea, râvna sfântă se naşte şi se hrăneşte din iubirea fierbinte a Domnului nostru Iisus Hristos, fiindcă numai cel ce Îl iubeşte pe El se arată râvnitor pentru lucrarea Lui dumnezeiască şi caută explicarea şi împărtăşirea dumnezeieştilor adevăruri.

Râvna sfântă se manifestă ca dragoste dumnezeiască pentru lucrarea dumnezeiască şi apostolească a Lui, adică lucrarea de mântuire a omului pentru care luptă din toate puterile. Această râvnă şi acest zel se reînnoiesc şi se aprind tot mai tare şi înfierbântă inima cu cât iubeşte mai mult şi cu cât însetează mai mult pentru mântuirea lumii. Râvna celui care Îl iubeşte pe Domnul din toată inima lui[3] şi din tot cugetul este râvna întru cunoştinţă[4] şi face tot ceea ce îi dictează numai dragostea faţă de Dumnezeu şi faţă de aproapele. Râvna care nu este astfel este necunoscută Lui şi se întoarce de la ea şi o aruncă departe de El.

Frica de Dumnezeu este simţirea necontenită în suflet a dragostei şi a preamăririi lui Dumnezeu. Ea se află în încercarea stăruitoare a păzirii legii dumnezeieşti, de ale cărei porunci sufletul se lipeşte cu o anumită însetare.

---

[1] In 14:15.

[2] In 14:21-24; Rom. 15:30; I Cor 13:12.

[3] Mt. 22:37; Mc. 12:30; Lc 10:27.

[4] Rom. 10:2.

Frica aceasta este curată, sfântă şi alta decât frica de pedeapsă. Cel ce a dobândit frica aceasta curată s-a învrednicit deja, în chip tainic, de teologia contemplativă şi, curăţindu-şi mintea de orice închipuire materialnică, restaurează fără încetare în sine însuşi chipul frumuseţii dumnezeieşti. În Sfânta Scriptură, cuvintele *frica de Dumnezeu* se iau în sens de respect şi evlavie. Frica cea sfântă de Dumnezeu, ca virtute de căpetenie a celui ce slujeşte Celui Preaînalt, este absolut necesară, fiindcă se constituie într-un exemplu grăitor pentru turmă.

Credinţa vie şi statornică se mărturiseşte din înseşi faptele ei cele bineplăcute lui Dumnezeu, din desăvârşita lepădare de sine a celui ce are această credinţă şi din curăţirea desăvârşită spre dobândirea acestei credinţe.

Credinţa statornică şi vie călătoreşte cu neclătită nădejde în făgăduinţa Domnului şi face toate pentru nădejdea bunătăţilor viitoare dumnezeieşti, pe care le-a făgăduit Dumnezeu tuturor celor ce Îl iubesc pe El[1] şi fac voia Lui.

Păstorul duhovnicesc este definit ca având credinţă vie şi nestrămutată: a) când nădăjduieşte drept în Domnul şi îşi pune sufletul mai presus de orice nădejde în sine însuşi; b) când umblă pe urmele Domnului[2] şi ale sfinţilor Lui ucenici; c) când rabdă pentru credinţa lui orice chin sau durere care se aduce asupra lui[3]; d) când lauda lui este întru pătimirile răbdate

[1] Iac. 1:12; 2:5.
[2] I Petru, 2:21.
[3] Iac. 1:12.

pentru Hristos[1] şi când suferă pentru lucrarea Mântuitorului; e) când crede precum Sfântul Pavel şi spune că Acela întru Care a crezut „puternic este să păzească comoara ce mi-a încredinţat până în ziua aceea"[2].

24. Despre însuşirile cugetului – naturale şi dobândite – ale păstorului duhovnicesc

Aceste însuşiri ale cugetului, atât naturale, cât şi dobândite prin deprinderi, sunt cele mai necesare păstorilor duhovniceşti. Fiindcă ce este mai necesar decât o minte stăpână pe sine, decât pregătirea duhului, decât un cuget încercat? Ce este mai folositor decât o formare dobândită prin învăţătură temeinică, adică prin cunoaştere, a filologiei, a teologiei, a formării bisericeşti şi a unei formări enciclopedice? Stăpânirea de sine a cugetului, autocontrolul, este călăuza tuturor cugetelor drepte. Fără aceasta se poticneşte şi slăbeşte în toate şi se află nevrednic de înalta vedere la care este ridicat prin desemnarea lui ca episcop şi păstor al poporului.

Iar pregătirea duhului şi mintea stăpânită şi încercată se impun ca însuşiri necesare păstorului de însăşi turma păstorită, alcătuită din oi cugetătoare şi cuvântătoare, uneori rafinat cultivată.

Iar formarea lui ştiinţifică, adică cea filologică şi teologică, îl menţine pe episcop la înălţimea rangului său şi îl arată pe el vrednic de lucrarea pusă înaintea lui, aceea

[1] Gal. 6:14.

[2] II Tim 1:12.

de preot liturghisitor şi capabil să interpreteze Sfintele Scripturi, să înveţe şi să transmită adevărurile ce se află în ele, să îi îndrepteze şi să îi întoarcă iarăşi pe cei căzuţi din aceste adevăruri şi pe cei rătăciţi de la credinţă, să alunge cele necucernice, într-un cuvânt, să-şi păzească turma lui prin cuvântul adevărului. Fără o instruire ştiinţifică potrivită, se va abate în toate şi se va arăta nevrednic de starea sa şi de înălţimea vederii sale.

Formarea teologică este necesară fiindcă îl arată pe preot sau pe episcop încercat pentru înalta lui lucrare preoţească. La pregătirea bisericească şi teologică contribuie cunoştinţa întregii predanii apostolice şi a rânduielii bisericeşti, pe care păstorul duhovnicesc, ca învăţător al ei, este dator să o cunoască cel mai bine.

Pregătirea ştiinţifică a păstorului este cea mai necesară, fiindcă el trebuie să fie pregătit să dea oricui temei pentru nădejdea în Hristos[1]. Trebuie să cunoască doctrinele religioase ale heterodocşilor şi hotărârile Sfintelor Sinoade împotriva lor. Trebuie să cunoască istoria Bisericii, istoria dogmelor, dogmatica şi morala, dezvoltate din dreapta interpretare a Scripturilor.

Episcopul trebuie să fie pregătit enciclopedic, fiindcă are nevoie de cunoştinţe multiple, din mai multe domenii, ca să poată face faţă întrebărilor felurite puse lui, întărindu-se astfel, pentru a da răspunsuri la diferitele teorii. Un episcop nedesăvârşit format nu va izbuti în scopul său şi va cădea din starea şi rangul său. De aceea episcopul trebuie să fie sporit duhovniceşte şi multiplu instruit, dar în primul rând să fie desăvârşit teolog.

[1] I Petr. 3:15.

CAPITOLUL al II-lea

Despre primat în ierarhie

1. Despre primatul Sfântului Apostol Petru, potrivit cu doctrina teologilor Bisericii Romane

Doctrinele despre primatul preafericitului arhiepiscop şi papă al Romei, formulate şi propovăduite în Roma de adepţii primatului, sub tutela dogmatică instituită de preafericitul papă în faţa Adunării Conciliului Ecumenic ţinut la Catolicii apuseni, sunt expuse în lucrările Sinodului din 12 iulie 1870 feţelor bisericeşti reunite în sinod, sub forma unei broşuri având drept titlu: *Prima Constituţie Dogmatică cu privire la Biserica lui Hristos* (*Constitutio Dogmatica prima de Ecclesiae Christi*)[1], în care sunt cuprinse următoarele patru capete:

Cap. 1. Instituirea primatului Apostolic, în temeiul fericitului Petru (*De apostolici primatus in beato Petro institutione*)[2].

[1] Mansi 53, 240B-244B şi 252-256.

[2] Mansi 53, 241AB.

Cap. 2. Neîntrerupta continuitate a primatului la pontifii Bisericii Romano-Catolice (*De perpetuitate primatus Petri Romanis pontificibus*)[1].

Cap. 3. Natura şi raţiunea primatului Pontifului (*De vie et ratione primatus pontificis*)[2] şi

Cap. 4. Principiul infailibilităţii Pontifului Roman (*De Romani Pontificis infallibili magisterio*)[3].

Aceste patru capete se sprijină pe autoritatea următoarelor trei citate din Evanghelie: a) din cuvântul Sfântului Evanghelist Matei, 16:17-19; b) din cuvântul Sfântului Evanghelist Luca 22:31-32; c) din cuvântul Sfântului Ioan Evanghelistul 21:15-17.

Vedem principiile acestor capitole dezvoltate în Epistolele Enciclice ale papilor Pius al IX-lea din 1848[4] şi Leon al XIII-lea din 1894[5]. Mai găsim expunerea dezvoltată a acestor temeiuri şi în diferitele scrieri ale teologilor catolici, în Catehisme, Apologii şi Întâmpinări împotriva celor care aduc argumente potrivnice cu privire la cele patru capitole amintite. Între lucrările de acest gen este şi *Răspunsul la Enciclica Patriarhului*, de către M.M.

În aceasta citim următoarele: «Când zicem *primatul Sfântului Petru* ne gândim la vrednicia statornicită în Biserică de Domnul nostru Iisus Hristos şi încredinţată Sfântului Apostol Petru prin care aceasta a fost socotit drept centru văzut al unităţii biseri-

[1] Mansi 53, 241BC.
[2] Mansi 53, 241C-242B.
[3] Mansi 53, 242B-244B.
[4] *Acta Pii IX*, Romae, 1854, I, 78. *Litterae ad Orientales*.
[5] *Acta Leonis XIII*, Romae, 1894. *Praeclata gratulationis*.

cii, după Înălțarea Mântuitorului, conducător și cârmuitor al acesteia, fiind înzestrat de Însuși Domnul cu prerogativele acelea pe care le cere însăși natura vredniciei de conducător și arhipăstor al Bisericii lui Hristos." Și iarăși: «Zicând primatul Sfântului Petru, ne gândim la ceea ce fericitul Petru a primit pe lângă vrednicia comună celorlalți Apostoli, ceva special și deosebit de restul ucenicilor, cum am spus deja, adică centrul văzut al unității Bisericii, conducător și arhipăstor al acesteia, având în subordine pe toți ceilalți, atât păstori, cât și păstoriți, miei și oi.[1]" Dar noi dovedim existența acestui primat, în primul rând, din Sfintele Scripturi după cum urmează: Când Hristos i-a întrebat pe ucenicii Lui cine ziceau că este El și Petru a răspuns zicând: „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu". Iar Domnul, răspunzând, i-a zis lui: „Fericit ești, Simone, fiul lui Iona, că nu trup și sânge ți-au descoperit ție aceasta, ci Tatăl Meu Cel din ceruri. Și Eu îți zic ție: că tu ești Petru și pe această piatră voi ridica Biserica Mea, și porțile iadului nu o vor birui. Și îți voi da ție cheile Împărăției cerurilor și ceea ce vei lega pe pământ va fi legat și în ceruri."[2] Prin aceste cuvinte, Domnul, răsplătindu-l într-un fel pe Petru pentru strălucita lui mărturisire, spune că va ridica Biserica Lui pe el ca pe niște temelii neclătite și îl va pune pe el temelie a noii comunități pe care o va întemeia și că îi va da lui cheile Împărăției, care sunt simbolul, însemnul celei mai înalte autorități în această comunitate»[3].

[1] M. M., *Răspuns la enciclica patriarhului*, Corfou 1848, p. 78.
[2] Mt. 16:17-19.
[3] *Răspuns...*, p. 78.

Acestea şi multe altele asemenea citim în Cuvântul de răspuns al teologilor apuseni la *Enciclica Patriarhului*. Să vedem, aşadar, dacă lucrurile stau astfel.

Într-adevăr, acest citat din Evanghelie este unul dintre cele mai importante, fiindcă prin acesta: 1) se vesteşte viitoarea întemeiere a Bisericii, prin care se va înveşnici lucrarea mântuirii şi 2) se arată puterea acesteia. Şi vorbeşte despre întemeierea Bisericii, în primul rând, că ea va fi ridicată pe această *piatră a mărturisirii lui Petru*, fapt pentru care i-a schimbat numele din Simon în Petru, ucenicul care L-a mărturisit pe El Fiu al lui Dumnezeu. Aceasta arată temeiul pe care s-a zidit Biserica Lui, adică mărturisirea Lui ca Fiu al lui Dumnezeu de către Petru. Iar cheile Împărăției spune că le va da lui Petru, când va zidi Biserica pe piatra mărturisirii lui, adică în temeiul acestei mărturisiri. Aşadar noi ne întrebăm: 1) Domnul a întemeiat Biserica pe Sfântul Petru sau pe piatra mărturisirii lui? 2) Au primit şi ceilalți apostoli această făgăduință a harurilor date lui Petru? 3) Ce spun Sfintele Scripturi despre Biserică, pe cine este întemeiată, pe Simon Petru sau pe piatra mărturisirii lui, anume pe Iisus Hristos? şi 4) Ce spun Sfinții Părinți despre acest cuvânt al lui Iisus Hristos către Petru?

Să începem cu prima întrebare: A întemeiat Domnul nostru Iisus Hristos Biserica pe Petru, cum cugetă Biserica Apuseană şi cum afirmă teologii apuseni, sau nu?

Răspunzând, zicem că nu: 1) Fiindcă de la făgăduință până la moartea pe cruce a Mântuitorului nu se arată nicăieri în Sfintele Scripturi că Mântuitorul a zidit pe Petru Biserica Lui. De asemenea, nici de la

Învierea Lui şi până la Înălţare. 2) Nicăieri nu se arată în Sfintele Scripturi că Iisus a purtat cu Sine Biserica Lui în persoana Sfântului Petru. 3) Nicăieri nu se mărturiseşte că Petru, mai înainte de pogorârea Duhului Sfânt, a avut cheile Împărăţiei cerurilor şi puterea de a dezlega şi a lega; dimpotrivă, îl vedem pe el plângând cu amar pentru primejdia de a pierde Împărăţia cerurilor, pe care a întâmpinat-o pentru întreita lui lepădare[1], Împărăţie pe care Mântuitorul i-a făgăduit-o pentru mărturia lui: credinţa i-a deschis porţile Împărăţiei cerurilor, iar lepădarea i le-a închis.

Prin făgăduinţa: „Îţi voi da ţie cheile Împărăţiei cerurilor", i-a făgăduit că îi va da lui Împărăţia cerească şi, în acelaşi timp, îl va face pe el organ al mântuirii, arătându-l apostol şi liturghisitor, mistagog al Tainelor Lui pentru mântuirea celor ce mărturisesc aceeaşi credinţă cu el. Iar cheile nu sunt un simbol al vreunei autorităţi sau puteri dictatoriale, precum o arată a fi teologii apuseni, ci un simbol al harului şi al unei puteri duhovniceşti, în scopul mântuirii celor ce mărturisesc, împreună cu Petru, pe Iisus Hristos Fiu al lui Dumnezeu. Puterea de a intra în Împărăţia cerurilor, Iisus a păstrat-o pentru Sine. De aceea ne şi rugăm ca să se deschidă porţile Împărăţiei cerului, iar nu porţile Sfântului Petru, nici porţile urmaşului văzut al lui, care ar fi Papa Romei; căci dacă puterea a fost dată lui Petru şi urmaşilor lui, atunci se cuvine să ne rugăm lor, de vreme ce ei sunt reprezentanţii Lui plenipotenţiari. Dar Biserica niciodată nu a alunecat şi nu a căzut într-o asemenea antropolatrie. Domnul nostru

[1] Mt. 26:69-75; Mc.14, 66-72; Lc. 22:54-62.

Iisus Hristos a ridicat Biserica Lui nu pe Petru, ci pe piatra mărturisirii lui, „iar piatra era Hristos"[1].

Să trecem acum la a doua întrebare.

Au primit şi ceilalţi apostoli ai Mântuitorului aceeaşi făgăduinţă a harismelor date Sfântului Petru?

Răspunzând, confirmăm. În Sfânta Evanghelie după Matei se spun următoarele: „Adevărat, adevărat vă spun vouă, oricâte veţi lega pe pământ vor fi legate şi în ceruri şi oricâte veţi dezlega pe pământ vor fi dezlegate şi în cer. Iarăşi grăiesc vouă că, dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privinţa unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, Care este în ceruri."[2]

Să venim acum la a treia întrebare: ce spun Sfintele Scripturi despre Biserică, pe cine a fost întemeiată? Pe Simon Petru sau pe piatra mărturisirii Lui, adică pe Iisus Hristos?

Sfintele Scripturi spun că Biserica a fost zidită „pe temelia apostolilor şi a profeţilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuşi Iisus Hristos. Întru El, orice zidire bine alcătuită creşte, ca să ajungă un locaş sfânt în Domnul, în care voi împreună sunteţi zidiţi spre a fi locaş al lui Dumnezeu în Duh."[3]

De asemenea, şi în cartea *Apocalipsei* este scris: „Iar zidul cetăţii avea douăsprezece pietre de temelie şi în ele douăsprezece nume ale celor doisprezece apostoli ai Mielului."[4]

---

[1] I Cor. 10:4.

[2] Mt. 18, 18-19.

[3] Ef. 2:20-22.

[4] Apoc. 21:14.

Şi în *Epistola I către Corinteni*: „Căci nimeni nu poate pune altă temelie decât cea pusă, care este Iisus Hristos."[1] Iar în *Epistola către Coloseni*, Sfântul Pavel zice: „[...] într-adevăr rămâneţi întemeiaţi în credinţă şi întăriţi şi neclătiţi în nădejdea Evangheliei pe care aţi auzit-o, care s-a propovăduit la toată făptura de sub cer şi al cărei slujitor m-am făcut eu, Pavel."[2] Din cele spuse reiese că Biserica s-a zidit şi s-a întemeiat pe Sfinţii Apostoli şi Profeţi, care, la rându-le, sunt întemeiaţi pe piatra de temelie care este Iisus Hristos.

Să venim acum şi la a patra întrebare: ce spun Părinţii? Sfinţii Părinţi ai Bisericii, toţi, aceasta cred şi aceasta învaţă. Fericitul Augustin zice: „Nu de la Petru vine piatra, ci de la piatră vine Petru. Nu de la creştin se numeşte Hristos, ci creştinul de la Hristos. Domnul a spus «pe piatra aceasta voi zidi Biserica Mea»[3], fiindcă Petru a zis: «Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu»[4], adică pe această piatră pe care o mărturiseşti, voi zidi biserica Mea, căci piatra era Hristos."[5] Pe această temelie a fost întărit însuşi Petru, pentru că nimeni nu poate „să pună altă temelie decât cea pusă, care este Iisus Hristos"[6]. Şi astfel, „Biserica întemeiată pe Hristos primeşte de la El, prin persoana lui Petru, cheile Împărăţiei, adică puterea de a lega şi a dezlega păcatele."[7]

---

[1] I Cor. 3:11.
[2] Col. 1:23.
[3] Mt. 16:18.
[4] Mt. 16:16.
[5] I Cor. 10:4.
[6] I Cor. 3:11.
[7] Augustinus Hipponensis, *In Joannis Evangelium Tractatus* CXXIV, 124, 6, PL 35, 1973.

Iar Sfântul Ambrosie al Mediolanului zice: „că Hristos este temelia tuturor apostolilor Lui, precum şi ei sunt temelia acelora care prin ei au venit la credinţă."[1]

Sfântul Ioan Gură de Aur tâlcuieşte acest loc din Sfânta Scriptură precum urmează: „voi zidi Biserica Mea", adică pe această credinţă şi pe această mărturisire: „Aici îi arată pe cei mulţi care vor veni la credinţă şi îi trezeşte cugetul Apostolului şi îl face pe el păstor de suflete. «Şi porţile iadului nu vor birui Biserica"[2]. Şi mai jos întrebând: „Ce sunt aceste cuvinte?» «Iar Eu îţi voi da ţie, zice, precum şi Tatăl Meu ţi-a dat ţie să Mă cunoşti pe Mine, la fel şi Eu îţi voi da ţie ...»Vezi cum Însuşi Hristos îl ridică pe Petru la înălţimea cugetului Lui şi i Se descoperă pe Sine şi Se arată ca fiind Fiu al lui Dumnezeu prin împlinirea acestor două făgăduinţe?"[3] Şi mai jos adaugă: „Cele care sunt proprii numai şi numai lui Dumnezeu, anume de a dezlega păcatele şi de a întemeia Biserica cea neclătită sub asaltul atâtor furtuni [...], pe acestea toate i-a făgăduit Domnul că i le va da."[4]

Iar Marele Vasile, în *Cuvântul lui despre pocăinţă,* tâlcuieşte citatul precum urmează: „Petru a zis: Tu eşti Fiul lui Dumnezeu Celui Preaînalt, şi auzind că este piatră, a fost lăudat. Căci este şi piatră, nu cum este piatră Hristos, ci piatră ca Petru. Căci Hristos Însuşi este piatră neclătită, dar el este Petru pentru pia-

---

[1] Ambrosius Mediolanensis, *De Cain et Abel,* IX, 28, PL 14, 374C.

[2] Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Sfânta Evanghelie după Matei,* Omilia 54, 2, PG 58, 534.

[3] *Ibidem.*

[4] *Ibidem.*

tră. Căci Hristos i-a dăruit vredniciile Lui, nu ca unul care era lipsit, ci ca unul care le are desăvârşit pe cele pe care le împărtăşeşte lor. Lumină este, şi zice apostolilor: «Voi sunteţi lumina lumii»[1]. Preot este, şi îi face şi pe ei preoţi. Miel este, şi: «Iată, vă trimit pe voi ca pe nişte miei în mijlocul lupilor.»[2] Piatră este, şi piatră îi face, iar pe cele care Îi sunt Lui proprii le împarte şi robilor Lui."[3]

La fel tâlcuieşte şi Sfântul Chiril al Alexandriei: „Căci El este temelia tuturor şi fundamentul neclintit, Hristos, Cel Ce are toate şi îndreaptă cu puterea Sa pe cele trecătoare spre mai bine. Căci pe El suntem toţi zidiţi din nou casă duhovnicească, împreună în desăvârşită unime mărturisitori [...]. Dar se cuvine ca Sfinţii Apostoli şi Evanghelişti să fie socotiţi mai apropiaţi şi mult mai aproape decât noi, ca unii ce sunt văzători şi slujitori direcţi ai Cuvântului[4], spre întărirea credinţei.[5] Şi în Omilia a 4-a, *Despre Sfânta Treime*: „Numind piatră, cred, nimic altceva nu a spus decât un alt nume pentru neclintirea şi statornicia credinţei ucenicului, din care Biserica lui Hristos s-a adăpat şi s-a inspirat şi a rămas nestrămutată în faţa porţilor iadului."[6]

Sfânta Biserică Ortodoxă, în *Răspunsul ei împotriva Enciclicei papale emise de Pius al IX-lea în 1848*,

---

[1] Mt. 5:14.

[2] Mt. 10:16;.Lc. 10:3.

[3] Sf. Vasile cel Mare *Omilia despre pocăinţă* 4, PG 31, 1481D-1484A.

[4] Lc. 1:2.

[5] Chiril al Alexandriei, *Comentariu lămuritor la Profeţia lui Isaia*, 4, 2, 23, PG70, 940AB.

[6] *Idem*, *Dialog despre Sfânta Treime*, 4, PG 75, 865C.

răspunde după cum urmează, tâlcuind același cuvânt: «Cele spuse de Domnul Iisus Hristos către Petru etc. au fost grăite deopotrivă și celorlalți apostoli: „câte veți lega pe pământ vor fi legate și în ceruri"[1], precum și „pe această Piatră voi zidi Biserica Mea" a fost spus și despre ceilalți apostoli, precum și despre profeții înșiși. „A fost zidit pe temelia Apostolilor și Profeților[2] zidul cetății Ierusalimului care s-a pogorât din cer, având douăsprezece pietre de temelie și pe acestea erau numele celor doisprezece apostoli ai Mielului[3]." Rezultă din cele spuse că cea dintâi piatră de temelie a apostolilor și a întregii Biserici este numai „Iisus Hristos, Care este piatra unghiulară a ei."[4] Și i s-a spus aceasta lui Petru de către Domnul, ca răspuns la mărturia lui: „Tu ești Petru și pe această piatră voi întemeia Biserica Mea"[5], fiindcă, la întrebarea Domnului, el a luat-o mai înaintea celorlalți apostoli-ucenici, mărturisind cel dintâi: „Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu[6]».[7]

Și Sfântul Vasile din Seleucia, în cuvântul său *Cine spun oamenii că sunt Eu?*, zice: „ceea ce este dumnezeiesc este nedespărțit și nepărtaș făpturii create. Și această mărturie Hristos numind-o piatră, îl numește

---

[1] Mt. 18:18.

[2] Ef. 2:20.

[3] Apoc. 21:10:14.

[4] Ef. 2:29.

[5] Mt. 16:18.

[6] Mt. 16:16.

[7] *Răspuns al Bisericii Ortodoxe [de Răsărit] la Enciclica Papei Romei Pius IX către Biserica de Răsărit*, în Constantinopol 1848, p. 7.

pe apostol *Petru* fiindcă a fost cel dintâi care a mărturisit-o, mărturisirea constituind semnul după care i s-a dăruit şi numele."[1] Tâlcuirea acestor cuvinte „şi pe această piatră voi ridica Biserica Mea", aşa cum apare la toţi Părinţii Răsăriteni, o arată limpede şi Fericitul Augustin astfel: „Tu eşti Petru, zice Hristos, şi pe această piatră pe care tu ai cunoscut-o: «Tu eşti Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu», voi zidi Biserica Mea." Pe Mine poţi şi tu să fii zidit, iar nu Eu pe tine, acesta este trupul Meu, Biserica Mea. Dar oamenii care voiau să fie întemeiaţi şi zidiţi pe oameni ziceau: „Eu sunt al lui Pavel, eu sunt al lui Apollo, iar eu al lui Chefa (Petru)."[2] Din această mărturie a fericitului Părinte apusean, vedem în primul rând că piatra pe care a fost zidită Biserica nu este Apostolul Petru, ci mărturia credinţei lui, care este Însuşi Iisus Hristos.[3] „În al doilea rând, cei ce spun „eu sunt al lui Chefa" (adică al lui Petru) şi pe acesta îl vestesc în mod deosebit şi îl cred capul tuturor sfinţilor Învăţători şi al Sfintei Biserici Înseşi, unii ca aceştia, potrivit cuviosului Pavel şi Fericitului Augustin, Îl împart pe Hristos şi îi pun pe oameni temelie oamenilor."[4] Părinţii cei inspiraţi de Dumnezeu ai Uneia, Sfinte, Sobniceşti şi Apostoleşti Biserici mărturisesc că acest cuvânt al Mântuitorului, „pe această piatră...", a fost spus numai către Petru, dar că vrednicia a fost dăruită deopotrivă tuturor apostolilor de acelaşi rang cu

[1] Vasile al Seleuciei, *Cuvântul 25*, 4, PG 85, 297C.

[2] I Cor. 1:12; Augustinus Hipponensis, *op.cit.*, CXXIV, 7, 14, PL 35, 1444.

[3] I Cor. 10:4.

[4] *Răspunsul Bisericii Ortodoxe [Răsăritene]*, pp.7-8.

Petru.[1] Sfântul Vasile cel Mare zice: „Biserica Dumnezeului Celui Viu, ale cărei temelii sunt în munții cei sfinți, căci a fost zidită pe temeliile Apostolilor și profeților..." – nu spune pe unica temelie a lui Petru sau numai pe unul dintre apostoli, Petru. „Toți cei care au atins cunoștința dumnezeirii și care au fost desăvârșiți pentru mărimea minții și a faptelor pornite din minte spre însănătoșirea vieții sunt culmile și piscurile cele înalte ale munților, pe care s-a zidit casa lui Dumnezeu"[2], Biserica Lui. Iar Sfântul Grigorie al Nyssei zice: „Să urmăm și noi lui Petru, imitând, pe cât este cu putință, în firea cea schimbătoare pe cea neschimbătoare a Stăpânului."[3] Iar Origen, tâlcuind, lămurește: „Căci este piatră orice ucenic al lui Hristos [...] și pe orice astfel de piatră se zidește orice temei bisericesc și orice petrecere corespunzătoare bisericii... Iar dacă vei socoti că întreaga Biserică este întemeiată de Dumnezeu numai pe Petru exclusiv, ce vei spune despre Ioan, fiu al tunetului, mai mult decât oricare dintre apostoli? Sau, altfel, vom îndrăzni să spunem că numai și numai pe Petru porțile iadului nu-l vor birui[4], iar pe ceilalți apostoli și pe cei desăvârșiți îi vor birui? Dar oare numai lui Petru i se vor da de către Domnul cheile Împărăției cerurilor și nimeni altul dintre cei fericiți nu le va primi?... Prin urmare toți cei care sunt următori și imitatori ai lui Hristos sunt denumiți cu numele de piatră ... și, fiind mădulare ale

[1] Ef. 2:20.

[2] Vasile cel Mare, *Tâlcuire la profetul Isaia, II*, 66, PG 30, 233BC.

[3] Grigorie al Nyssei, *Despre desăvârșire,*. PG, 46, 269A.

[4] Mt. 16:18.

lui Hristos, poartă numele de creştini[1]. Aşadar aceştia sunt numiţi pietre, adică Petri, de vreme ce faţă de unii ca aceştia a spus Mântuitorul cuvântul: „Tu eşti Petru...etc." a fost spus lui Petru şi oricărui Petru."[2]

Din aceste tâlcuiri ale Sfinţilor Părinţi ai Bisericii cu privire la acest loc din Scriptură se arată limpede mai întâi că: piatra pe care a fost zidită Biserica nu este Apostolul Petru, ci mărturisirea credinţei lui, care este Însuşi Iisus Hristos şi care în *Epistola 1 către Corinteni,* 10:4, este numită piatră duhovnicească: „au băut din piatra duhovnicească ce îi urma, iar piatra era Hristos."[3] În al doilea rând, cei ce spun că „eu sunt al lui Chefa" (al lui Petru)[4] şi pe acesta îl privesc ca pe Apostolul pe care a fost zidită Biserica şi în care se concentrează toată puterea Bisericii şi îl propovăduiesc drept cel mai înalt arhiereu, capul Bisericii, învăţător infailibil, descoperitor al dumnezeieştilor dogme şi singur reprezentant al lui Hristos pe pământ, unii ca aceştia, potrivit Părinţilor Bisericii greceşti şi potrivit Sfântului Apostol Pavel şi Fe-

[1] La început se socotea că numele de creştin era nume dat de păgâni în batjocură de la *hrestos,* care însemna *cel mai bun, desăvârşit.* Sfinţii Părinţi spun că numele de creştin vine de la numele lui Hristos, iar nu de la acel nume de batjocură. „Ne numim creştini după numele dumnezeiesc" – Arhelaos Casharon, episcopul Mesopotamiei, PG 10, 1517AB.

[2] Origen, *Exegeze la Evanghelia după Matei,* tom 12, cap. 10-14, PG 13, 997B, 1000A-1001B, 1004AB, 1012A; vezi şi K. Kontogonos, *Istoria filologică şi critică a Sfinţilor Părinţi ai Bisericii din secolul I până în secolul V, şi a operelor lor,* tom I, Atena, 1851, pp. 674-675.

[3] I Cor. 10:4.

[4] I Cor. 1:12.

ricitului Augustin, Îl împart pe Hristos[1] şi întemeiază Biserica pe temelii omeneşti, lepădând piatra cea din capul unghiului[2], pe Iisus Hristos.

Că acest cuvânt *piatră* se ia aici în sens metaforic o dovedesc toate vechile mărturii. Totuşi nu toţi o tâlcuiesc în acelaşi mod. Prezentăm aici cele mai importante dintre ele:

1. Potrivit acestora, prin denumirea de piatră se simbolizează orice credincios şi orice creştin adevărat. Origen, în *Omilia la Matei 16*: „Când a strălucit lumina în inimile noastre de la Tatăl Cel din ceruri, noi am devenit piatră şi ni s-a spus nouă de la Cuvântul acel «tu eşti Petru» şi celelalte. Căci este piatră orice ucenic al lui Hristos de la care s-a adăpat, din piatra duhovnicească ce îi urma[3], şi pe orice astfel de piatră s-a pus tot temeiul bisericesc şi petrecerea cea după el."[4] În tâlcuirea la Ieremia, *Omilia 16*: „Dacă ar fi să revin la locul fie al profeţilor, fie al apostolilor, fie al sfinţilor îngeri celor mai presus de lume, spun că toţi cei ce urmează pe Hristos, aşa cum El este piatră, piatră devin şi ei."[5] Sfântul Grigorie al Nyssei, în tratatul *Despre desăvârşirea creştinilor,* spune „Căci prin aceştia şi prin cele asemenea şi noi vom fi pietre, imitându-i pe cât este cu putinţă ca în firea cea mărginită să cuprindem necuprinsul Stăpânului şi neschimbarea."[6]...

---

[1] I Cor. 1:13.

[2] I Petru 2:6; Ef. 2:20.

[3] I Cor. 10:4.

[4] Origen, *Tâlcuiri la Evanghelia după Matei*, tom 12, 10, PG 13, 997AB.

[5] *Idem*, *Omilii la Ieremia*, 3, PG 13, 441B.

[6] Grigorie al Nyssei, *Despre desăvârşire*, PG, 46, 268D-269A.

2. Mai mulți încă sunt cei care cred că, prin denumirea de piatră, Domnul a avut în vedere credința, mărturia lui Petru, așa cum am descris-o mai sus. Sfântul Ioan Gură de Aur, în *Omilia 54*, la Matei: „Pe această piatră, pe credința mărturiei ..."[1] *Omilia 163:* „«Pe această piatră...»". Nu a zis «pe Petru». Căci nu pe omul, ci pe credința lui a zidit Biserica Lui."[2] *Omilia 43*, tom 7: „Pe piatra, adică pe credința ta întărită ca piatra voi zidi Biserica Mea."[3] *Omilia 21 la Evanghelia după Ioan:* „Hristos a spus că va zidi Biserica Lui pe mărturia lui Petru"[4]. Isidor Pelusiotul, *Epistola 235*, cartea I: „Nu fiindcă nu știa părerea diferită a oamenilor despre El i-a întrebat Hristos, care scrutează inimile până în adânc, pe ucenicii Lui: «Cine zic oamenii că sunt Eu?», ci fiindcă voia să îi învețe pe toți mărturia cea adevărată și sigură pe care Petru, inspirat de El, a pus-o ca pe o piatră de temelie și un fundament pe care Domnul a zidit Biserica Lui."[5]

Sfântul Chiril al Alexandriei, în *Tâlcuirea la Isaia*, 44, spune: „«Tu ești Petru și pe această piatră voi întemeia Biserica Mea», piatră, cred, numește neclintirea în credință a ucenicului."[6] În *Dialogul al 4-lea despre Sfânta Treime*: „Piatră, cred, numește, în mod sinonimic, nimic altceva decât cea mai nezdruncinată și mai fermă credință a ucenicului, din care fără aba-

[1] Ioan Gură de Aur, *Tâlcuire la Evanghelia după Matei*, Omilia 54, 2, PG 58, 534.

[2] *Idem*, *Omilia la Cincizecime*, Cuvântul I, PG 52, 806.

[3] Ioan Damaschinul, *Sacra parallela*. PG, 96, 149D.

[4] Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de pomenire la Sfântul Ioan Evanghelistul*, Omilia 21, 1, PG 59, 128.

[5] Isidor Pelusiotul, *Epistola 235, către Strinios*, PG 78, 328C.

[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Tâlcuire la Isaia, 44*.

tere s-a inspirat şi s-a adăpat Biserica lui Hristos, rămânând pururea nebiruită de porţile iadului."[1]

Teofan, *Omilia 55*: „Tu, zice, eşti Petru, vei deveni piatră în temeiul credinţei şi temelie a Bisericii zidite şi început oricărei zidiri duhovniceşti. Căci pe această mărturisire, prin care se adevereşte că acelaşi este Fiul lui Dumnezeu şi Fiul Omului, se va pune temelia Bisericii."[2] Theofilact: „Şi l-a schimbat Domnul pe Petru, răsplată mare dându-i lui, anume că pe el va fi clădită Biserica. Şi când Petru L-a mărturisit pe El ca fiind Fiul lui Dumnezeu, zice că această mărturisire pe care o mărturiseşti are să fie temelia credincioşilor, astfel încât orice om care vrea să zidească casa credinţei pe această mărturisire trebuie să pună temelie."[3] Theodoret, *Epistola 77*: „Hristos a îngăduit să se clatine Petru, cel dintâi dintre apostoli, a cărui mărturisire stă neclintită ca o stâncă şi ca o piatră de temelie a Bisericii..."[4] Sfântul Fotie, *Epistola 35*: „A încredinţat lui Petru, ca răsplată a dreptei sale mărturisiri, cheile Împărăţiei Cerurilor şi a întărit Biserica pe mărturia acestuia."[5] Epifanie, *Panarion*, 59: „Iar cel care s-a lepădat pentru o vreme, Sfântul Petru, cel mai înalt dintre apostoli, a devenit pentru noi cu ade-

[1] *Idem*, *Dialog despre Sfânta Treime*, Cuvântul 4, PG 75, 865C.

[2] Theofan al Cherameei, *Omilii la Evangheliile Duminicilor de peste an şi la praznice*, Omilia 35, PG 132, 964BC.

[3] Theofilact al Bulgariei, *Tâlcuire la Evanghelia după Matei*, 90, 17, PG 123, 320AB.

[4] Theodoret al Cirului, *Epistola 77, Către episcopul Eulalios al Armeniei Persane*, PG 83, 1249.

[5] Fotie, Patriarh al Constantinopolului, *Epistola 35. Epistolai.* Photii, Sanctissimi Patriarchae Constantinopolitani *Epistolae*, ed. Richardi Montacutii, Londoni 1651, pp. 95-96.

vărat piatră tare, care întemeiază credința Domnului pe care s-a zidit întreagă Biserica Lui. Mai întâi, fiindcă L-a mărturisit pe Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu și a auzit că pe această piatră a credinței sigure «voi zidi Biserica Mea»."[1]

3) Potrivit unei alte interpretări, adevărata piatră, temelia Bisericii, este Însuși Hristos. Așa tâlcuiește Fericitul Augustin[2]. Origen, în Seria omiliilor la Iov: „A zis că acesta se va numi Petru, numit astfel de la piatră, care este Hristos, pentru că, așa cum înțeleptul se numește astfel de la înțelepciune și sfântul de la sfințenie, la fel și de la piatră – Petru."[3] Athanasie, în *Întrebarea a 9-a* cu privire la pilda din Evanghelie: „«Un om și-a construit casa pe stâncă.» «Care om?"» Sfântul Petru! Piatra – Hristos, casa – credința în El."[4] Chiril Alexandrinul, la Isaia 33, 16: „Asemenea pietrei, ne este desemnat nouă prin acestea Domnul nostru Iisus Hristos, întru Care Biserica să fie socotită ca o peșteră sau ca o stână de oi, având sigură și neclintită stăruința ei înspre mai bine. Căci zice Domnul: «Tu ești Petru și pe această piatră voi zidi Biserica Mea»"[5]. Și mulți alții. Tu ești Petru. Petru, piatră. Tu te vei numi Petru, fiindcă urmează să devii piatra cre-

[1] Epifanie, *Panarion*, II, I, LIX, PG 41, 1029B.

[2] Augustinus Hipponensis, *op.cit.* CXXIV, PL 35, 1444; *idem. De Trinitate*, I, II, c. 17, PL 42, 865; *idem*, *Cuvântări*. XII, PL 34, 1236; *idem*, *Retractationes*, I, 1, c. 21, PL 32, 617.

[3] Origen, *Omilia la Ioan*, Fragmente, ed. E. Preuschen, *Origenes Werke*, t. 4. *Johanneskommentar*, Leipzig 1903, pp. 502, 15-17.

[4] Sf. Athanasie cel Mare, *Cuvântări și Tâlcuiri la pildele Sfintei Evanghelii, Întrebarea 8-9*, PG 28, 712C. Mt. 7:24.

[5] Chiril al Alexandriei, *Exegeză lămuritoare la profetul Isaia*, III, 3, 15-17, PG 70 729CD.

dinţei. Iisus Hristos a dăruit lui Simon bar Iona numele de *piatră*, numindu-l pe el, în dialectul siro-haldean, *Chefa*. Şi, într-adevăr, grecul care a tradus *Evanghelia după Matei* a schimbat genul numelui (când l-a numit după prima limbă), fiindcă substantivul *piatră* nu se potrivea bine cu un nume de bărbat. Aşadar scriitorii elini îl numesc în mod nediferenţiat *petra* (feminin) şi *petros* (masculin)[1]. Şi în mod sigur acest cuvânt la masculin îl tâlcuieşte Biserica Romană când voieşte să-şi argumenteze primatul şi superioritatea ei asupra întregii Biserici. Dar că a fost dat lui Petru vreun primat sau vreo întâietate asupra celorlalţi apostoli nu este vorba nicăieri. Nu întâlnim nici o urmă a acestui fapt, nici în Sfânta Scriptură, nici în Istoria Bisericii. Acest primat ar fi stat împotriva comuniunii frăţeşti a apostolilor, a unora faţă de alţii, şi împotriva duhului iconomiei Noului Testament însuşi. Aici, apostolii, privind numai către un singur Învăţător şi călăuzitor, aveau să lucreze împreună toţi, nefiind nimeni mai presus de altul. Altminteri, s-ar fi născut în mintea apostolilor, din înălţarea trupească a cugetului, mai înainte chiar de a fi născuţi din nou din Duhul Sfânt, unele idei sau concepţii privitoare la o întâietate lumească. Or, de câte ori Dumnezeiescul lor Învăţător nu a pedepsit mereu asemenea idei?! De câte ori le-a spus acestora, în mod explicit, că nu pentru întâietate, ci pentru smerenie se cuvine să fie cuvântul la ei?! Nimeni nu se cuvine să se socotească pe sine cel dintâi, ci fiecare să se vadă pe sine cel mai mic dintre toţi![2]

---

[1] Petros, la Herodot, *Istorii*, Cartea a IX-a, cap. 55, 8; Callimah, *Hymnos eis Apollona 22*; Sofocle, *Oedip rege*, 334.

[2] Mc. 9:35.

Petru a avut propriul său dar: Cunoscătorul inimilor, Mântuitorul nostru, ştia de la început că Petru avea să fie piatra credinţei; pentru aceasta l-a şi luat pe el spre slujirea celor mai Sfinte Taine. Petru, aşadar, se cuvenea să lucreze potrivit cu aceasta, ca organ pentru Împărăţia cerurilor şi, când va fi devenit piatră neclintită a credinţei, să îi întărească şi pe ceilalţi fraţi.[1] Dar tocmai pentru acest fapt, Petru nu a avut vreun primat, nici vreo întâietate asupra celorlalţi apostoli. Alţii, iarăşi, aveau alte harisme, prin care fiecare lucra pe măsura darului primit. Când Hristos l-a numit pe Sfântul Petru „piatră" pe care avea să zidească Biserica, El nu i-a atribuit acest epitet pentru vreo anume superioritate acordată lui Petru asupra celorlalţi apostoli, proprie lui, nici anume persoanei lui Petru. El i- a dat această numire lui Petru, în calitate de fierbinte mărturisitor întru cunoştinţă a credinţei în Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu. Această credinţă este temelia neclintită şi nezdruncinată a Bisericii, pe care nici porţile iadului nu o vor birui. Toţi cei care primesc această credinţă nu numai prin vreun înscris exterior al vreunei învăţături omeneşti, ci în duh şi în adevăr, prin descoperirea lăuntrică a Tatălui Ceresc, vor fi deopotrivă Petri şi temelii ai Bisericii lui Hristos celei neclătite de nici o putere a iadului. Către toţi aceştia, precum a tâlcuit în cel mai drept mod Origen, a zis Domnul cuvântul acela: „Piatră este numit orice ucenic al lui Hristos..." şi pe orice piatră de acest fel se va pune orice temei bisericesc şi orice vieţuire, potrivit cu acesta... Dar dacă vei

[1] Lc. 22:32.

socoti că numai pe acel Petru singur va fi zidită de către Dumnezeu întreaga Biserică, ce vei spune atunci despre Ioan, singurul numit fiul tunetului, sau despre fiecare dintre apostoli? Altminteri, oare vom îndrăzni să spunem că Petru singur nu va fi biruit de porțile iadului, iar ceilalți apostoli și ceata celor desăvârșiți vor fi biruiți? Oare numai lui Petru i-au fost date de către Domnul cheile Împărăției cerurilor și nimeni altul dintre cei fericiți nu le va primi? Căci sunt numiți cu același nume de „pietre" toți cei care Îl imită pe Hristos ... „Fiind mădulare ale lui Hristos, s-au făcut vrednici de numirea de *creștini*. De la *piatră*, *Petru*... Și către unii ca aceștia a fost spus de către Domnul cuvântul „tu ești Petru" și celelalte spuse lui Petru și oricărui Petru.[1] Aceeași putere duhovnicească pe care Hristos a dat-o aici lui Petru a dat-o în altă parte tuturor apostolilor în același mod.[2]

Sfântul Ioan Gură de Aur spune despre Sfântul Apostol Petru: „Petru este cel dintâi"[3] [*Petros protos*] dintre apostoli, dar și Pavel este cel dintâi dintre apostoli. „Petru are cheile Împărăției cerurilor, dar și Ioan are cheile Împărăției cerurilor și este stâlpul Bisericilor din întreaga lume."[4] „Petru este corifeul, dar și ceilalți apostoli, toți, sunt corifei."[5] „Petru este exarh

[1] Origen, *Exegeze la Evanghelia după Matei*, tom. 12, cap. 10-14, PG 13, 997B, 1000A-1001A, 1004AB, 1012A.

[2] Extras din *Propovăduitorul Evangheliei* (Hermeneutica, Propovăduitorul Evangheliei, III, 1859, 300-305).

[3] Ioan Gură de Aur, *Omilii la Sfântul Ioan Apostol și Evanghelist*, *Omilia 70*, 2, PG 59, 383.

[4] *Idem*, *ibidem*, *Omilia 1*, 1, PG 59, 25.

[5] *Idem*, *Tâlcuire la cea de-a doua Epistolă către Corinteni a Sfântului Apostol Pavel*, *Omilia a 9-a*, 3, PG 61, 464.

al apostolilor, dar şi ceilalţi apostoli sunt ocârmuitori ai cârmuitorilor şi legiuitori în toată lumea. Şi Pavel este de aceeaşi cinste cu Petru şi încă ceva mai mult."[1] „Iar Pavel, fiind deopotrivă în cinste cu Petru şi nimic lipsindu-i din ceea ce este al lui Petru, nici glasul aceluia, apare cu toate acestea ca cel mai bun şi ca presbiter, după cum şi Pavel însuşi trece faţă de Iacob[2] drept mai bun şi mai de cinste."[3]

Sfântul Ambrosie zice despre întâietatea lui Petru astfel: „Petru este cel dintâi, dar şi apostolii toţi dimpreună au prima treaptă în cea dintâi ierarhie (adică cel dintâi între cei dintâi, ceea ce înseamnă cel dintâi între egali, *primus inter pares*)."[4] Este Petru vicarul lui Hristos şi prin Petru şi Papa de la Roma? Dar şi ceilalţi apostoli, toţi, laolaltă, sunt episcopi şi vicari ai lui Hristos[5]. Iar Hristos i-a pus capi în Biserică pe toţi Apostolii şi nu numai pe Sfântul Petru[6]. Întâistătător al Bisericii vrea să fie Papa, dar fiindcă toate sunt de la Unul Dumnezeu-Tatăl, i-a arătat pe fiecare dintre ei ca fiind întâistătători în fiecare dintre Biserici şi nu a spus că vreunul este întâistătător al întâistătorilor.[7] Lui Petru i-a zis Hristos: „Îţi voi da ţie cheile", dar acest cuvânt spus lui Petru a fost adresat tuturor

---

[1] *Idem, Tâlcuire la Epistola către Galateni, Omilia I,* 11, PG 61, 631.

[2] Gal. 1:19

[3] Ioan Gură de Aur, *op. cit.*, PG 61, 631.

[4] Ambrosius Mediolanensis, *Commentaria in Epistolam B. Pauli ad Corinthios Primam* XII, 27, 28, PL 17, 249B-D.

[5] *Idem, ibidem,* XI, 10 PL 17, 240D

[6] *Idem, ibidem,* XII, 28, PL 17, 249C.

[7] *Idem, Expositio in Psalmum David,* CXVIII, 11, PL 15, 1488B.

apostolilor. Pe această piatră, aşadar, adică în temeiul acestei mărturisiri a credinţei sobornicești, voi hărăzi pe credincioşi vieţii veşnice.[1] Aşadar, pe drept cuvânt, fiindcă Hristos este piatra, şi Simon a fost numit Petru de la piatră, pentru ca cel ce are adevărata credinţă în Hristos să aibă şi unire împreună cu Domnul şi cu Trupul cel Stăpânesc, „pentru ca, aşa cum este numit creştin de la Hristos, la fel şi Petru să fie numit piatră de la piatra care este Hristos". Şi iarăşi mai jos: „Hristos este piatra, dar i-a fost dat ucenicului şi harul acestui nume, pentru ca şi el să fie Petru, fiindcă de la piatră are puterea statorniciei şi tăria credinţei."[2]

2. Despre cele două citate evanghelice pe care se sprijină adepţii primatului papal

Primul citat: „Şi a zis Domnul: «Simone, Simone, iată, satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu. Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credinţa ta. Şi tu, oarecând, întorcându-te, întăreşte pe fraţii tăi.»"[3]

Al doilea citat: „Deci după ce au prânzit a zis Iisus lui Simon Petru: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia?» El I-a răspuns: «Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc.» Zis-a lui: «Paşte mieluşeii Mei.» Iisus i-a zis iarăşi, a doua oară: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti?» I-a răspuns Lui: «Da, Doamne,

[1] *Idem*, *Cuvântări*, *XLIV*, 5, PL 17, 691B.

[2] *Idem*, *Expositio Evangelii secundum Lucam*, Lib. IV, 70, PL 15, 1718A.

[3] Lc. 22:31-32.

Tu ştii că Te iubesc.» Zis-a lui: «Păstoreşte oile Mele.» Iisus i-a zis a treia oară: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti?» Petru s-a întristat că i-a zis a treia oară: Mă iubeşti? şi I-a zis: «Doamne, Tu ştii toate. Tu ştii că Te iubesc.» Iisus i-a zis : «Paşte oile Mele.»"[1]

Pe aceste două cuvinte ale Domnului, rostite către Apostolul Petru, teologii Bisericii Apusene îşi întemeiază toate încercările lor de a impune primatul papal în Biserica lui Hristos.

Să cercetăm acum dacă locurile acestea citate susţin cu adevărat argumentele lor.

Răspuns la cel dintâi citat. Cu privire la acest citat „a zis Domnul: Simone, Simone...", în *Răspunsul polemic al Bisericii Răsăritene la Enciclica Papală a lui Pius al IX-lea*, răspuns în care se tâlcuieşte acest cuvânt potrivit cu duhul curat, neschimbat al Bisericii, întipărit în scrierile Sfinţilor Părinţi, citim următoarele: „Despre Petru, pentru care S-a rugat Hristos ca să nu îi piară credinţa – «Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credinţa ta. Şi tu oarecând, întorcându-te, întăreşte pe fraţii tăi.»[2] – despre această rugăciune a Domnului există clare lămuriri ale Sfinţilor Părinţi ai Bisericii, precum Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Ioan Gură de Aur, Fericitul Augustin, Ambrozie, Epifanie, Macarie Egipteanul, Tit, Teofilact şi Chiril al Alexandriei. Iisus Hristos S-a rugat, deopotrivă, pentru toţi apostolii şi pentru cei care au crezut cuvântului Lui în acea minunată rugăciune şi cerere către Părintele Ceresc din Capitolul 17 de la Ioan[3].

[1] In 21:15-17.

[2] Lc. 22:32.

[3] In 17, 1-26 (Rugăciunea domnească).

S-a rugat mai cu seamă pentru Petru, fiindcă mai dinainte a văzut căderea lui din pricina lepădării celui care în chip mândru a zis: „dacă toți se vor sminti, eu nu mă voi sminti nicicând"[1], care și-a pus nădejdea în puterea lui și, făgăduind că nu va face nicicând aceasta, a fost predat slăbiciunii proprii și a căzut în lepădare. Căci Hristos nu S-a rugat să nu se clatine credința lui Petru. Aceasta s-a petrecut din dumnezeiască îngăduință, fiindu-i clătinată credința pentru mândria cuvintelor lui. Hristos S-a rugat să nu piară și să nu se piardă fiind deznădăjduit din pricina lepădării. Și apoi, întorcându-se la prima credință, să devină un chip al întăririi mântuitoare pentru toți ceilalți frați care se vor clătina în credință.

Pe lângă acestea, urmează cuvintele Sfinților Părinți, care arată limpede că nu pentru a-i încredința stăpânire absolută i-a spus Domnul lui Petru cele de mai sus, ci pentru a nu deznădăjdui, din pricina mărimii păcatului pe care l-a făcut. În Enciclica papală, pe a cărei autoritate își sprijină argumentul episcopii Romei, se aduc iarăși citatele date de ei în mod curent, cărora însă Biserica de Răsărit, mai înainte cu atâtea veacuri, le-a pregătit răspuns și a căror interpretare eronată a respins-o prin cele spuse în scrierile lor."[2]

În *Răspunsul Patriarhiei la cel de-al doilea citat din Enciclica lui Pius al IX-lea* citim următoarele:

Răspuns la cel de-al doilea cuvânt evanghelic citat:

---

[1] Mt. 26:33.

[2] *Răspuns al Bisericii Ortodoxe de Răsărit la Enciclica Papei Romei Pius IX către Biserica de Răsărit*, în Constantinopol, 1848, pp. 8-10.

Vorbim acum despre dezlegarea şi a argumentului de faţă. Cuvintele întrebării pe care Domnul a pus-o de trei ori lui Petru sunt mai curând o poruncă – nu o putere, ci o necesitate. Şi o astfel de cerinţă sfântă a fost impusă cu necesitate tuturor slujitorilor Domnului.

„Păstoriţi turma lui Dumnezeu încredinţată vouă!"[1] Dar cei ce spun că această poruncă rostită către Petru are ceva special, să cerceteze pe dumnezeieştii părinţi Augustin, Ambrozie, Gură de Aur, Epifanie şi Chiril al Alexandriei, cum desluşesc cugetând la acest loc din Scriptură, şi aceasta pe scurt; iată cuvântul ultimului Părinte amintit: „Prin această întreită mărturisire a lui Petru («Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc») a fost şters păcatul întreitei lepădări a lui Petru şi a fost reînnoită în Petru vrednicia apostolească, pentru ca nu cumva, din pricina lepădării lui, în care a căzut din slăbiciune omenească, să se considere că a slăbit vrednicia apostoliei lui[2]. În acest sens, se vor păstra cuvintele sfinte ale Evangheliei, care trebuie citite potrivit cu sensul conferit lor de cugetul vechilor Învăţători purtători de Duh ai Bisericii. «A zis Iisus lui Simon Petru: Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti tu mai mult decât aceştia?»[3] Adică Tu, care te-ai lăudat oarecând şi ai zis: dacă aceştia toţi se vor sminti întru Tine, eu nu[4], spune, Mă iubeşti tu mai mult decât ceilalţi apostoli? Prin această tristă dovadă, învăţat şi înţelepţit fiind, Petru nu a mai îndrăznit nicidecum să

[1] I Petru 5:2.

[2] Loc fără referinţă critică, citat negăsit.

[3] In 21:15.

[4] Mt. 26:33.

răspundă lui Iisus ca unul care Îl iubeşte mai mult decât alţii, ci răspunde simplu: Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc.[1] Şi Domnul, după ce a primit acest răspuns smerit, îl întreabă pe el a doua oară nu despre dragostea cu care oarecând s-a lăudat că Îl iubeşte mai mult decât toţi ceilalţi, ci despre dragostea simplă: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti?»[2] Pentru ca şi a doua oară să fie răspunsul cu smerenie. Dar când Petru a fost întrebat şi a treia oară, atunci şi-a adus aminte de întreita lui lepădare şi s-a întristat inima lui îndată. «S-a întristat Petru că i-a zis lui a treia oară: Mă iubeşti?»[3] Urmează aşadar din cele spuse că nimic special nu i-a descoperit lui Petru aici, nici că i-ar fi dat lui Petru vreo vrednicie sau primat de natură şi stare diferită faţă de a celorlalţi apostoli. Cu privire la mustrarea aceasta a Domnului şi la acest al treilea Cuvânt al Domnului spus către Petru, adică în legătură cu faptul de a păstori şi a hrăni, nu înseamnă nici întreaga Biserică, nici orice altceva ieşit din comun, în sensul în care o înţeleg episcopii reprezentanţi ai Bisericii Romei, vorbind pe alături şi interpretând sensul aparent. Dar pentru dovedirea şi mai mult a adevărului, aducem şi mărturia Sfinţilor Părinţi Apuseni şi, în primul rând, pe cea a Sfântului Ambrozie al Milanului: «Sfântul Apostol Petru, zice, după căderea lui de la Patima Mântuitorului din slăbiciune omenească, este întrebat de Domnul de trei ori, fiindcă de trei ori s-a lepădat. Căci primul *Mă iubeşti* arată dragostea pen-

[1] In 21:15.
[2] In 21:16.
[3] In 21:17.

tru Crucea Lui; al doilea, dragostea față de Păstor; iar al treilea, iertarea păcatului lui.»[1] Şi în al doilea rând aş menționa-o pe cea a Fericitului Augustin: «De trei ori s-a lepădat frica şi de trei ori dragostea a mărturisit, dar dacă cercetezi ce arată porunca Domnului *paşte oile Mele* află că *a păstori* înseamnă a învăța şi a hrăni turma cu hrană duhovnicească.»[2] Acestea mărturisesc Sfinții Părinți şi acesta este cugetul Bisericii sobornicești, pus cu tărie mai presus de orice altă interpretare piezişă față de cea după scopos."[3]

Dar să ne întrebăm şi noi: Dacă Petru este cel dintâi dintre apostoli şi dacă este corifeu şi dacă este el piatra de temelie a Bisericii şi dacă este păstrătorul cheilor Împărăției cerului şi dacă este păstorul turmelor de oi şi miei duhovnicești ale Mântuitorului, ce este comun între aceste vrednicii încredințate apostolilor de către El şi urmaşii episcopilor? Cum, aşadar, s-a născut din aceste harisme dumnezeieşti ale apostolilor sistemul hierocrației şi al unui despotism lumesc? Cum oare cheile Împărăției cereşti au ajuns să deschidă uşile împărăției pământeşti? Cum ar putea cele duhovnicești să le aducă pe cele pământeşti? Cum oare păstorul s-a făcut ighemon?[4] Cum oare s-au preschimbat cheile în sabie? Şi cum piatra credinței

[1] Ambrosius Mediolanensis, *De Sacramentis*. Lib. III. cap. VII, 21, PL 16, 429C.

[2] Augustinus Hipponensis, *In Epistulam Joannis ad Parthos tractatus*, V, 4, PL 35, 2014.

[3] *Răspuns al Bisericii Ortodoxe de Răsărit la Enciclica Papei Romei Pius IX către Biserica de Răsărit*, în „Constantinopol", 1848, pp. 10-13.

[4] Conducător, în sens lumesc al cuvântului.

s-a făcut piatră de sminteală? Dar pentru ce este papa singur urmaş al acestui privilegiu şi de ce nu toţi au acelaşi drept de succesiune? Căci nu numai Petru s-a născut din El prin Evanghelie. Nici nu a zidit numai o singură Biserică. Şi nici nu a hirotonit numai un episcop. Pentru ce atunci unul singur să reprezinte succesiunea lui Petru? Dacă se cuvine să îi numim episcopi pe cei dintâi hirotoniţi de apostoli, atunci câţi urmaşi a avut Petru şi câţi Pavel? Cu adevărat minunat este răspunsul ortodox la cea de-a doua teză a Enciclicei papale.

Din prezentarea celor trei citate evanghelice se arată că teologii Bisericii Apusene interpretează deformat sfintele cuvinte ale Domnului nostru Iisus Hristos, că se înşală cei ce îl privesc pe Apostolul Petru ca piatră de temelie a Uneia Sfinte, Sobornicești şi Apostoleşti Biserici şi, în acelaşi timp, ca pe cel mai înalt şi mai presus de toţi arhiereu, primind cea mai mare putere şi har peste ceilalţi apostoli, fapt pentru care îl înalţă pe Episcopul Romei, ca urmaş al Sfântului Petru, la o înălţime nemaivăzută şi îi încredinţează lui toate prerogativele cuvenite Bisericii. Această teorie i-a condus pe adepţii primatului pe căi periculoase, care i-au îndepărtat de adevăratul duh al Uneia, Sfinte, Sobornicești şi Apostoleşti Biserici.

3. Despre numirile doxologice date Sfântului Apostol Petru de către imnografii bisericeşti şi melozi

Teologii apuseni ai Bisericii Romane, adepţii primatului papal, aduc în sprijinul afirmaţiilor lor, în mod demonstrativ, diferitele titluri de cinste, pe care le găsesc în cuvântări encomiastice, de preamărire, ale marilor ritori bisericeşti şi din troparele imnografilor rânduite pentru lauda Sfântului Apostol Petru. Aceste descrieri pe care îşi întemeiază primatul Sf. Petru nu mărturisesc însă nicidecum ceea ce pretind ei. Fiindcă nu sunt dogme, ci izvorâri, revărsări ale unei inimi curate şi evlavioase, ilustrate de cântările retorice şi poetice. Astfel de cântări se întâlnesc nu numai cu privire la Sfântul Apostol Petru, ci şi cu privire la alţi apostoli.

Biserica îl cinsteşte pe Sfântul Apostol Pavel cu o evlavie egală cu cea a Sfântului Petru într-o prăznuire comună şi cinsteşte pomenirea amândurora cu aceleaşi titluri şi laude.

„Cei ce sunteţi între apostoli mai întâi pe scaun-şezători şi lumii învăţători...etc."[1]

„[...] Pe cei ce au propovăduit cuvintele cele tari şi de Dumnezeu grăitoare, pe corifeul apostolilor, Doamne..."[2]

---

[1] Troparul, glas 4, *Mineiul lunii iunie* (Ziua 29), Ed. „Diaconia Apostolească a Bisericii Eladei", Athenais, 1972, p. 111; cf. *Mineiul pe iunie*, troparul, glas 4, Reîntregirea, Alba Iulia, 2001. p. 282.

[2] Condacul, glas 2, Automelon, *op.cit.*, p. 121; cf. condacul, glas 2, *Mineiul pe iunie*, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2001, p.

„Piatra Hristos, pe piatra credinței, luminat preamărește pe cel mai ales decât ucenicii și împreună cu Pavel toată ceata celor doisprezece astăzi îl preamărește."[1]

„Sfinte Pavele, gura lui Hristos, piatra sfintelor învățături, cel ce oarecând ai prigonit pe Iisus Mântuitorul, iar astăzi întâistătător al apostolilor fiind, fericite..."[2]

Asemenea și pe Iacob, ruda Domnului, îl preamărește mai presus de toți ceilalți, cântând următoarele: „[...] frate al Arhipăstorului Hristos numindu-te și urmaș al Lui și vestit între apostoli."[3] Cu adevărat, urmașul lui Hristos este mai mare decât urmașul lui Petru.

Și pe Iacob, fratele lui Ioan Evanghelistul, Biserica, preacinstindu-i pomenirea lui, îl numește *mai mare al întregii lumi și apostol* și cântă: „Cu strălucirea mărturisirii, vestite, minunat ai fost preamărit și cu strălucirea evlaviei celei adevărate, domn ai fost pus pe pământ, apostole preaslăvite..."[4]

---

275. „Pe propovăduitorii cei tari și de Dumnezeu vestitori, căpetenia ucenicilor tăi, Doamne..."

[1] Condacul, glas 2, „Pe cele de sus căutând...", *Ceaslovul Mare*, Ed. Apostolikis Diakonia tis Ecclisias tis Ellados, Athenais, 1970, p. 390.

[2] Idiomelon stihira, La Litie, glas 2, Germanou, *Mineiul pe iunie* (ziua 29), p. 267: „Pavele, Gura Domnului și temeiul învățăturilor, oarecând prigonitor al lui Iisus Mântuitorul, iar acum și pe scaunul apostolilor întâi-șezător ai fost, fericite...".

[3] Prosomie dreptmăritoare la Stihirele Vecerniei, glas 8, *Mineiul pe luna octombrie* (ziua 23), Apostolikis Diakonia tis Ecclisias tis Ellados, Athenais, 1960, p. 128; cf. *Mineiul pe luna octombrie* (ziua 23), Editura Institutului Biblic și de misiune, București, 2004: „Lui Hristos Mai-marele Păstor, frate ai fost și următor și între apostoli vestit...", p. 347.

[4] Troparul cântării a 8-a gl. 8. *Mineiul lunii aprilie* (ziua 30), Apostolikis Diakonia tis Ecclisias tis Ellados, Athenais, 1970,

Iar pe Sfântul Ioan Evanghelistul, prietenul apropiat al lui Hristos, feciorelnicul şi teologul, cum îl vom numi: cel dintâi sau cel mai de pe urmă? Ce cântare sau ce cuvânt de laudă să îi aducem? Ce nume sau ce laudă să îi întocmim? Cine a auzit vreodată atâtea laude câte a auzit Evanghelistul? În tropare este numit „buna mireasmă a Treimii"[1] Care covârşeşte toate laudele.

Şi poate şi el, prin primatul Sfântului Petru şi în virtutea transmiterii succesiunii vredniciei la urmaşii privilegiaţi, este inferior acestora! Şi trebuia, prin urmare, să fie şi el pe când trăia supus lui Lino şi lui Anichit şi lui Clement, urmaşii Sfântului Petru! Chiar dacă aceştia erau cu adevărat astfel şi de la ei se primea adevărul dogmelor!

---

p. 121. „Minunat te-ai făcut, mărite, cu luminarea mărturisirii şi cu strălucirea slujirii lui Dumnezeu celei adevărate şi domn a tot pământul ai fost pus..." *Mineiul pe luna aprilie*, ziua a treizecea, Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2001, p. 302.

[1] Stihira idiomelon la Litie, glasul 1, Germanou, *Mineiul lunii mai* (ziua a 8-a), Apostolikis Diakonia tis Ecclisias tis Ellados, Athenais, 1977, p. 30 şi *Mineiul lunii septembrie*, ziua 26, Apostolikis Diakonia tis Ecclisias tis Ellados, Athenais, 1959, p.158. „Răsadul curăţiei, mirul bunei miresme iarăşi ne-ai răsărit nouă..." *Mineiul pe mai*, (ziua a 8-a), Ed. Reîntregirea, Alba Iulia, 2001, p. 55.

CAPITOLUL AL III-LEA

Despre egalitate în ierarhie

1. Despre egalitatea episcopilor

Episcopii sunt egali unii față de alții, fiindcă primesc puterea nemijlocit de la Însuși Hristos. La hirotonirea lor, Se pogoară peste ei Însuși Preasfântul Duh și îi arată pe ei episcopi. Căci și pe cei dintâi episcopi ai Bisericii, pe Sfinții Apostoli, i-a arătat astfel Preasfântul Duh, când S-a pogorât peste ei în ziua Cincizecimii. Și de vreme ce Preasfântul Duh, Care S-a pogorât, S-a revărsat peste toți și nu numai peste Sfântul Petru, urmează că toți apostolii au fost arătați deopotrivă episcopi și păstori ai turmei Domnului nostru Iisus Hristos. Prin aceasta toți sunt hirotoniți în mod egal și sunt păstori ai unei singure turme și deci toți împreună episcopi și egali unii cu alții.

Egalitatea vredniciei episcopale este dovedită și de împărțirea egală și nediferențiată a darurilor Sfântului Duh[1] către apostoli, prin pogorârea Duhului

[1] Fapte, 2:2-4.

Sfânt şi prin insuflarea Lui şi din puterea egală şi comună dăruită tuturor apostolilor de a lega şi a dezlega păcatele[1]. Iar dacă toţi au primit în mod egal, atunci înseamnă că toţi au acelaşi har şi putere şi sunt egali unii cu alţii. Din faptul că apostolii sunt egali unii cu alţii rezultă că şi cei desemnaţi de ei episcopi şi succesori ai lor sunt egali. Astfel încât nici o întâietate nu îl deosebeşte pe Petru de restul apostolilor şi, prin urmare, nici cei arătaţi de Petru episcopi nu sunt superiori faţă de ceilalţi împreună cu ei episcopi, prohirisiţi episcopi de către ceilalţi Sfinţi Apostoli. Marele Arhiereu, Cel Ce este din veac Arhiereu, i-a prohirisit pe apostoli ca propovăduitori ai Cuvântului dumnezeiesc şi îi arată pe ei lucrători ai dumnezeieştii voinţe, punându-le dinainte veşnicia lucrării tainei mântuirii neamului omenesc. Marele Arhiereu, Pantocrator, trimite peste lumea întreagă „pace vouă"[2], zicând: „precum M-a trimis pe Mine Tatăl, aşa şi Eu vă trimit pe voi. Şi zicând astfel, a suflat peste ei şi a zis: Luaţi Duh Sfânt. Oricăruia veţi ierta păcatele li se vor ierta lor şi oricui le veţi ţine ţinute vor fi[3]" şi „Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, şi învăţându-i pe ei să ţină toate câte v-am poruncit Eu vouă. Şi iată, Eu voi fi cu voi până la sfârşitul veacurilor. Amin."[4]

Marele Arhiereu îi prohiriseşte pe apostoli propovăduitori ai Cuvântului lui Dumnezeu şi cine are putere să îi distrugă pe ei?

---

[1] In 20:22-23; Mt. 18:18.
[2] In 20:19, 21:26.
[3] In 20:21-23.
[4] Mt. 28:19-20.

Marele Arhiereu îi arată pe apostoli lucrători egali şi cine poate să îi supună pe ei?

Marele Arhiereu le rânduieşte lor marea lucrare a mântuirii şi cine poate să smulgă aceasta de la ei?

Marele Arhiereu îi trimite pe apostolii Lui în lumea întreagă şi cine îi poate împiedica pe ei? Dacă nimeni nu poate asta, atunci cum e cu putinţă ca, acordând lui Petru, şi numai lui, toate aceste daruri, de la ceilalţi să fie luate? Şi dacă toţi se bucură de aceste harisme, pentru ce i-ar fi acordate numai lui Petru? Şi de vreme ce lucrarea mântuirii este lucrată prin toţi ceilalţi apostoli, de ce i-ar fi acordată aceasta numai lui Petru? Iar dacă lucrarea mântuitoare este pe bună dreptate dăruită tuturor şi dacă aceasta se petrece pururi la toţi succesorii celorlalţi apostoli deopotrivă, pentru ce atunci lucrarea mântuitoare ar fi rezervată numai Episcopului Romei, văzut singur ca succesor al Sfântului Apostol Petru. Pentru ce ar fi interzisă celorlalţi apostoli şi succesorilor lor? Dar, întrucât Petru este singurul izvor din care izvorăşte apa cea vie, atunci cum vor fi mântuite neamurile care s-au întors la credinţă prin ceilalţi apostoli? Căci cei ce caută inegalitatea între apostoli află inegalitate chiar şi între episcopii care au primit apa harului din acelaşi izvor. Întrucât Petru în timpul călătoriilor lui apostolice a întemeiat multe comunităţi creştine şi pe mulţi i-a prohirisit episcopi, adepţii primatului aleg unul dintre aceştia şi îl pun mai presus de toţi. După care logică? Cu ce drept? Cu neputinţă de ştiut. (Poate cu măsura prin care au echivalat vrednicia Apostolului însuşi cu vrednicia succesorilor lui.) Măsurarea aceasta a pregătit-o logica lui

Vellarmin şi a celor de un cuget cu el, care este totodată, precum am arătat, diferită chiar şi de logica lui Aristotel şi de cea mai elementară logică.

Egalitatea vredniciei apostoleşti rezultă şi din concepţia unei singure pietre de temelie şi a unei singure zidiri „pe temelia apostolilor şi profeţilor, care este piatra din capul unghiului, Iisus Hristos, întru Care orice zidire bine alcătuită creşte ca să ajungă locaş sfânt întru Domnul, întru Care şi noi suntem zidiţi sălaş al lui Dumnezeu în Duhul."[1] Dacă, aşadar, zidirea este una şi piatra de temelie una, atunci apostolii, precum spune Sfântul Pavel, întocmai ca nişte înţelepţi arhitecţi, se întemeiază pe piatra de temelie Care este Hristos. Deci dacă altul zideşte, adică un altul este Cel Care săvârşeşte lucrarea zidirii, şi Acesta este Hristos[2], atunci cum unul dintre apostoli, Petru, poate să fie privit când ca piatră de temelie, când ca singur arhitect, când ca singur ziditor? Dar cu ce îndreptăţire s-a acordat această prerogativă – interzisă celorlalţi – numai episcopului Bisericii Romei? Asta este de neînţeles pentru noi.

În *Cartea Apocalipsei*, zidurile împrejmuiau Ierusalimul cel de Sus. În Capitolul 21, versetul 14, se spun următoarele: „Iar zidul cetăţii avea douăsprezece pietre de temelie şi în ele douăsprezece nume ale celor doisprezece apostoli ai Mielului". Aşadar, dacă zidul cetăţii, construit pe piatra de temelie Care este Hristos, a avut la temelie douăsprezece pietre şi pe acestea erau scrise numele celor doisprezece apostoli

[1] Ef. 2:20-22.

[2] I Cor. 3:10-11.

ai Mielului, cum se crede că numai pe Petru şi pe succesorii lui s-a zidit Biserica lui Hristos? Dacă numai pe Sfântul Petru s-a zidit cetatea Împăratului Celui Mare, cum oare are ea douăsprezece pietre de temelie pe care s-au scris numele celor doisprezece apostoli ai Mielului? La această întrebare pot răspunde numai cei din jurul lui Vellarmin, care se sprijină pe principiile de bază ale noii logici[1].

Iisus Hristos a făgăduit zicând către apostolii Lui: „când Fiul Omului va şedea pe tronul slavei Sale, veţi şedea şi voi pe douăsprezece tronuri, judecând cele douăsprezece seminţii ale lui Israel."[2] Din această făgăduinţă rezultă limpede numai egalitatea, nici o deosebire de stare sau rang, astfel încât tot egale sunt şi scaunele episcopale de azi, cele de pe pământ, ale succesorilor lor. Egalitatea o mărturiseşte şi modelul Bisericii primare. Sinodul de la Niceea, în Epistola sa către Nestorie, a scris că Petru şi Ioan erau egali în rang, fiindcă amândoi erau ucenicii Mântuitorului: „Aşadar Petru şi Ioan erau de aceeaşi cinste unul faţă de altul, după cum şi apostolii şi sfinţii ucenici, iar nu numai aceştia doi."[3] Vezi şi Scrisoarea lui Chiril al Alexandriei către Nestorie de la Sinodul din Alexandria. Iar dumnezeiescul Ciprian întăreşte acelaşi lucru

[1] Învăţătură despre Sfântul Scaun al Romei potrivit cu doctrina francezilor. Tradusă mai întâi din franceză în italiană, iar acum din italiană în dialectul nostru de Agapie Loberdou. 1765, pp. 83-86.

[2] Mt. 19:28.

[3] *Epistola Sfântului Chiril, Episcopul Alexandriei, către Nestorie, despre lipsa comuniunii*, 5, Mansi 4, 1073D.

în lucrarea lui cu privire la simplitatea preoților: „Și așa erau toți Sfinții Apostoli cum era și Petru, împodobiți cu un har egal și cu același dar, în cinste și în putere."[1] Și dumnezeiescul Ioan Gură de Aur în *Comentariul său la Evanghelia după Ioan*: „Dar, fiindcă aveau să primească autoritate asupra întregii lumi, nu se cuvenea să rivalizeze între ei."[2] Și în *Cuvântul despre preoție* spune că Hristos a încredințat oile Lui apostolilor Lui celor vrednici, vorbind despre mai mulți, în general, iar nu în mod particular despre unul singur[3]. Același autor, în *Omilia a 15-a la Evanghelia după Matei*, zice: „Căci nu spune să fie învățătorii Palestinei, ci ai întregii lumi."[4]

Egalitatea este mărturisită din înseși *Canoanele Apostolilor*, stabilite totodeauna prin obștească și sobornicească hotărâre și prin cercetare comună și consfătuire. Nicăieri nu se arată că Petru, în mod absolut *ipso jure*, fără consimțământul și al celorlalți împreună cu el episcopi, ar fi instituit vreun așezământ de lege, ignorând hotărârile Bisericii. Și la alegerea unuia din cei doisprezece apostoli, a lui Matia[5], și la desemnarea celor șapte diaconi[6], și la adunarea prilejuită de cei care cereau tăierea împrejur a creștinilor prove-

---

[1] Ciprianus Carthaginensis, *De unitate Ecclesiae*, IV, PL 4, 500A.

[2] Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de pomenire la Sfântul Ioan, Apostol și Evanghelist, Omilia 88*, B, PG 59, 480.

[3] *Idem*, *Despre preoție*, II, 1, PG 48, 632.

[4] *Idem*, *Cuvânt de pomenire la Sfântul Ioan, Apostol și Evanghelist, Omilia 15*, 100, PG 57, 231.

[5] Fapte, 1:23-26.

[6] Fapte, 6:1-6.

niți din neamuri[1], și cu privire chiar la propovăduirea Evangheliei la neamuri[2], față de toți apostolii care au primit poruncă de la Domnul, Petru se arată totdeauna ca primind poruncile Sinodului, adică ale Bisericii întregi. Aici însuși Petru îi numește pe apostoli și pe urmașii vredniciei apostolilor *presbiteri* și *împreună cu el presbiteri*[3], arătând în toate egalitatea cu ceilalți. Aceasta se mărturisește și din obiceiul păstrat de papii [id est, părinții] din vechime de a-i numi pe episcopi *frați și împreună cu ei episcopi.* Astfel încât apostolii erau egali unii cu alții, drept pentru care și următorii vredniciei lor sunt egali unii cu alții.

Relativ la episcopii Romei, este de reținut că în perioada Sfinților Părinți, ori de câte ori intrau în legătură cu alți episcopi, se adresau acestora de regulă cu Frate (*Frater*) sau cu Frăția ta (*Fraternitas*) și nicidecum fiule (*Fili*), titlu care ar fi însemnat oarecare atârnare sau dependență. Dar înșiși episcopii romani din perioada în cauză, Leon I și Grigorie I, cu toată puterea și autoritatea pe care o aveau, niciodată nu s-au depărtat de învățătura Sfintelor Scripturi cu privire la unitate. Aceștia primeau cu bucurie să se raporteze la imaginea mistică a trupului și a mădularelor și a capului lui Hristos. Leon I insistă și el pe metaforă și accentuează această imagine, anume că nici mădularele nu pot să fie concepute fără cap, nici capul fără mădulare. Dar nu îi trece totodată prin minte ideea de a se caracteriza pe sine însuși ca reprezentant sau

[1] Fapte, 15:1-29.
[2] Gal. 2:1-10.
[3] I Petru, 5:1.

ca locțiitor al adevăratului Cap al Bisericii și nici să aducă aici îndreptățiri ale vreunei jurisdicții cu privire la conducerea întregii Biserici. Și recunoaște cu atâta tărie legătura capului cu fiecare mădular, încât enunță această părere: „în toți sfinții este un singur Hristos Unul și Același."[1]

Dar ori de câte ori Leon scrie în epistolele sale către Biserica Romei, o vede pe aceasta ca o „parte a Bisericii și aspirând către Adevăratul Arhiereu al Bisericii Universale"[2], și care și ea Îl caută numai pe Hristos.

Tot așa, și Sfântul Grigorie cel Mare nu are nici o idee cu privire la vreun drept de administrare a Bisericii Universale care să fie rezervat Episcopului Romei. Dimpotrivă: „toate bisericile locale împlinesc și completează Una și Sobornicească Biserică"[3] și *Universalis Ecclesiae ab Abel justo usque ad ultimum electum qui in fine mundi nasciturus est,* adică „Biserica Universală de la Abel cel drept până la ultimul ales ce se va naște până la sfârșitul veacului."[4] Astfel, se definește în timp și spațiu sobornicitatea Bisericii. Începutul acesteia, după cum susține Sfântul Grigorie, este din cer: „deși lucrarea ei este pe pământ, Împărăția ei este în ceruri." *Ecclesia est civitas, quae regnatura in coelo adhuc laborat in terra*[5]. Hristos este sfârșitul, spune el în altă parte, singurul Care rânduiește toate

[1] Leon I, *Sermones*, LXIII, 3, PL 54, 355AB.

[2] *Idem*, *De Eutychiana haeresi et historia*, Lib.II, cap. V, 10, PL 55, 1265D.

[3] Gregorius I, *Epistola XLIII, ad Eulogium et Anastasium Episcopos*, PL 77, 771B.

[4] *Idem*, *Homiliae in Evangelia, XIX*, PL 76, 1154.

[5] *Idem*, *Homiliae in Ezechielem*, Lib.II, I, 5, PL 76, 938.

în Biserică potrivit judecății Lui, fiindcă, așa cum o ține pe ea, la fel o și preaînalță pe ea la ceruri. Astfel stând lucrurile în Biserică, potrivit Sfântului Grigorie cel Mare, episcopul nu este Domnul credincioșilor, ci cel ce se roagă pentru ei. Scopul episcopiei se cuvine să fie nu conducerea și administrarea, *corpus juris*, ci dragostea, *corpus caritatis*.

Cu privire la episcopii din Italia aduși la cârmuirea scaunului episcopal din Roma, scrie: „de episcopis vero ad nos pertinentibus"[1] (*despre episcopii care țin de noi*). Așadar toți câți intrau în jurisdicția lui erau pentru el simpli *frați*. Fiind el însuși patriarh, Sfântul Grigorie îl numește pe Patriarhul Antiohiei, care era de aceeași cinste cu el, *preasfințit* (*sanctitas*) și nu numai pe el, ci și pe episcopii Mediolanului și Sebillei. Din felul său de a fi, dar și din multe scrisori ale lui și din întreaga lui viață și petrecere rezultă că Sfântul Grigorie cel Mare și-a exprimat în multe locuri opinia cu privire la egalitatea ecleziastică, precum și a urmașilor lui mai noi.

În secolul al XVIII-lea, în cartea sa despre *Ludovic al XIV-lea*, Voltaire, în capitolul 35, p. 456, susține următoarele despre egalitatea în Biserică: „Drepturile Bisericii Galiei sunt aceleași cu ale tuturor bisericilor din vechime. Episcopii Romei nu au nici cel mai mic drept de jurisdicție asupra comunităților creștine ale autocefaliei apusene, ci, după căderea autocefaliei Bisericii Apusene, au fost abandonate de aceasta. După Sinodul Ecumenic I de la Niceea, administrarea ecle-

[1] *Idem*, *Epistola XXXV, ad Joannem episcopum Ravennatem*, PL 77, 573C.

ziastică pur duhovnicească s-a asemuit tot mai mult cu organizarea politică şi fiecare episcop a avut propria lui zonă episcopală. Cu siguranţă, Evanghelia nu spune deloc că episcopul cetăţii Romei putea să trimită în Galia soli cu puterea de a judeca, de a impune schimbări sau impozite diocezei episcopale şi de a lua taxe de la popor."[1]

2. Mărturii ale Sfinţilor Părinţi latini

În *Învăţătura despre Sfântul Scaun al Romei* citim următoarele cu privire la cel de-al treilea citat: îmi voi lua îngăduinţa de a ridica două probleme vrednice de meditaţie. Cea dintâi este următoarea: Chiar dacă Domnul ar fi acordat persoanei lui Petru un rol proeminent faţă de ceilalţi apostoli în cârmuirea turmei Lui cuvântătoare, El nu ar fi depărtat totodată de la conducerea ei şi pe ceilalţi episcopi rânduiţi de Sfinţii Apostoli, care sunt de asemenea păstori ai turmelor duhovniceşti date în paza lor duhovnicească. Iar cea de a doua problemă este aceea că privilegiul primatului între apostoli nu poate avea, aşa cum socotesc unii învăţători de lege linguşitori, acea putere absolută, despotică, închipuită de ei, fapt care ar slăbi autoritatea în Biserică. În ceea ce priveşte prima problemă, avem dovada sigură şi puternică dată nouă de Sfântul Petru însuşi. Acesta, în *Epistola I către Biserică,* 5:2, zice: „păstoriţi turma lui Dumnezeu cea în-

[1] Voltaire, *Siècles de Louis XIV et de Louis XV*, tome troisième, Paris, 1836, p. 151.

credințată vouă de El."[1] Aşadar Petru însuşi cunoaşte că episcopii sunt rânduiți de Hristos păstori ai celor păstoriți de ei şi că sunt datori să păstorească turmele lor cele duhovniceşti, după pilda Arhipăstorului Hristos, călăuzindu-le pe ele, potrivit psalmului, la păşunile cele duhovniceşti, cele dătătoare de viață[2] şi la pajiştile cele bune udate de cele mai curate ape. Încât este dovedit că „paşte oile Mele" a fost spus de Hristos deopotrivă către toți apostolii şi nu îi opreşte de la lucrarea pastorală pe ceilalți apostoli prohirisiți episcopi. Dar, fiindcă după părerea tuturor Părinților din Sfânta Biserică există o singură episcopie, urmează că din această putere se împărtăşesc în mod egal toți episcopii. *Una Ecclesia* (zice Sfântul Ciprian) *per totum mundum in multa membra divisa. Episcopatus unus, Episcoporum multorum concordi numerositate diffusum.*[3] Adică, o singură Biserică în toată lumea, împărțită în mai multe mădulare. O singură episcopie, împărțită într-o mulțime de episcopi de acelaşi cuget.

Iar cât priveşte a doua problemă, anume că privilegiul primatului lui Petru în adunarea de obşte a apostolilor nu trebuie să aibă acea autoritate despotică închipuită de ei şi absolută putere asupra Bisericii, este de ajuns dacă vom întări afirmațiile noastre de la început, anume că episcopii se împărtăşesc împreună de puterea Unuia Singur Episcop al Bisericii Una, Hristos. Totuşi avem şi multe alte dovezi, pe care vrem să le aducem una câte una spre ilustrare.

---

[1] I Petru, 5:2.

[2] Ps. 73:1, 78: 13, 94:7, 99:3.

[3] Ciprianus Carthaginensis, *De Unitate Ecclesiae*, V, PL 4, 501-502.

Vellarmin este pus în încurcătură: cum turma să fie sub ascultarea unui păstor, iar păstorul să nu fie stăpân absolut al turmei lui, ci trebuie să fie supus rânduielilor şi legilor duhovniceşti care să îi îngrădească puterea şi autoritatea? Ca să dezlegăm această aporie a lui Vellarmin nu voi avea nimic altceva de adăugat decât faptul că cei credincioşi nu formează turma lui Petru, ci a lui Hristos. Şi într-adevăr! Nu i-a spus Hristos lui Petru „paşte turmele *tale*", ci „paşte oile Mele", şi de aici urmează cu necesitate că numai Hristos este adevăratul păstor care „Îşi pune sufletul pentru oile Sale". „Eu sunt Păstorul cel Bun şi sufletul Meu îl pun pentru oile Mele"[1].

Dar Petru şi restul apostolilor nu sunt nimic altceva decât păstori slujitori şi, în acelaşi timp, ei înşişi oi cuvântătoare ale turmei lui Hristos. Aceasta l-a determinat pe Fericitul Augustin să spună, minunându-se în *Comentariul* său *la Psalmul* 86: *Si gregem subditum cogites, Christus pastor pastorum; Si fabricam cogites, Christus fundamentum fundamentorum.*[2] „Dacă vom privi Biserica drept turma supusă, Hristos este păstorul păstorilor. Dacă vom privi Biserica drept zidire, Hristos este temelia temeliilor."[2]

Dacă, prin urmare, Hristos este păstorul păstorilor, toţi ceilalţi păstori sunt oile lui Hristos, care, dacă vor să fie părtaşe slavei Lui, trebuie să aibă smerenia, blândeţea şi simplitatea[3] pe care le cere Hristos. Din

[1] In 10:11.

[2] Am tradus citatul urmând traducerea grecească a Sfântului Nectarie, iar nu după textul latinesc – *n. trad.*

[3] *Învăţătură despre Sfântul Scaun al Romei*, pp. 74-77.

expunerea detaliată a celor trei citate evanghelice se arată că teologii Bisericii Apusene interpretează greşit sfintele cuvinte ale Domnului nostru Iisus Hristos, fiindcă se înşală văzând în Apostolul Petru piatra de temelie a Uneia Sfintei Sobornicești și Apostoleşti Biserici şi ca reprezentând Biserica însăşi şi în acelaşi timp drept Preaînalt şi Arhiereu suprem, care a primit o putere mai mare şi un har mai mare față de ceilalți apostoli, motiv pentru care îl înalță pe Episcopul Romei la un rang foarte înalt, văzut în mod eronat drept succesor al lui şi îi acordă acestuia toate prerogativele Bisericii. Această teorie a condus Biserica Apuseană pe căi periculoase, care o îndepărtează de adevăratul şi autenticul Duh al Bisericii.

În Capitolul al 7-lea *al Învățăturii despre Sfântul Scaun al Romei,* după părerea galilor, citim, de fapt, următoarele: *Despre* ***statutul*** *duhovnicesc al papei.*

„Celălalt act legislativ emis de papă este cel care îl statorniceşte pe el episcop al Bisericii. Toți oamenii înțeleg cu uşurință ce este papa, atunci când îl privesc ca pe un ocârmuitor lumesc, dar se contrazic unii cu alții când îl privesc ca pe un urmaş al Sfântului Petru.

În această chestiune, părerile catolicilor sunt împărțite. Unii sunt de acord cu părerea celor mai noi învățători de lege ai Italiei, părere pe care o întăreşte cu multă erudiție Vellarmin, şi alții, cu cealaltă, pe care o împărtăşesc adepții şi discipolii concepției lui Ghersonios, a Sorbonei şi a sfântului cler al Galiei.

Linguşitorii Bisericii romane, discipolii celei dintâi păreri, cea a italienilor, varsă multă sudoare ca să dovedească următoarele:

1. Că Biserica este pur şi simplu o monarhie duhovnicească independentă, fără a fi supusă nimănui, al cărei ocârmuitor este papa, singur Împărat, singur conducător şi plenipotenţiar.

2. Că papa, în calitate de cap şi temei al Bisericii, numai el a luat, cu de la sine putere, cheile Împărăţiei cerurilor.

3. Că episcopii au o putere acordată şi dependentă de însuşi papa.

4. Că papa este infailibil.

(Cu toate acestea, Vellarmin i-a zis în faţă lui Clement al XIII-lea, care voia să condamne ca eretică învăţătura iezuitului Molina: *sanctitas vestra non decidet quia non este theologus*, astfel încât Vellarmin nu recunoaşte infailibilitatea papei şi îi ia acestuia dreptul de a judeca şi de a formula o opinie teologică.)

5. Că papa însuşi a dobândit putere şi autoritate, mai înaltă decât cea a Înaltelor Sinoade.

6. Că numai el singur are dreptul de a convoca şi a aduna sinoadele şi de a le conferi autoritate şi validitate.

7. Că puterea lui se extinde peste orice conducere lumească şi cârmuire a ţărilor creştine, chiar dacă nu de-a dreptul, ci pe ocolite, potrivit cu sugestiile lui Vellarmin.

Ghersonios şi, odată cu el, întreaga Biserică a Galiei şi Sorbona, arată, dimpotrivă:

1. Că Biserica este rânduită de Iisus Hristos ca o singură putere, supusă legilor unei guvernări aristocratice.

2. Că papa nu este împotriva unei conduceri slujitoare a Bisericii, a cărei adevărată conducere, domnie

şi cap este numai Iisus Hristos şi ale cărei chei au fost încredinţate de către Hristos întregii Biserici.

3. Că episcopii îşi primesc puterea lor nemijlocit de la Hristos şi că nu există decât o singură şi unică episcopie, de care se împărtăşesc toţi în egală măsură cu papa.

4. Că principiul infailibilităţii se cuvine în Biserică, în chip legiuit şi canonic, Sfântului Sinod, şi nu numai papei.

5. Că Sinodul Ecumenic legiuit este o instanţă mai înaltă decât papa şi are desăvârşită putere şi autoritate asupra lui.

6. Că ocârmuitorii lumeşti aveau şi au dreptul de a convoca sinoade, care pentru a fi legiuite nu au nevoie de autoritatea şi validarea papală.

7. Că papii nu au nici o putere şi nici o autoritate, nici directă, nici indirectă, asupra conducerii lumeşti şi asupra autorităţii conducătorilor seculari.

Este mai mult decât sigur că aceste adevăruri ortodoxe au fost mărturisite şi respectate de toţi papii din vechime într-un cuget şi în bună înţelegere şi unime cu cele arătate de toţi Sfinţii Părinţi ai Bisericii.[1]"

Grecii înşişi nu au susţinut niciodată vreo altă părere, şi în această privinţă sunt în acord cu Biserica Galiei. Aceleaşi lucruri le susţin şi astăzi.

În Capitolul al XII-lea al *Învăţăturii despre Sfântul Scaun al Romei*, potrivit cu părerea galilor, citim următoarele:

„Aşadar, fiind sigur că Hristos a îndreptat cuvintele menţionate nu numai către Petru, ci către întreaga

[1] *Învăţătura...*, pp. 37-40.

Biserică, ai cărei întâistătători au fost apostolii Lui, şi că Hristos le-a poruncit lor tuturor să nu spună oamenilor că El este Hristosul, urmează că toţi apostolii au făcut aceeaşi mărturisire de credinţă cu Petru, prin Petru. Nu negăm că răspunsul lui Petru, venit ca din gura întregii Biserici, şi cinstea mare pe care a primit-o de a fi numit *piatră* este simbol al neclătirii şi statorniciei celor ce mărturisesc dreapta credinţă în Mântuitorul, dar acest fapt nu îi conferă vreun primat sau vreo întâietate lui Petru între fraţii lui. Mărturisim de aici că nu putem să susţinem în mod deliberat că Dumnezeu a voit prin aceste cuvinte să îl pună pe Petru singură piatră de temelie a Bisericii Lui, fiindcă singura şi adevărata piatră şi singura adevărată temelie a Bisericii Lui este Însuşi Hristos. Numai El este piatra disprețuită de zidari, dar statornicită de Dumnezeu în capul unghiului şi la temelia zidirii.

Aceasta este atât de sigur şi atât de învederat, încât acelaşi Petru nu s-a înălţat cu mintea nicidecum cu privire la aceasta, fiindcă şi mărturiseşte scriind în *Epistola I,* 2:4, «piatra cea vie de oameni într-adevăr neluată în seamă, dar la Dumnezeu aleasă şi de mare preţ.»[1] Şi Apostolul Pavel întăreşte aceasta, scriind în *Epistola către Corinteni*: «Căci nimeni nu poate pune altă temelie decât cea pusă, care este Iisus Hristos.»[2] Astfel încât corifeul apostolilor, chiar fiind cel dintâi, este totuşi şi el unul dintre fraţii săi, unul dintre cele douăsprezece pietre pe care s-au înălţat zidurile Ierusalimului ceresc, potrivit *Evangheliei după Ioan.*

[1] I Petru, 2:4.
[2] I Cor. 3:11.

«Şi zidul cetăţii având douăsprezece pietre de temelie şi pe acestea erau înscrise numele celor doisprezece apostoli ai Mielului.»[1]"[2] Aceasta este potrivit să o arătăm, că nu i s-a dat lui Petru nici o stare deosebită prin cuvântul Mântuitorului. Papii înşişi sunt dornici să mărturisească prin multe ilustrări acest adevăr limpede în Canonul: *fundamenta extra de electis*, care este în acord cu învăţătura Apostolului Pavel, în *Epistola către Efeseni*, 2:19: „Voi sunteţi împreună cetăţeni cu sfinţii şi casnici ai lui Dumnezeu."[3]

„Ieronim întăreşte cuvintele noastre, scriind că acele cuvinte ale lui Hristos către Petru sunt îndreptate şi către toţi ceilalţi apostoli şi că Petru a primit să fie cel dintâi între ceilalţi fraţi deopotrivă cu el."[4]

Şi cât priveşte cea de-a doua parte a primului citat, că „îţi voi da ţie cheile etc... .", citim în Capitolul al 13-lea al *Învăţăturii* ... următoarele:

„Şi dovada celei de a doua mărturisiri, «îţi voi da ţie cheile», este de asemenea cea mai simplă. Dar, ca să răspund cu mai multă tărie, aduc o tâlcuire aparţinând Fericitului Augustin, că Hristos două lucruri i-a spus lui Petru: 1) «tu eşti Petru, şi pe această piatră voi zidi Biserica Mea»[5]; 2) «îţi voi da ţie cheile Împărăţiei».[6] Fie cele două se referă numai la Petru, fie ambele se referă la toţi ceilalţi apostoli. Este sigur

[1] Apoc. 21:14.
[2] *Învăţătura...*, p. 64-66.
[3] Ef. 2:19-20.
[4] *Învăţătura...*, p. 67.
[5] Mt. 16:18.
[6] Mt. 16:19.

că Hristos nu a dat numai lui Petru cheile, adică puterea de a lega şi a dezlega, ci a dat-o pe ea deopotrivă şi celorlalţi apostoli. Fiindcă Hristos nu a zis numai către Petru «tu eşti Petru şi pe această piatră...» *Si hoc tantum Petro dictum est non hoc facit Ecclesia, in coelo ligatur excommunicatus.*[1] Adică, dacă aceasta a fost spusă numai lui Petru, adică a lega şi a dezlega, Biserica nu ar putea face acelaşi lucru, dar Biserica face cu adevărat asta, adică are cu adevărat puterea de a lega şi dezlega.

Semnatarul *Învăţăturii...* susţine următoarele: „Nu a zis Hristos către Petru *îţi dau ţie cheile*, ci numai *că îţi **voi** da ţie cheile*. Astfel încât Hristos nu a dat decât o făgăduinţă. Dar ca să aflăm *către cine a fost dată* făgăduinţa, devine necesar să aflăm *către cine **s-a împlinit** această făgăduinţă*. Aceste chei le-a ţinut Hristos în mâinile Lui, cât timp a fost în lume şi aceasta a arătat-o în minunea vindecării paraliticului, iertându-i păcatele lui: «iertate sunt păcatele tale»[2]."[3] După slăvita Lui Înviere, a plinit cu fapta făgăduinţa de a încredinţa cheile nu numai lui Petru, ci şi celorlalţi apostoli. Urmează aşadar că Hristos, în făgăduinţa lui către Petru, a făgăduit să dea cheile şi celorlalţi apostoli.

„Precum M-a trimis pe Mine Tatăl, şi Eu vă trimit pe voi"[4] (a zis Hristos) către toţi apostolii. Toate câte veţi dezlega pe pământ vor fi dezlegate şi-n ceruri şi

[1] Augustinus Hipponensis, *In Joannis Evangelium tractatus CXXIV*, L, cap. 12, PL 35, 1762-1763.

[2] Mt. 9:2; Lc. 5:20.

[3] *Învăţătura...*, pp. 69-71.

[4] In 20:21.

câte veți lega pe pământ vor fi legate și-n ceruri[1]. Și din aceste cuvinte se poate deduce că nu au fost date cheile numai lui Petru, ci tuturor apostolilor, adică întregii Biserici. Iată ce l-a determinat pe Sfântul Ciprian al Cartaginei să spună că cheile au fost date nu doar unuia singur, ci unimii Bisericii. „Nu unuia, ci unimii."[2] Fiindcă nu trebuie să zicem că în Biserică există un singur preot, ci o singură preoție împărțită mai multor persoane. *Unicum esse sacerdotium in multi divisum, non unicum sacerdotem.*[3] Potrivit acestora este necesar să mărturisim că fiecărui apostol i s-au dat în egală măsură cheile și, prin urmare, dreptul de a lega și a dezlega a fost dat Bisericii Sobornicești, și nu numai lui Petru. Unimii, iar nu unuia.[4]

Acestea susțin galii de sub jurisdicția papei.

Al doilea citat. **A zis Domnul: „Simone, Simone, iată satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu. Iar Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta. Și tu, oarecând, întorcându-te, întărește pe frații tăi."**[5]

Cu privire la acest citat, în *Răspunsul Bisericii de Răsărit*... citim următoarele:

„Despre Petru pentru care S-a rugat Hristos ca să nu își piardă credința.[6]*"*

Despre această rugăciune a Domnului există clare lămuriri ale Părinților Bisericii, precum: Vasile cel

---

[1] Mt. 18:18.

[2] *Învățătura*..., pp. 71-72.

[3] Augustinus Hipponensis, *Sermones de Sanctis*, CCXCV, 2, PL 38, 1349.

[4] *Învățătura*..., pp. 71-72.

[5] Lc. 22:31-32.

[6] *Ibidem*.

Mare, Ioan Gură de Aur, Augustin, Ambrozie, Epifanie, Macarie al Egiptului, Tit, Teofilact al Bulgariei şi Chiril al Alexandriei. Iisus Hristos S-a rugat de obşte pentru apostolii toţi şi pentru toţi cei care au crezut în cuvântul lor, şi în acea minunată rugăciune şi cerere îndreptată către Tatăl Ceresc din capitolul al 17-lea al Evangheliei după Ioan[1]. S-a rugat de asemenea şi pentru Petru, fiindcă mai înainte a văzut grava lui cădere prin lepădare, a celui care s-a mândrit zicând „dacă toţi se vor sminti, eu nu"[2] pentru faptul că s-a încrezut în puterea proprie şi făgăduind ceea ce nu putea să plinească, i s-a dat lui slăbiciune şi a căzut în lepădare. Căci Hristos S-a rugat nu pentru ca să nu se clatine credinţa lui Petru, care s-a întâmplat prin îngăduinţă dumnezeiască, clătinată pentru mândria cuvintelor lui, ci ca aceasta să nu piară şi, deznădăjduind din pricina lepădării, să se piardă sufletul lui. Ci, lepădând păcatul prin pocăinţă şi lacrimi şi întorcându-se la credinţa dintâi, să devină chip al întăririi mântuitoare pentru ceilalţi fraţi care slăbesc în credinţă.

După acestea, sunt cuvintele Părinţilor care arată limpede că nu de dragul stăpânirii au fost rostite de către Domnul cele pomenite mai sus, ci pentru ca el să nu deznădăjduiască, din pricina mărimii păcatului pe care l-a făcut[3].

În acord cu acestea, spun clericii gali cele pe care le-am adăugat aici: „Toţi Părinţii Bisericii sunt de acord că, atunci când Hristos a zis lui Petru «Iar Eu

[1] In 17:1-26.

[2] Mt. 26:33.

[3] *Răspunsul Bisericii Ortodoxe...* pp. 8-10.

M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta. Și tu, oarecând, întorcându-te, întărește pe frații tăi», El S-a rugat pentru întreaga Biserică și, în persoana lui Petru, El S-a adresat în fapt întregii Biserici, care este Mireasa Lui, ca să întărească credința ei, pe care a mărturisit-o și ale cărei porți nu vor fi biruite de puterea iadului.

Fericitul Augustin, a cărui mărturie este cea mai netăgăduită dovadă, mai presus de oricare alta, în cea de-a 57-a *Tâlcuire a Vechiului și Noului Testament*, interpretează în acest fel cuvântul citat mai sus al Apostolului Luca. Iată cea mai limpede tâlcuire a acestui fragment: *Petro dicit: Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat Fides tua et tu aliquando conversus, confirma fratres tuos. Quid ambigitur? Pro Petro rogabat, et pro Jacobo, et pro Joanne non rogabat, ut caeteros taceam? Manifestum est, in Petro omnes contineri; Rogans enim pro Petro, pro omnibus rogasse dignoscitur.*[1] Aceasta înseamnă: Hristos a zis către Petru: «Eu M-am rugat pentru tine să nu piară credința ta. Și tu, oarecând, întorcându-te, întărește pe frații tăi.» Ce neînțelegere poate decurge din aceste cuvinte? Se poate ca Hristos să Se fi rugat numai pentru Petru, nu și pentru Iacob sau Ioan și pentru toți ceilalți apostoli ai Lui? Este limpede că în persoana lui Petru se cuprind toți ceilalți apostoli. Și rugându-Se pentru Petru S-a rugat deopotrivă pentru toți." Așadar, fiindcă acest cuvânt, după mărturia lui Augustin, nu se referă numai la persoana lui Petru și nu putem cu nici un

[1] Augustinus Hipponensis, *De consensu Evangelistarum*, PL 34, 1160.

chip să ne referim pentru aceasta la persoana lui Petru ca fiind parțial fără de greșeală și, prin urmare, nici la persoana papilor ca urmași ai lui.[1]

Și îndată adaugă mai jos: „De vreme ce, din cele ce am spus, credem că infailibilitatea nu există în mod sigur în persoana papei, se cuvine în mod necesar să conștientizăm și să mărturisim că aceasta se cuvine să fie atribuită Bisericii, care prin făgăduința nemincinoasă a lui Hristos are desăvârșită autoritate, prin toată purtarea de grijă și prin ajutorul Duhului adevărului, Singurul Care prin fire este netăgăduit fără de greșeală și infailibil, ca Unul Care nu poate fi biruit."[2] Pentru întărirea adevărului celor spuse adepții primatului aduc drept argumente citate ale Părinților latini pe care aceștia le-au spus mai curând cu privire la virtute sau că papii trebuie să păzească cu toată acrivia canoanele sfintelor sinoade și să nu caute să aibă autoritate asupra canoanelor etc. Ei se referă la cuvintele lui Celestin I, Ghelasie I, Agapit, ale Sfântului Grigorie cel Mare, ale Sfântului Martin, Inochentie al III-lea și Evghenie al IV-lea și afirmă următoarele[3]: „Toți papii amintiți mai sus, bărbați înțelepți, sunt vrednici de a fi cinstiți ca Învățători de lege ai Romei, fiindcă mărturiile papilor sunt cele mai limpezi și mai doveditoare argumente[4]" și celelalte.

În *Enciclica papală, pentru susținerea acestei afirmații*, episcopii Romei aduc aceleași obișnuite argu-

[1] *Învățătura...*, pp. 112-123.
[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem.*
[4] *Ibidem.*

mente, pe care Biserica de Răsărit, mai înainte cu atâtea veacuri, le-a demolat prin numeroase scrieri.

Iată, adăugăm şi următoarele din *Învăţătura...*, din care se arată cugetul clerului sobornicesc cu privire la egalitatea episcopilor:

„Dar, ca să arătăm pururea adeverită această învăţătură, adăugăm că în toate timpurile Biserica a arătat egalitate autorităţii episcopale.

Această biserică, adunându-se în Sinod la Niceea, când a scris acea Scrisoare sinodală către Nestorie, i-a dovedit că Petru şi Ioan erau egali unii cu alţii în putere şi autoritate, pentru faptul că ambii erau apostoli şi ucenici ai Mântuitorului. «Aşadar Petru şi Ioan erau egali în putere unul cu altul, precum şi cu ceilalţi, fiindcă şi aceştia erau apostoli şi ucenici ai Mântuitorului, şi nu doar cei doi.»[1] (Scrisoarea Sfântului Chiril al Alexandriei către Nestorie şi Sinodul din Alexandria)

Şi dumnezeiescul Ciprian întăreşte acelaşi lucru în lucrarea sa cu privire la simplitatea preoţilor. «Astfel erau întru totul şi Sfinţii Apostoli, cum era şi Petru, împodobiţi cu cinste şi putere prin acelaşi har şi dar.»[2] Şi dumnezeiescul Gură de Aur, în *Omilia la Evanghelia lui Ioan*, cap. 11: «Dar, fiindcă avea să primească autoritate asupra lumii, nu se cuvenea să intre în rivalitate cu ceilalţi.»[3] Şi în cuvântul «Despre preoţie» spune că «oile Lui le-a încredinţat Hristos apostoli-

[1] Mansi, 4, 1073D.

[2] Ciprianus Carthaginensis, *De unitate ecclesiae* IV, PL 4, 500A.

[3] Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de pomenire la Sfântul Ioan Apostol şi Evanghelist, Omilia 88*, 2, PG 59, 480.

lor Lui celor vrednici, la plural, nu apostolului celui vrednic, la singular.»[1] Acelaşi în *Omilia la Evanghelia după Matei, 15:* «Căci nu erau doar învăţătorii Palestinei, ci ai lumii întregi.»[2]

Şi, cu adevărat, episcopia văzută în sine nu poate cu nici un chip să fie mai mică sau mai mare. De aceea episcopii sunt şi ei în mod necesar egali şi asemenea unii cu alţii nu numai pentru vrednicia şi sfinţenia lor, ci, mai mult decât atât, pentru trebuinţa şi organizarea întregii Biserici. Tot astfel, nu reiese nicăieri din Sfintele Scripturi că Petru separat şi fără cunoştinţa celorlalţi împreună cu el episcopi, el singur, cu de la sine putere, ar fi hotărât vreodată ceva în Biserică. Ba încă şi în alegerea celui de-al doisprezecelea dintre apostoli[3], şi în rânduirea diaconilor şi slujitorilor şi a slujitorilor apostolilor[4], şi în chestiunea tăierii împrejur[5], şi a transmiterii Evangheliei la neamuri[6], Petru mereu ne apare supunându-se puterii Sinodului Bisericii şi adunărilor ei ecumenice. Cerinţa lui Petru înaintată cinstitului presbiteriu adunat, căruia i se adresează numindu-i pe ei *fraţi* împreună cu el şi împreună cu el apostoli, şi pe sine, *împreună preot slujitor cu ei*[7], îşi are temeiul în ideea egalităţii. De aici rezultă că şi episcopii inferiori în rang papei sunt numiţi împreu-

[1] *Idem, Despre preoţie.* II, 1, PG 48, 632

[2] *Idem, Cuvânt de pomenire la Sfântul Matei Evanghelistul*...Omilia 15, PG, 57, 231.

[3] Fapte, 1:23-26.

[4] Fapte, 6:1-6.

[5] Fapte, 15:1-29.

[6] Gal. 2:1-10.

[7] I Petru, 5:1.

nă-episcopi. Aşadar, într-adevăr, episcopii sunt egali în toate şi prin vrednicia episcopiei, şi prin preoţie, prin urmare, şi papa este egal cu ceilalţi episcopi. Este neîndoielnic că toţi episcopii primesc nemijlocit de la Iisus Hristos cea mai înaltă vrednicie şi însemnele treptei episcopale.[6]"

Sfântul Policrates, părinte apostolic, episcop al Efesului, în *Epistola*, scrisă pe la 190, *către Victor*, episcopul Romei, şi Biserica Romană, alcătuind un cuvânt despre Ioan Evanghelistul, zice că acesta a sfârşit Mare Arhiereu în Efes, „purtând pe cap mitra episcopală."[7]

Deci ne întrebăm nedumeriţi: de vreme ce Ioan era numit Mare Arhiereu, care era starea lui în Biserică? Dacă era inferior lui Petru, cum era Mare Arhiereu? Iar dacă era egal lui Petru, atunci cum Petru era mai mare decât Ioan? Dacă Petru era mai mare decât Ioan şi cei prohirisiţi de el episcopi sunt urmaşii lui, ca urmaşi ai vredniciei şi rangului lui, atunci Ioan era inferior şi lor, trebuia ca el şi urmaşii vredniciei lui să fie supuşi episcopilor hirotoniţi de Petru. Dar mai este ceva vrednic de aceeaşi aporie. Dacă Petru a fost arătat de Domnul Mare Arhiereu, atunci cum este arătat şi Ioan tot Mare Arhiereu „purtător de mitră"? Oare Policrates, cel care l-a numit Mare Arhiereu pe Ioan, nu ar fi ştiut de rangul unic al lui Petru, dacă astfel ar fi stat lucrurile în Biserică? Nu ştia că trebuia chiar şi el însuşi să fie supus Episcopului Romei ca urmaş al Marelui Arhiereu, cel care a primit separat, numai el, harul de a fi Capul întregii Biserici, şi centrul unimii ei, şi element de legătură, şi mijlocitor al unirii

cu Hristos? Cum oare urmaşii lui Policrates, învăţaţi şi îndrumaţi de el, nu erau conştienţi de ceea ce era cunoscut de întreaga Biserică, dacă aşa ceva era îndeobşte cunoscut şi îndeobşte recunoscut – primatul episcopului Romei, suprema autoritate şi infailibilitatea lui în Biserică? Cum teologii apuseni oare nu cred acestora, ba mai mult, ameninţând, îl contrazic şi pe însuşi Policrates? Cum episcopii Răsăritului întreg şi chiar cei ai Apusului au mărturisit pentru Policrates şi, prin desemnarea episcopilor lor, l-au lăsat deoparte pe cel arătat de Însuşi Hristos conducător al Bisericii, pe urmaşul lui Petru? Oare nu cunoşteau ei cea mai de căpetenie dintre propriile lor rânduieli? Nu credem! Că au făcut aceasta în deplină cunoştinţă a propriilor rânduieli şi că nu aveau nici cea mai vagă idee despre drepturile divine impuse de papi, nici de primat, nici de centrul unităţii, nici de termenii unirii şi celelalte – o mărturisesc toată vechimea şi organizarea Bisericii şi Sinodul Constanţianei, la ale cărui lucrări fac referire în *Învăţătura despre Sfântul Scaun al Romei* clericii Bisericii Galiei şi în care se spun următoarele:

„Este un articol necontestat al credinţei, statornicit de către Sinodul Constanţianei, că papa trebuie cu necesitate să se supună rânduielilor şi canoanelor Bisericii în care Dumnezeu a voit să pună un criteriu unic, cel mai înalt, ca să primească îndreptare împotriva nedreptăţilor papei, ca şi cum ar voi să îl îndrepteze pe el şi greşelile sau abaterile lui şi încă mai mult, să îl poată despuia de vrednicia lui, pentru folosul creştinătăţii. Iar faptul că papa propovăduieşte ceva potrivnic sinodului, potrivit cu mărturia papei Pius al II-lea,

este adevărată erezie. Că papa trebuie să facă uz de cheile Împărăției, potrivit canoanelor Bisericii, pe care nici nu poate, nici nu se cuvine cu nici un chip să le schimbe sau să le încalce fără îngăduința sinodului. Că Papa nu are puterea de drept să convoace sinoade, fiindcă acesta este dreptul împăraților. Că papa nu poate amâna sau revoca sinoadele deplin constituite, a căror autoritate și validitate nu are nevoie de întărirea sau confirmarea papei. Că împărații au dreptul să supravegheze toate cele hotărâte de sinod. Că este dreptul lor de a compărea în persoană sau prin locțiitor sau reprezentant și, în sfârșit, că papa nu are nici o putere asupra sinodului, nici direct, nici indirect, prin împărați, nici prin cei apropiați lor."[1]

Acestea a hotărât Sinodul Bisericii Sobornicești al episcopilor, ținut în Constanțiana și care l-a caterisit pe Papa Evghenie, fiindcă nu a crezut în el. Și acestea le spune întreg clerul Galiei, apărând drepturile Bisericii Galiei, pomenite în *Învățătura despre Sfântul Scaun al Romei.*[2]

Astfel că Biserica Catolică, adică sobornicească, universală, își cunoștea drepturile și rânduielile, egalitatea de cinste și de putere a papilor cu episcopii.

Dacă acesta era rangul lui Petru, așa cum înțeleg adepții scaunului episcopal roman, atunci nu s-ar fi cuvenit oare ca apostolii, care în canoanele lor au rânduit multe lucruri, să rânduiască un canon și despre acesta? Dar nu există nici o referință cu privire la rangul lui Petru, care avea să fie centrul unității și teme-

[1] *Învățătura*...,pp. 254-256.

[2] *Învățătura*, pp. 167, 170 și *Prologul* traducătorului.

iul unirii cu Hristos al întregii Biserici? Pentru ce au stabilit aici canoane despre supunerea, drepturile şi lucrările episcopilor şi au rânduit ca aceştia să fie întemeietori ai bisericilor, şi nu au rânduit nici un canon care să poruncească tuturor în mod explicit: „Toţi episcopii trebuie să recunoască între ei ca primat pe urmaşul Apostolului Petru, episcopul Romei, şi supuşi fiind lui, să îl vadă pe el cap al Bisericii, centru al unităţii Bisericii", şi celelalte...? Când prin cel de-al 35-lea Canon (la latini al 26-lea) al Apostolilor s-a hotărât: „Episcopul să nu îndrăznească să facă hirotonii în afara hotarelor lui, în cetăţile şi ţările care nu sunt supuse lui"[1], de ce nu se adaugă şi acestea: „Numai episcopul Romei are acest drept absolut asupra tuturor cetăţilor şi ţărilor şi episcopilor"? Pentru ce apostolii au lăsat deoparte cel mai necesar şi esenţial canon cunoscut al episcopilor, că şi urmaşii lui Petru, conducătorul şi ighemonul apostolilor înşişi, care au succesiune numai la scaunul Bisericii din Roma, sunt şi trebuie să fie priviţi ca cei mai înalţi pontifi suverani şi văzuţi drept capi ai Bisericii creştine, vicarii lui Hristos pe pământ, absoluţi judecători ai conştiinţelor şi faptelor lumii, cei care le statornicesc felul lor de viaţă, cei nejudecaţi de nimeni, ca unii ce sunt infailibili şi judecători ai tuturor? Pentru ce nu-i învăţau pe episcopi acest adevăr mântuitor? În mod cert, pentru cea mai simplă pricină: fiindcă fericiţii apostoli nu cunoşteau toate privilegiile lui Petru şi ale urmaşilor lui la Scaunul Episcopal al Romei. Dacă apostolii ar fi cunoscut ceva dintre acestea, i-ar fi învăţat asemenea

[1] PG 137, 109A.

mari adevăruri pe cei hirotoniți de ei și ar fi scris și canoane, iar Sfântul Clement, care a alcătuit culegerea Canoanelor Apostolice, el însuși urmaș al Sfântului Petru, îl va fi păstrat și pe acesta și l-ar fi pus chiar cel dintâi dintre toate și chiar la început. Dar nici nu a găsit, nici nu a rânduit nimic, fiindcă niciodată apostolii nu au rânduit vreun asemenea canon. De aceea nici episcopii întregii Biserici Ecumenice nu cunosc privilegiile deosebite ale episcopului Romei. Privilegiile din *Canoanele pseudo-clementine,* recunoscute de toți ca neautentice și contrafăcute, le trecem sub tăcere, precum de asemenea nu vom pomeni nici de *Donatio Constantini,* presupuse a fi date în dar de Constantin cel Mare Papei Silvestru al Romei, fiindcă și acestea sunt fabricate la fel cum sunt și pseudo-tratatele lui Constantin, ale lui Isidor, care sunt culegeri ale canoanelor bisericești practice și hotărâri papale și episcopale ilegitime, plăsmuite, adunate de un anume Isidor Pecatoros sau Mercatoros. Pe aceste fundamente incerte, adepții primatului papal caută să-și întemeieze privilegiile importante ale urmașilor lui Petru, dar credem că se ostenesc în zadar. Cu privire la primatul Apostolului Petru, nu numai că apostolii nu spun nimic, dar nici Părinții Apostolici. Dacă ar parcurge cineva operele lor, cum ar fi: *Scrisoarea lui Barnabas,* păstrată fragmentar de Papiu, episcop al Ierapolisului, *Epistola către Filipeni* a Sfântului Policarp, episcop al Smirnei, *Epistola către Diognet*, Arhipăstorul Hermei, și operele Sfântului Dionisie Areopagitul, nu va găsi nici un cuvânt despre privilegiile și poziția preferențială ale Apostolului Petru și ale

episcopilor urmaşi ai lui în scaunul Romei. Şi totuşi în operele lor s-a păstrat cu cea mai mare exactitate întreaga predanie sfântă apostolică şi care nu spune nimic despre primatul ighemonic al lui Petru şi al urmaşilor lui.

Cu privire la primatul şi al urmaşilor lui, nici predania nescrisă, tradiţională, nu a păstrat ceva cu referire la aceasta. Cea mai mare parte a acestei predanii a fost păstrată în cărţile liturgice şi în operele Părinţilor Bisericeşti ai secolului al II-lea. Nu întâlnim în acestea nici o mărturie care să confirme cele spuse despre primatul absolut şi privilegiile Sfântului Apostol Petru faţă de ceilalţi apostoli sau ale urmaşilor Sfântului Petru faţă de ceilalţi episcopi ai Bisericii universale.

Cu privire la primatul Sfântului Apostol Petru, nici din operele Părinţilor Apologeţi nu poate citi cineva ceva de acest fel. Dacă veţi răsfoi operele Sfântului Iustin Martirul, ale lui Atenagora, Taţian, Teofil al Antiohiei, Codrat şi Aristide şi restul operelor secolelor al II-lea şi al III-lea, nu veţi găsi nici o umbră a primatului sau a privilegiilor Sfântului Apostol Petru şi ale urmaşilor lui la Scaunul episcopal al Romei. Deşi toţi vorbesc despre rânduiala din Sfânta Biserică creştină, despre cârmuirea ei, despre episcopi prigoniţi, despre dreapta şi adevărata credinţă ortodoxă creştină, totuşi nu fac nici o referire la puterea cea mai înaltă a papilor asupra întregii Biserici Universale.

Acestea le învaţă istoria, şi Sfânta Predanie, şi Sfintele Scripturi, şi dreapta lor tâlcuire şi în acestea credem şi noi.

Sfârşit şi Dumnezeului nostru slavă!

Cuprins

Nota ediției 5

Capitolul I
Despre preoție

1. Taina preoției ca slujire sfântă 9
2. Despre necesitatea arhieriei în Biserică 16
3. Despre superioritatea preoției în Noul Testament față de preoția Vechiului Testament 17
4. Despre rânduiala preoției 18
5. Despre temeiul preoției în Biserică 20
6. Despre lucrarea de căpătâi a preotului 26
7. Despre succesiunea vredniciei apostoleşti 29
8. Despre episcop 31
9. Mărturii istorice despre treapta şi vrednicia episcopului şi deosebirea treptelor episcopilor şi preoților 33
10. Întâmpinare împotriva celor ce neagă temeiul preoției 39
11. Răspuns celor care neagă diferența esențială dintre treapta de episcop şi cea de preot 40

12. Numirile episcopilor 43

13. Despre lucrările liturgice ale treptei episcopale şi despre celelalte rânduieli prin care episcopii se deosebesc de preoţi 49

14. Dreptul episcopilor în hirotesire 50

15. Despre îndatoririle preotului 51

16. Despre cuviinţa preotului 53

17. Despre sfinţenia preotului 56

18. Despre desăvârşirea morală a preoţilor 57

19. Expresii ale adevăratei cuviinţe a preotului ...58

20. În ce mod păstorul duhovnicesc îşi păzeşte rânduiala 62

21. Despre cum trebuie să fie păstorul duhovnicesc în relaţiile sale 64

22. Despre îndatoririle morale ale păstorilor duhovniceşti 65

23. Despre îndatoririle religioase ale păstorilor duhovniceşti 69

24. Despre însuşirile cugetului – naturale şi dobândite – ale păstorului duhovnicesc 72

Capitolul al II-lea
Despre primat în ierarhie

1. Despre primatul Sfântului Apostol Petru, potrivit cu doctrina teologilor Bisericii Romane 77

2. Despre cele două citate evanghelice
pe care se sprijină adepții primatului papal 98

3. Despre numirile doxologice date Sfântului
Apostol Petru de către imnografii bisericești
și melozi 105

Capitolul al III-lea
Despre egalitate în ierarhie

1. Despre egalitatea episcopilor 111

2. Mărturii ale Sfinților Părinți latini. 120

Incontestabil, tratatul *Despre preoţie* se înscrie în Tradiţia Sfinţilor Părinţi Ioan Gură de Aur, Grigorie Nazianz şi Vasile cel Mare. Sfântul Nectarie adâncește unele teme care erau şi încă sunt de interes actual, arătând, pe de o parte, importanţa dogmatică a Tradiţiei, iar, pe de altă parte, ne atrage atenţia asupra înşelărilor de tot felul, care pot rătăci mintea creştinului de la calea cea dreaptă, a Ortodoxiei. În toate vremurile şi în toate timpurile, scrierile Sfinţilor Părinţi au fost nu doar izvorul din care s-au adăpat creştinii pentru a-şi îmbunătăţi viaţa, pentru a se deschide către Dumnezeu, pentru a deprinde „ştiinţa mântuirii", ci ele sunt, alături de Scriptură, Canoane şi Hotărâri sinodale, adevăratele dreptare de credinţă. Opera Sfântului Nectarie subliniază, odată în plus, universalitatea lor absolută şi netăgăduită.

editura Σοφία

www.sophia.ro
ISBN 978-973-136-072-0
9 789731 360720